

**NATIONAL ASSEMBLY OF
SEYCHELLES**

Wednesday 2nd July, 2025

The Assembly met at 0917 am

National Anthem

Moment of Reflection

Mr Speaker in the Chair

MR SPEAKER

Bonzour tou Manm Onorab. Bonzour nou bann zofisyé ki pe asiste nou dan Lasanble, e ankor enn fwa bonzour nou piblik ki pe swiv nou. *And a very special warm welcome to our visitors joining us in the Gallery today, which is a delegation from the Maldivians Parliaments visiting our Assembly and Seychelles. I have extended our welcome Hon'ble Deputy Speaker, Ahmed Nazim who is the Leader of the delegation and his MP.*

So, on behalf of Members here I reiterate this welcome and we look forward to engaging with them. They will be meeting with the delegation including several Chairs of Committees and they will be meeting with some relevant Committees of our Assembly, as well as paying some visit

outside of the Assembly. So, we wish them a very fruitful visit, and I am sure we also we will learn from the exchanges we have with them. Thank you.

Ok, napa lezot item lo Order Paper, me selman mon pou rebran en pwen ki mon ti mansyonnen yer. E sa parey mon ti dir yer dan Lasanble i lo size konplent ki Onorab Anne Bistoquet, ti fer kont serten remark fer par Onorab Loze, anver li.

Mon'n verifye lo recording, e mon satisfé ki sa bann remark i vre, e sa bann parol ti ganny dir, se pou sa ki mon pe adres la ozordi.

Mon'n osi an menm tan ki mon'n verifye not lezot lenstans kot Onorab Loze, in adres komanter atraver lasal. E i annan menm enn ki enkli en menas.

Premyerman lo komanter, e konplent fer par Onorab Bistoquet, mon krwar sa bann parol, e mon pa pou repet sa bann parol selman i annan pou fer avek son kondisyon ki i anvwad fanmir. Mon pa pou repet sa bann parol pou pa agrav sityasyon.

Mon krwar sa bann parol i mank respe pour li koman en Manm, e i mank respe pour li koman en madanm. E mon krwar sa bann parol i deplorab, e ofansif.

Petet i annan Manm ki krwar poudir sa bann

komanter i montre karakter, i montre lafors ou montre pou dir ou ki la, ou ki zonm. Me mon le dir zot, zot tronpe i pa le ka. I pa le ka, e an menm tan i menm le kontrer.

Donk, me selman an menm tan mon napa sanksyon apropriye pou aplike dan sa ka, eksepte pou dir ki deplorab, e mon repet mon lapel pour tou Manm e mon konnen i annan lezot lenstans kot alegasyon in ganny fer ki sa in arive.

E mon repet tou Manm ki sa bann konportman pa akseptab, e i pa devret ganny fer dan Lasanble. I mank respe pour Lasanble. Mon pa konnen konbyen fwa mon bezwen repet sa, me mon krwar mon pou bezwen repet li otan ki posib ler i ganny fer. Me selman mon pe espere ki mon pa pou bezwen repet li ankor. Mersi, nou a prosede.

Onorab Loze, mon pa pe donn ou laparol la, mon pa pe ekout ou. Mon ti'n dir ou, ou kapab donn mon ou komanter avan 8 er edmi bomaten mon pa'n gannyen, donk, mon pa pe ekout ou. Mersi Onorab Loze, mon pa enterese dan sa ki ou pe dir, mon pe demann ou pa obliz mwan pran lezot aksyon - mon pe demann ou *desist* met ou lanmen anba, e nou a kontinyen.

Madanm *Hansard* Raporter, nou ava apel delegasyon Vis Prezidan.

Alor bonzour Vis-Prezidan Ahmed Afif, e dan son delegasyon Madanm Manuella Amesbury *Chief Electoral Officer* dan *Election Commission of Seychelles*, Madanm Flory Benstrong *Senior Legal Advisor* dan Komisyon, e Mr Pool, Victor Pool. Mr Pool eskiz mwan yer pou servi lalis ki pa ti korek, e Mr Pool parey zot konnen i *Assistant Principal Legal Draftsperson* dan *AG's Office*.

Byenveni zot tou pou partisip avek nou pou kontinyen lo *Constitution of the Republic of Seychelles (Twelfth Amendment) Bill, 2025*.

Parey zot konnen nou ti'n fini avek deba, e ti reste pou Vis-Prezidan donn son repons lo deba. Alor mon apel li pou fer sa la an se moman. Vis-Prezidan.

VICE-PRESIDENT AHMED AFIF

Mersi bokou Mr Speaker. Bonzour Mr Speaker, bonzour *Leader Biznes Gouvernman*, *Leader Lopoziyon*, tou bann Manm Lasanble, e tou dimoun a lekout.

Premyerman les mon a remersye tou Manm ki aport zot soutyen pour sa *Bill*, mon profite dan mon larepons pou eksplik bi prensipal sa *Bill*. Mr

Speaker, bi prensipal sa *Bill* se pou ouver laport pli gran pou nenport ki zenn ki pou ganny 18an dan en lannen eleksyon kapab vin anrezistre davans. E alors permet li vote pou zour eleksyon.

Les mwan ilistre sa atraver en legzanp. Dizon ki ou annan en zenn i apel Zan Zak en Seselwa, ozordi i annan li 17 an, me i pou ganny li 18 an le 20 Septanm 2025 sa lannen ki en lannen eleksyon. E dizon demen bomaten Zan Zak i al kot Biro Eleksyon i dir zot anrezistre li lo lalis voter, aköz i pou ganny 18an le 20 Septanm, zot pou dir li “ou pa kapab.” Aköz demen bomaten i pa pou ankor ganny 18an li, e byensir Zan-Zak pou dir ek zot “wi, me zour eleksyon mon pou annan 18an.” Zot pou dir li zot konpran sa, me Lalwa i dir ki ou selman kapab anrezistre enn fwa ki ou'n ganny 18 an.

Alors dan sa ka i pou bezwen esper ziska le 20 Septanm son lanniverser pou al anrezistre, me problem se dan sa letan i pou probableman tro tar pou konplet tou prosedir lanrezistremen, tel ki vizit ou landrwa reste, pibliy ou non pou lenspeksyon 7 a 14 zour, e gete si i annan dimoun ki annan lobzeksyon ki pran ankor omwen 7 zour pou pibliye eksetera.

Alors Zan Zak pa pou kapab vote zour eleksyon an Septanm 2025, menm ki pou annan 18an. Alors ki nou, nou pe dir pou anmenn en solisyon? Nou pe dir vi ki nou konn dat eleksyon depi ki nou ti dernyen amann Konstitisyon, annou fer ki nenport ki pou ganny 18an avan sa dat eleksyon i kapab al anrezistre davans.

E Komisyon Elektoral pou anrezistre li si tou i annord, aköz i pou annan 18 an zour eleksyon. Vwala Mr Speaker, i senpleman ouver en laport pli gran pou permet donn lespri nou Konstitisyon ki tou zenn dan en lannen eleksyon ki pou ganny 18 an avan zour eleksyon i kapab al anrezistre li lo lalis voter.

Permet mwan prezan Mr Speaker, pou adres serten kestyon konsern, ou komanter ki'n pase lo sa *Bill*. Premyerman pou Onorab Andre, wi, ou pa pou bezwen esper piblikasyon dat eleksyon pou al anrezistre aköz ou deza dan Konstitisyon konn dat eleksyon.

Pou Onorab Sylvanne Lemiel, mon kontan ou bann pwen, me osi vwar en konfizyon lo zot kote. Mon tyerman dakor ek ou kan ou dir ki sa zenn ki deza lo rezis voter, i devret ganny posibilite vote menm si bezwen kit pei.

Par egzanp, ou ti dir pou bezwen kite le 15 pou al Malezi. Se pou sa rezon ki Prezidan Ramkalawan ti sizere, i annan drwa sa li zis parey nenport ki Seselwa, parey ou menm ou'n sizere ki pou bann dimoun ki deza lo lalis voter zot kapab ganny sans vote, menm si zot aletranze.

Ti en sizesyon parey ou'n dir. Pli tar nou'n vwar ki Komisyon Elektoral in dir zot pa pou kapab pou plizyer rezon. Bon nou'n ganny drwa, nou ganny drwa pa dakor avek sa. Me koman en lenstitisyon endepandan, ki zot ete zot osi zot in eksprim zot. Sa i fer kler ki nou demokrasi pe marse.

Lendepandans Komisyon Elektoral i evidan malgre ki *US* in maltret li ek son *staff* a plizyer repriz isi dan sa Lasanble, e zot bann publikasyon, e dan bann keksoz ki zot in dir.

Me mwan mon dakor avek zou Onorab Lemiel, me ou parti atraver ou *Leader* in dir ki *LDS* ti pe sey vol eleksyon, par rod vot Seselwa ki'n deza anrezistre aletranze.

Mon sel konklizyon, se ki ou vwar kler Onorab, me serten dan ou parti pa vwar pli lwen ki zot nennen. Lot konfizyon, lot konfizyon se kan Onorab Pillay, i dir ki an 2011 Lopozisyon pa ti pran par dan

eleksyon akoz zot ti'n perdi eleksyon.

Wi, zot ti pou toultan perdi eleksyon, akoz sa bann eleksyon pa ti zis, e lib.

(APPLAUSE)

VICE-PRESIDENT AHMED AFIF

SBC ti ganny kontrole par parti o pouvwar, sete an 2017, sete an 2017 apre 15 lo 10 ki nou ti-

(Interruptions)

MR SPEAKER

Vis-Prezidan i annan laparol, i pe reponn lo deba, zot in fer zot pwen lo deba, Vis-Prezidan pe reponn i annan drwa fer komanter lo deba ki'n ganny fer. E mon pe demann bann Manm silvouple evite enteronpe. Mersi. Vis-Prezidan kontinyen.

VICE-PRESIDENT AHMED AFIF

Mersi bokou Mr Speaker. Mwan osi mon ti asize trankilman mon ti ekout tou bann komanter menm mon pa ti dakor avek.

Ler mon dir zot pou toultan perdi eleksyon, akoz sa bann eleksyon pa ti zis e lib, mon a donn legzanp. *SBC* ti ganny kontrole par parti o pouvwar. Se an 2017 apre 15 lo 10 ki nou ti sanz Lalwa *SBC*

kot *Board* ti ganny revwar. *Chair* ek *CEO* ti ganny apwente avek meyer konsiltasyon bann diferan brans Gouvernman.

E kot laliberte lapres ti bouz lo en lot gir pli lib, zot a rapel ti annan en lepok *Vis-Chair SBC* ti Madanm Prezidan Rene sa letan. Ozordi nenport ki i lib pou eksprim zot lekor, me byensir pa pou ensilte, ou senm laenn, e ankouraz vyolans.

Lasanble Nasyonal, e nou pe koz 2011 kan ou ti dir Lopozisyon ti pe ganny bate, e zot pa ti annan drwa, zot pa ti annan drwa dir pou dir eleksyon pa ti zis e lib. Lasanble Nasyonal pa ti pas *live* lo televizyon, sa ti en lord Egzekitiv avek *SBC*.

Nouvel pa ti zanmen balanse, ni dan nasyon, ni lo televizyon. Mwan mon rapel byen kan dan en program lo *SBC* lannen pase bann ansyen travayer *SBC*, e menm Nasyon ti akonte ki mannyer zot ti ganny kontrole. Lartik pou Nasyon ti bezwen al kot Minis 10er diswar pou ganny aprouve.

Demann Nasyon ozordi depi ler sa Gouvernman in sanze, kan *CEO* Nasyon in zanmen ganny apele pou demande ki i pe al pibliye dan Nasyon? Sa sete zot lapres lib sa letan.

Zis 5 an avan sa 2011, le 4 Oktob 2006 zot ti bat nou Prezidan ozordi kas son latet, e pareyman avek nou *Principal Minister* ozordi, akoz zot ti pe rod laliberte lekspresyon pou radyo.

(APPLAUSE)

VICE-PRESIDENT AHMED AFIF

Sa se akoz zot ti refize pran par dan eleksyon dan sa latmosfer laterer entimidasyon, si ou ti poze montre ou en lopozisyon. Onorab Pillay, in osi dir ki defen Pat Pillay, ki son nanm i repoz anpe, ki ti fer *LDS* ganny Eleksyon 2020. Be Onorab,

HON SEBASTIEN PILLAY

Yes.

VICE-PRESIDENT AHMED AFIF

Onorab, lekel ki ou pe sey anbete? Ou'n bliye ki defen Pat Pillay, ti debout kont Prezidan Ramkalawan an 2020.

(APPLAUSE)

VICE-PRESIDENT AHMED AFIF

Me, me sonn kandidatir pa ti ganny aksepte akoz i pa ti nobou ganny 500 sinyatir ki Lalwa i demande. E answit dan son deklarasyon ek *PPB US* i ti dir tou dimoun vot pou Danny Faure an 2020.

(Interruptions)

VICE-PRESIDENT AHMED AFIF

Ki ou pe koz lo la Onorab? Annou aret an bet lepep Seselwa, akòz i vremen fasil pou nou bliye, me listwar i rikord tou sa ki'n pase, e nou devwar se koz bann fe ki reel kot nou dimoun konpran kot nou sorti ek kot nou pe ale. Pa pou nou anbet zot.

Onorab, i osi blanm lopoziyon - wi, *SNP* sa letan, pou lamannman 2014 ki ti aret sa pratik kot lanrezisteman otomatik zenn ti vin lo lalis voter.

Be Onorab, i bliy de keksoz. Premyerman rezon sete akòz sa lamannman pou aret lanrezisteman otomatik, sete pou evit bokou lerer. Sa lalis bann zenn, ti ganny, e lo rezis voter otomatikman sorti lo sa ki apel *National Population Database*.

E i pa ti neserman azour li sa *Population Database*, e souvandfwa ti annan ki ti'n kit pei, ou sanz distrik depi zot nesans ki fer, me atraver sa lanrezisteman volanter depi 2014 sa bann fot i redwi, akòz zot ganny verifiye avan zot vin lo lalis.

Me dezyenmman Onorab, atraver ou Mr Speaker, lekel Lasanble ki ti aprouv sa lamannman an

2014? E lekel sa Prezidan ki ti o pouvwar? Larepons en Lasanble *US 25* Manm elekte Parti Lepep, akòz lopoziyon ti *boycott* eleksyon pou bann rezon ki mon'n fek eksplike.

E ou menm Onorab, atraver ou Mr Speaker, ou ti vin koman en Manm Proporsyonnel akòz i paret ou pa'n zanmen sey debout dan okenn eleksyon dan sa dernyen 14an.

(**APPLAUSE**)

VICE-PRESIDENT AHMED AFIF

Alors dan en Lasanble kot zot ti kontrol tou Manm, enkli enn ki ti swadizan lopoziyon ki ti pou zot menm sa i evidan ozordi, ou pe dir nou sa letan zot ti pe ekout *SNP* ki pa ti dan Lasanble?

(laughter)

VICE-PRESIDENT AHMED AFIF

E deplis apre ki zot in pas sa Lalwa zot Prezidan James Michel, ti oblize siny sa Lalwa akòz i ti napa swa. Sa lepok zot ti kontrol Lasanble, zot ti kontrol Egzekitiv, Prezidan Michel, ti menm dir Sesel nepli annan lopoziyon ek en zournal Morisyen ki ti apel "*Weekend*" an Fevriye 2015.

E ozordi ou vin dir nou zot ti pe sey ekout bann ki

opoz zot? Be zot pa ti ekout personn Onorab. Zot *policy* parey i ete, e i reste ozordi se mon pe zis *quote* zot prop parol “*Put up or Shut up.*”

(APPLAUSE)

VICE-PRESIDENT AHMED AFIF

Sa sete bann letan kot dimoun ti ganny dir “tasyon sa ki zot in atrape i sap zot” sa bann parol pe rezonn for ozordi sa. E se pou sa rezon ki Seselwa pou dir zot byen for le 27 Septanm, “*no turning back!*” Lo en sistenm kot travayer Gouvernman i ganny dir kot zot pou sorti, travayer Gouvernman i ganny dir zot pou sorti parey ros dan fles.

(Interruptions)

VICE-PRESIDENT AHMED AFIF

Ros dan fles. E pou bann ki oze koze parey Onorab Loze, i koz libreman ozordi, “*tou bann ki le sanz sa direksyon pou fini dan rigol anba en pon.*”

(Interruptions)

VICE-PRESIDENT AHMED AFIF

Alors Onorab Pillay, oule nou krwar ki kan nou viv nou ti viv sa sistenm opre siv, zot Lalwa ek sistenm ki zot in pase an 2014 ti lafot lopoziyon? Parey

ou ti dir dernyen fwa, “*you can fool some of the people, some of the time. But you cannot fool all of the people, all of the time.*”

(APPLAUSE)

VICE-PRESIDENT AHMED AFIF

Finalman Mr Speaker, i reste zis pou mon dir ki ozordi nou, nou pe ouver laport pou bann zenn Seselwa ganny meyer sans vote, e desid lavenir zot pei. Nou pe get de lavan “*no turning back.*”

LDS MEMBERS

“Kit li lanmen!”

VICE-PRESIDENT AHMED AFIF

Se pou sa rezon ki mon kont lo zot sipor pou pas lamannman pou ki tou nou zenn ki annan 17 an ozordi dan en lannen eleksyon, me ki pou annan 18 an zour eleksyon, i ganny sa sans pou anrezistre e fer son devwar sivik koman en Seselwa zour eleksyon.

Mon remersye ou Mr Speaker, pou permet mwan fer sa rezimen, e ankor enn fwa mon kont lo zot. Lepep Seselwa pe regard zot ozordi pou en vot inanim pou sa 12 enm lamannman nou Konstitisyon. Mersi bokou Mr Speaker.

(APPLAUSE)

MR SPEAKER

Mersi Vis-Prezidan. Bon, Vis-Prezidan, in donn son repons lo deba. Mon le dir mon regrete ki Vis- Prezidan, in bezwen al dan en pwen kot-

(Interruptions)

MR SPEAKER

Onorab. Onorab, silvouple mon pe koze. Mon regrete ki Prezidan in bezwen al dan bann pwen politik, me selman i repons lo deba. Alor i koumsa, si deba i politik nou bezwen ekspekte repons politik. Mersi. Nou a vot lo *Bill Constitution of the Republic of Seychelles (Twelfth Amendment) Bill, 2025*.

Lo *general merit* dan *Second Reading*, Manm ki vot an faver lev lanmen silvouple?

(Interruptions)

MR SPEAKER

Mersi. Manm ki vot kont?

(Interruptions)

MR SPEAKER

Mersi. Lo *general merit Constitution of the Republic of Seychelles (Twelfth Amendment) Bill, 2025*, 24 Manm in pour, 0 kont, e 8 in *abstain*. Donk sa *Bill* in aprouve dan *general merit* avek plis ki de *chair* Manm

Lasanble parey lartik 91 Konstitisyon i demande. Nou a fer *Second Reading* Madanm Clerk.

MADAM CLERK

Mersi Mr Speaker. *A Bill for an Act to amend the Constitution of the Republic of Seychelles*. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Nou annan size *Committee Stage*, mon pa war okenn lamannman dan versyon ki mon annan. E eski sa i korek Onorab, oubyen i annan lamannman? I annan? *Ok*.

HON CLIFFORD ANDRE

Mr Speaker, i annan.

MR SPEAKER

Ok. Tre byen, nou a pas lo *Committee Stage*, e mon le nou a pas lo *Committee Stage*. Mon konnen i annan plizyer kestyon ki'n ganny leve dan deba yer, e serten in ganny adrese a *Electoral Commission* li menm - son *chairperson*, e serten i konsern sa lamannman sa ki dan sa Lalwa.

I annan serten ki pa konsern sa Lalwa, me in ganny leve lo ki mannyer? Ki pou arive apre? Ki sa. Mon pou osi donn laparol si *VP* i aksepte donn laparol *CO*, *CO* menm, *Electoral Commission* pou li

adres bann komanter ki'n ganny leve.

Selman *Committee Stage* i pa pou bann size ki pa dan Lalwa. Mon pou les Madanm Amesbury, adres sa bann size ki i konnen in ganny leve pou eklersi, akoz nou la nou le moman kot nou pe sey eklersi sa.

Me selman okenn pwen klarifikasyon ki annan ekstra i bezwen klarifikasyon ki lo sa Lalwa, dan Lalwa. Mersi, Onorab Andre, ou a diriz nou.

HON CLIFFORD ANDRE

Mersi Mr Chair. Mr Chair, dan sa *Bill* i paret ki 1,1, 1,2, i annan *indentation* ki bezwen ganny re *format*, menm osi dan 2, i le ka. E lamannman menm osi dan 3, ek dan 4, lamannman prensipal i dan 4, dan sa *proviso*. Parey *VP* in dir i pa pou neserer i annan en deklarasyon, alors nou'n *delete* anefe nou'n *insert* "*an election is.*" E nou'n *delete*" a *declaration is made for an election.*"

So, i pou lir koumsa zis pou klarifye i pou lir koumsa "*Provided that where an election is to be held in a particular year*" apre i kontinyen, so nou tir sa deklarasyon zis pou pa fer sa zenn perdi sa letan si letan i deklare i pa la oubyen en keksoz i arive. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. *Panel* i annakor avek sa? Tre byen. Onorab Pillay, ou annan en klarifikasyon?

HON SEBASTIEN PILLAY

Bonzour. *Morning* Mr Speaker, *welcome once again to our delegation from Maldives*. E bonzour tou dimoun ki pe, ki pe swiv Lasanble Mr Speaker.

Mon annan en klarifikasyon ki mon le ganny en konpran. Dan *ABC*, e dan tou bann korespondans ki nou'n gannyen tou bann enteraksyon nou'n ganny dir *at 1,2 "this Act shall come to operation on such dates as the President may by notice in the Gazette at point."*

Now i kler, nou konnen pou dir Prezidan ki pou notife dan *Gazette* kan Lalwa i vin Lalwa. Me nou'n ganny dir pou dir *there's an urgency with Act*. *Why is there, if there's an urgency with Act?* Nou pa pe fer li *explicitly clear* ki Lalwa i vin...

Akoz mon konnen Prezidan i bezwen donn son *assent*, so akoz i pa kler pou dir Prezidan pou donn *assent on the day of the-why* nou'n pas Lalwa la? Sa semenn ki la Lalwa i pase, Prezidan i donn son *assent*, *why is that not the case?* Akoz nou pe ganny dir sa?

And then Mr Speaker, *just to remind you* bomaten

Lepep Seselwa in ganny en *clear example of the fairness and transparency* dan Lasanble, ou kapa-

MR SPEAKER

Onorab Georges, eski ou lo menm pwen?

HON BERNARD GEORGES

Wi, Mr. Mr Speaker, *sorry* Mr Chair. *Bonjour* Mr Chair, *bonjour* tou bann Manm Onorab, Vis-Prezidan, ou delegasyon. *And a very warm welcome to the Maldivian delegation visiting our Parliament.*

Wi, Mr Speaker, anefe mon ti pou lev mon lanmen pou *still deal* avek *clause 4* ki nou lo la. E apre mon ti pou demann ou permisyon pou *move* en lot amannman, e-

MR SPEAKER

Be atann.

HON BERNARD GEORGES

Onorab Pillay, in devans mwan.

MR SPEAKER

Atann en pti moman. Dan sa ka si ou pe al lo lot pwen, mon a les Vis- Prezidan adres kestyon, Onorab Pillay, avan.

HON BERNARD GEORGES

Non-non mon pe-mon pe *deal* avek tou lede.

MR SPEAKER

Ou pe al lo la ou, *ok*.

HON BERNARD GEORGES

Egzakteman. Pwen ki mon ti anvi fer lo *clause 4* se en *simple amendment*, nou demann ou permisyon anba 72 pou fer en *simple amendment* dan 3 enm laliny apre mo "*year*" napa *comma*, pa devret annan en *comma*, la. So-

MR SPEAKER

Wait-wait-wait, wait Onorab Pillay. Onorab Georges, i annan laparol. Onorab-

(Interruptions)

HON BERNARD GEORGES

Mr-

MR SPEAKER

Onorab Georges, i annan laparol.

HON BERNARD GEORGES

Non Mr Speaker, les mwan fer Onorab Pillay byen konpran en keksoz. La i pe dir mon pa kapab al en lot landrwa, li ki'n al en lot landrwa. Nou ti pe *deal* avek 4 li in al retourn lo 2. So-

(Interruptions)

HON BERNARD GEORGES

I am focusing on 4 Honourable Pillay, please keep quiet. So-

(Interruptions)

HON BERNARD GEORGES

Question- mon pwen se...

(Interruptions)

MR SPEAKER

Order!

HON BERNARD GEORGES

While I have the floor Mr Speaker, i ti mon lentansyon, e i pou mon lentansyon dan sa de lot Bill ki pe vini, demann ou permisyon anba Order 72 nou Standing order to delete clause 1 sub-clause 2.

Which Honourable Pillay, has raised, but he hasn't moved an amendment as-

(Interruptions)

HON BERNARD GEORGES

Alor-alor Mr Speaker...

MR SPEAKER

Les Onorab Georges, fini fer son pwen.

HON BERNARD GEORGES

Lo-

(Interruptions)

MR SPEAKER

Apres nou a ekout ou.

HON BERNARD GEORGES

Lo pwen-

MR SPEAKER

Apres nou a ekout ou.

HON BERNARD GEORGES

Lo pwen ki Onorab Pillay, in leve mon anvi reasir li ki an diskisyon yer avek Mover of the Bill the Vice- President, nou'n deside move ozordi avek ou permisyon en simple amendment or an amendment despite the fact that we don't have 72 hours, tou delete clause 1 sub-clause 2. And this, this amendment will serve to answer Honourable Pillay's question that he put to the Panel.

Se pou sa rezon ki mon'n pran laparol la, pou siport son pwen, e pou dir ki i ti dan nou lentansyon i ti dan monn lentansyon pou move sa amendment, akoz nou'n diskite sa yer avek non selman Panel, me avek Chair Bills Committee osi. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. mon pa krwar pou dir i telman i en simple amendment, mon krwar nou pou bezwen pran en vot lo la. Me selman avan nou al lo la mon pou demann Vis-Prezidan, si sa ki pe ganny propoze i annakor avek lentansyon ki Panel i annan pour sa Bill. Vis-Prezidan.

VICE-PRESIDENT AHMED AFIF

Mersi bokou Mr Chair. Mr Chair, nou'n diskite yer nou annakor avek sa ki pe propoze, i pa pe sanz lespri sa ti nou ti anvi. Me pou rezon operasyonnel i pou vreman ede si nou kapab tir sa parski le moman ki pou *assent*, e nou annan tou lentansyon pou fer sa osi tou posibil, alor nou ava kapab enplimant nouvo Lalwa pli vit posibil. Mersi bokou Mr-

MR SPEAKER

Mersi, Onorab Pillay, mon krwar ou pwen in ganny adrese, selman mon a ekout ou zis pou verifye.

HON SEBASTIEN PILLAY

Napa problemm Mr Speaker, mon *ok* mwan.

MR SPEAKER

Ale.

HON SEBASTIEN PILLAY

Tret mwan mannyer ou anvi. *I made a point* pou mon konnen akoz ki Komisyon Eleksyon ki endepandan - *independent* i vin ek en lamannman dan en Lalwa ki dir ek nou i *urgent* ki nou tou nou konnen i *urgent*.

Which has to give if, which will give effect pou permet sa bann zenn vote. Ki mwan mon'n santi pou dir sa *clause* i en problemm, nou mete ladan ki se Prezidan ki

pou donn son *assent*, ki pou dir kan Lalwa li ki pou donn *commencement notice for the law*.

Now mon fer en pwen i pa ganny eksplike, mon zis ganny dir pou dir en diskisyon in ganny fer yer pou nou retir sa lamannman. *Now* given ki sa lamannman i annan en *buy-in* tou parti politik ladan.

Akoz ki Komisyon Eleksyon li pa'n war li neserer pou *at least* pran en kout telefonn *or even yourself* pou enform lopoziyon pou dir vwala nou annan sa sityasyon dan sa Lalwa *and we are going to do this*. Non pa sa ki'n ganny fer.

Ankor enn fwa nou'n bezwen vin lo *floor raise the point* apre pou nou ganny dir pou dir pe ganny fer. Mr Speaker, si pe ganny fer mon satisfere akoz mon ti annan en problemm avek, *let's do it* nou ava amann sa *clause and then* i ava *move forward*.

But it will be subject to a vote, of this House to approve this, and it goes to show Mr Speaker, with all due respect treat us with a little bit of fairness on this side. Mersi Mr Speaker.

(APPLAUSE)

MR SPEAKER

Mon pe, mon pe tret
lopozisyon avek tou
konsiderasyon *fairness*.

(Interruptions)

MR SPEAKER

I vre. Premyerman mon,
anyway mon pa pou al dan en
deba lo pwen. Nou a prosede
avek vot. Onorab Georges,
formelman *move* ou Mosyon, e
nou a pran vot lo la.

HON BERNARD GEORGES

Mersi-mersi Mr Chair. Mr
Chair, si Onorab Pillay, i anv
ganny privez pou li *move* sa
amanman ki pa ti'n fer, e li
parey labitid olye *move* en
amendment in Committee
Stage i demann en kestyon, e i
pa *move* en *amendment*. *But if*
he wants to have the glory of
moving the amendment I'm
happy to, that he moves the
amendment-

MR SPEAKER

Onorab Pillay, ou le *move* sa
amendment? Ok, go ahead.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mr Speaker, *given* ki sa -

MR SPEAKER

Ok-

HON SEBASTIEN PILLAY

Hold on, hold on be les mon ...

MR SPEAKER

Nou pe *move*.

HON SEBASTIEN PILLAY

Be les mwan koze.

MR SPEAKER

Nou pou *move*.

HON SEBASTIEN PILLAY

Let me talk Mr Speaker, *let me*
talk. This is the place where I
can talk, les mwan koze.

(Interruptions)

MR SPEAKER

Nou'n ariv-

(comments off-mic)

MR SPEAKER

Nou'n ariv lo pwen-

(comments off-mic)

MR SPEAKER

Nou'n lo pwen sa *amendment*.
Onorab Georges, silvouple
move ou *amendment*.

HON BERNARD GEORGES

Mersi Mr Chair. Mr Chair,
anba *Order 72* nou *Standing*
Orders mon demann ou pou
relax provizyon pou permet
mwan *move* en *amendment to*
clause 1, sub-clause 2.

To the effect that clause 1,
sub-clause 2, which reads,
"This Act shall come into
operation on such date as the
President may by notice in the

Gazette appoint'' be deleted.
Mersi.

MR SPEAKER

Mon a ganny segonnman,
Onorab Andre.

HON CLIFFORD ANDRE

Mersi Mr Chair. Mr Chair,
mon segonn sa lamannman
akoz mon ti dan sa *meeting*, e
mon konpran lozik. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi, nou a vot- Wi, nou a
ekout, *ok, ok* normalman wi i
annan deba. Me selman deba
pou limite. Mon a les Onorab
Pillay, adrese e apre si okenn
Manm lot kote i le reponn nou
a kapab prosed pou vot.
Onorab Pillay, wi.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker, mon le
remind piblik Seselwa ki ozordi
bomaten i annan zis
1,2,3,4,5,6,7,8 nou la anndan.
8, 8 kont 23. 8 kont 23, e zis
enn ki pou koze, zis enn ki pou
koz lo en lamannman.

E zot in vin ek en Lalwa
ki zot *insert* en *clause* ladan, ki
donn Prezidan i fer ki tou
power pou dir kan sa
lamannman i vin - kan sa
lamannman Konstitisyon i vin
an aplikasyon nou'n ganny
maltrete bomaten personn
pa'n war li, e finalman zot dir
nou pou dir zot in al diskite
deryer rido pou zot aranze.

So i byen Mr Speaker, ki
zot pe koriz keksoz ki zot in
fer, baze lo sa ki zot in dir nou
bann parti politik *about the
urgency of the Constitutional
amendment*. I byen sa Mr
Speaker, me selman Mr
Speaker, akoz *in the first place*,
e i annan de lezot Lalwa ki pe
vini.

E ler nou ganny tou le de
nou get tou le de lezot Lalwa ki
consequentially sa i en
lamannman ki donn *effect*
keksoz ki pe vini dan sa lot
Lalwa, menm *clause* i ladan.

E *somehow* nou pa'n
mazine sa nou, *and yet this
is a matter of urgency*,
bomaten. E si mon pa ti lev
mon lanmen dan *Committee
Stage* ki ler i ti pou ganny fer?
Onorab Georges, i dir nou ti pe
al fer Mr Speaker, nou'n
aprann pou dir ou pa kapab
krwar nanryen ki *LDS* i dir ou.

(APPLAUSE)

HON SEBASTIEN PILLAY

Pathological liars setou ki zot
ete! So Mr Speaker, mon pou
repet ankor mon toultan mon
pou repete sa Lasanble. *you
can fool some people
sometimes, but you cannot fool
all the people all the time* Mr
Speaker. Akoz se sa ki zot pe
fer.

MR SPEAKER

Mersi.

HON SEBASTIEN PILLAY

E ozordi bomaten Mr Speaker, ou ava dir ek nou pou dir lo sa lamannman ki pe ganny propoze ki en lamannman sibstansyel, sibstansyel avek en Prezidan ki le annan tou pouvwar, kontrol tou keksoz se li ki pou dir kan Lalwa pou ganny *assent*, e kan pou komanse. Be si i ti deside pou li pa anvi komans sa Lalwa? I ti dan son pouvwar.

(comments off-mic)

MR SPEAKER

Ok.

HON SEBASTIEN PILLAY

E mwan mon krwar, e mwan mon krwar Mr Speaker, mon krwar i annan en keksoz ki pe arive la anndan. I annan en keksoz enteresan, tou parti politik in ganny dir in ganny demande pou donn zot *buy-in* lo bann lamannman ki pe ganny propoze, *and we have*.

And we have, ti sipoze annan en *meeting* bomaten pa'n kapab annan *obviously* bann zofisye Komisyon Eleksyon i bezwen la anndan.

Demen i annan en *round table discussion* ankor, e nou bann parti politik pe *attend*. Eski nou kapab ganny en garanti ki sa ki ganny diskite ek nou dan sa bann *meeting*

pa ale lo *Cabinet* apre i ganny sanze?

Malerezman Mr Speaker, nou pe dir, pou dir nou ti kontrol *SBC* ler nou ti la nou ti la nou ti kontrol Komisyon Eleksyon. Be ozordi *it is worst*, lafason ki kontrol i ganny *exercised*. Zournalis i ganny *call*, i ganny dir aret pas program. Zournalis i ganny pouse dan zot louvraz, i ganny deporte dan Sesel.

MR SPEAKER

Ok.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mr Speaker-

(comments off-mic)

MR SPEAKER

Lo adres, adres Mosyon silvouple, *ok*.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Mon ava adres lamannman.

MR SPEAKER

Mersi.

HON SEBASTIEN PILLAY

So Mr Speaker, lamannman *moved*.

MR SPEAKER

Wi.

HON SEBASTIEN PILLAY

Pou ki nou fer sa sanzman. So i en sanzman ki neser pou fer pou donn lefe sa Lalwa deswit koman i pase, nou ki'n raise sa pwèn lo sa kote.

Ti'n pase menm *Chair Bills Committee* i enteresan Mr Speaker. *It's interesting.* Menm *Chair Bills Committee* in pas lo lamannman in fini ariv lo *clause 4*, pa'n war.

E nou napa okenn avoka lo sa kote Mr Speaker. Annefe mwan mon konn bann bon avoka, me mon pa konnen si i annan avoka i annan lagrenn zavoka i annan tou kalite keksoz-

MR SPEAKER

Adres lamannman.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mr Speaker, me selman lefe i reste Mr Speaker, lefe i reste ki ozordi bomaten si nou glis lo la. E ou Mr Speaker, e ou *with all due respect* ou pa pe anpes nou demokrasi desann dan sa rigol ki i pe ale, ou pa pe anpes nou Lasanble desann dan sa ri...

MR SPEAKER

Ok, nou'n fini tann lamannman. Onorab Henrie, ou pou adres lo sa lamannman.

HON GERVAIS HENRIE

Mersi Mr Speaker. Bonzour tou dimoun, ankor enn fwa

welcome Panel dan Lasanble, and good morning and welcome to the delegation from Maldives in the National Assembly.

Mr Speaker, sa *clause* in antre dan sa *Bill* mwan mon pe get li koumsa, nou bezwen avoue nou tou la anndan poudir i annan e fason fer dan pei souvandfwa ki si ti ganny fer koumsa toultan i repete.

E ler mon prezimen mon ki *Lofis Attorney Zeneral* in drafte sa *Bill* i en *clause* i aparet dan tou bann Lalwa, e in en *copy and paste exercise*. Mon pa krwar poudir in malisyezman, ouswa entansyonnelman ganny mete la konmsi poudir apre Prezidan pa ava *Gazette* dat ki sa i pou vin an operasyon.

Non, sertennman napa okenn move lentansyon. Me annou dir pou dir aprezan sa ti'n ganny *Gazette* koumsa, tou parti politik ki'n form parti sa konsiltasyon, akoz zot pa'n vwar?

Si Dirizan Lopoziyon mannyer i pe dir li ki'n dekouver sa gran *conspiracy*, be dan son deba yer lo *merit*, akoz i pa ti lev sa pwèn e *move* lamannman anba *72 hours rule* an ekrir pou li fer tire?

E menm bomaten la ler i ganny loportinite i refize *move* lamannman.

HON SANDY ARISSOL

(Off-Mic)

I pa vote tou.

HON GERVAIS HENRIE

Mr Speaker, i pe zis profite, i pe profite *to play with the Gallery, we have visitors in the Gallery he is just trying to impress them, and a lot of intervention that he is saying this morning is in English. simply to do what? Impress the visitors.* Be nou war li.

So Mr Speaker, lentansyon e mwan mon apresye pou dir *Leader of Government Business in move*, nou pa kapab fye lo *US* poudir zot pou siport nou lo la, parski yer zot donn laparol pou dir zot pou siport sa *Bill*, zot pou siport sa lamannman, zot pou siport bann zenn Seselwa ki pa ankor ganny 18 an pou ganny sa privez pou kapab met zot non lo lalis. Nou pa kapab fer zot konfyans. mersi pep Seselwa ki an 2020 ti donn *LDS en super majority to third majority pou carry through bann Constitutional Amendment*, e se sa ki nou pe demann zot pou fer ankor an 2025, akoz nou pa kapab fer konfyans dan sa group dimoun ki la.

MR SPEAKER

Ou'n fini?

HON GERVAIS HENRIE

Akoz zot pa konstriktiv, mersi.

MR SPEAKER

Ou'n fini lamannman?

HON GERVAIS HENRIE

Mersi Mr Speaker.

(APPLAUSE)

MR SPEAKER

Onorab Georges, ou annan okenn lot pwen?

HON BERNARD GEORGES

Yes Mr Speaker. *Very briefly* mon le siport egzakteman sa ki Onorab Gervais Henrie, fek dir la bomaten. Onorab Pillay, li menm li in servi sa mo vizilan, si i pa ti vizilan sa pa ti pou arive. Be depi le 24 Me, depi le 24 Me 2025...

MR SPEAKER

Ok, ale. Wi Onorab.

HON BERNARD GEORGES

Depi le 24 Me 2025 sa *Bill* in ganny Gazete ki'n fer pandan tou sa letan pou li pa anmenn sa amannman la bomaten?

MR SPEAKER

Mersi Onorab.

HON BERNARD GEORGES

Mer Speaker, mon ava eksplike, mon ava eksplike en lot keksoz, e se sa rezon mon'n pran laparol akoz i pa al dan menm direksyon.

Sa lamannman, sa lamannman Konstitisyonnel in ganny Gazete depi le 26 Me, si i ti'n vin devan Lasanble *then*, nou pa ti pou bezwen *amend* sa ki nou pe fer la ozordi.

It's because depi le 26 Me ziska le 2 Zilyet, sa *Bill* pa'n vin devan Lasanble, so letan ki reste i tro kourt pou nou kapab demann Prezidan pou li *assent*.

This is why this morning we are moving, we are moving this. We would not have done it if the Bill had come to the Assembly a month ago, we are doing it now because the Bill has come late.

Alor Mr Speaker, nou bezwen met, nou bezwen met kredi kot kredi i ete. E kredi i pa lo kote Onorab Pillay. Mersi.

(APPLAUSE)

MR SPEAKER

Mon ava, mon apel bann Manm pou vot lo Mosyon ki'n ganny mete pou *amend* sa *clause*. Manm ki vot an faver lev lanmen? Mersi. Mon krwar tou Manm in vote napa personn ki vot kont. *Thank you*.

(Interruptions)

MR SPEAKER

Lo amannman ki'n ganny propoze lo sa *Bill*, 32 Manm in vot pour, 0 kont, 0 abstansyon, *Bill- Amendment* in approve par Lasanble. E mon krwar sa ki mon pou kapab fer se vot lo sa *Bill* fini avek, e si Lasanble i dakor nou a permet *CEO Electoral Commission* pou adres serten pwen ki nou a reste - nou annan en pti konplikasyon la akoz ou bezwen retourn dan staz Lasanble pour nou vote, so nou pou bezwen fer li la.

Ok, premye *CEO* eski ou annan okenn klarifikasyon ki ou anvi donner lo bann pwen ki'n ganny leve yer dan deba? Nou pa pe antre dan deba, nou pe zis permet *CEO* adres serten pwen ki'n ganny leve kestyon ki'n ganny mete pou li.

CHIEF ELECTORAL OFFICER MANUELLA AMESBURY

Mersi, mersi Mr Chair. Bonzour Mr Speaker, Mr Chair. Bonzour tou Manm Onorab. Mersi pou loportinite. Wi, mon'n pran *note* i annan 4 *main* pwen ki'n sorti yer, e sa i annan pou fer avek sa *registration* li menm li. E la kot referans ti ganny fer avek *automatic registration*.

Parey nou ti'n dir avan Komisyon pa'n kontinyen avek sa *practice automatic registration*, senpleman akoz

letan sa voter pe antre lo rezis otomatikman, ou pa kapab asire pou dir i pe tonm dan sa *electoral area* ki korek.

Akoz parey in ganny dir boner par *VP*, sa lenformasyon in ganny tire dan *NPD*, ki fer ki sa *electoral area* ki dan *NPD* i sa *electoral area* kot sa manrmay ti ganny anrezistre ladan letan li in ne.

Alors avek sa sanzman in fer ki i annan sa de faz dan rezistrasyon. I annan sa prosedir kot sa dimoun i vini li menm li, e la kot i donn son bann dokiman kot la premye faz i komanse. Apre i annan sa laspe verifikasyon kot la nou vin verifye rezidans sa dimoun, kot la i ganny determinen dan ki i *electoral area* sa dimoun i al ladan.

Prezan yer osi nou'n koz lo sa zafer *online application*. I enportan pou nou fer sorti parey nou'n mansonnen avan dan *meeting* avek bann *political parties* avek tou ki *stakeholders* avek piblik li menm, ki sa *online registration* i zis en premye faz.

Sa, i pou nou bouz dan sa direksyon pou nou moderniz sistenm, kot ou asize kot ou, ou kapab soumet ou laplikasyon atraver sa *portal online application* ki nou, nou annan.

Me selman pou ou antre lo rezis i bezwen annan sa sistenm, sa dezyenm faz, kot

la nou vin fer verifikasyon pou konplet sa prosedir. Yer in annan manson ki'n ganny fer lo *State of Readiness of the System* li menm li. Parey mon ti dir dernyen fwa letan nou ti vin la sistenm in pare.

Sistenm in pare, e *once* ki Lalwa i aprouve, *then* la nou pou nou'n pare avek nou bann materyo sansibilizasyon pour nou kapab enform bann dimoun ki mannyer zot pou soumet zot laplikasyon.

En lot keksoz ki sorti yer i *student overseas*. Si zot rapel byen taler nou pou koz lo la letan nou ti diskit ek zot, e dan sa bann lamannman nou'n santi, Komisyon in santi pou dir i enportan pou fer manson bann *student* ki lo *scholarship* pou nou kapab anmas zot.

E dan son bann rekomandasyon osi ki'n fer *in terms of essential, essential services*, zot pou vwar taler letan nou diskite, nou santi pou dir dat eleksyon i ase boner ki *mean* ki bann dimoun i kapab ganny ase letan pou organiz zot pou vini.

E *student* pou zot kapab anrezistre parey nou'n enformen avan, fodre nou annan *proof* pou dir *yes* zot lo en *scholarship* zot donn nou zot detay, apre la and *it's happening* kot la nou ava organize pou nou kapab fer bann verifikasyon avan pou

nou kapab fer sir zot antre lo rezis. Mr Speaker, mon krwar a 4 *main* pwen ki'n sorti yer, *unless* i annan ki mon'n omite.

MR SPEAKER

Tre byen, nou a bezwen satisfè avèk sa, mersi. Nou a prezan, nou a prezan pas dan staz Lasanble pou nou vot lo *general merit*. Sorry, mon war Onorab Andre, pe lev lanmen, eski i annan e keksoz avèk prosedir? Mon pa pe permet nouvo kestasyon.

HON CLIFFORD ANDRE

Mr Chair, *CEO* in dir manrmay ki pe etidye-

MR SPEAKER

Non, non, non *CEO* mon pa pou komans ouver, akòz si mon donn ou en kestasyon lezot Manm osi pou le kestasyon, nou pou termin la. Sa ki mon'n donn *CEO* laparol sete pou eklersi bann pwen ki'n ganny leve pour deba.

Dan Staz Komite, Staz Komite i pou pran lamannman, e apre nou met klarifikasyon lo Lalwa, nou pa pe al dan bann lezot laranzman si *Electoral Commission* dan sa deba. Mwan sa ki mon war ki mannyer-

HON CLIFFORD ANDRE

Non, non Mr Speaker, en leklersisman lo la.

MR SPEAKER

Nou a pas dan staz Lasanble, e mon apel pou Mosyon pou *Third Reading*. Sorry, nou'n fini. Mosyon pou *Third Reading* silvouple. Mersi.

HON BERNARD GEORGES

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker, annakor avèk *Order 76(1)* nou *Standing Orders* mon *move* ki *the Constitution of the Republic of Seychelles (Twelfth Amendment) Bill, 2025 as amended*, i ganny lir en Trwazyenm Fwa. Mersi.

MR SPEAKER

Mon a ganny segonnman lo sa Mosyon. Onorab Arissol.

HON SANDY ARISSOL

Mersi Mr Speaker. Bonzour Mr Speaker, *VP* avèk ou delegasyon, tou dimoun a lekout Mosyon i ganny segonde. Mersi bokou.

MR SPEAKER

Mersi. Mon ava apel bann Manm pou vot lo *Bill* dan *Third Reading*. Manm ki an faver lev lanmen? Mersi, lo *Formal Third Reading Constitution of the Republic of Seychelles (Twelfth Amendment) Bill, 2025 - 32* Manm in vot pour, 0 kont, e 0 *abstain*. *Bill* in aprouve par Lasanble. Madanm Clerk a fer *Third Reading*.

MADAM CLERK

Mersi Mr Speaker. *This Act may be sited as the Constitution of the Republic of Seychelles (Twelfth Amendment) Act, 2025.* Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Avek sa *Bill is Passed*. E mon remersye Vis Prezidan, e son delegasyon pour zot partisipasyon. Me lo sa *constitutional amendment*, me zot pe reste pou lezot *Bill*. *Ok*, antretan ki pwen ou annan pou fer Onorab Pillay?

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker, en pwen lo prosedir.

MR SPEAKER

Wi.

HON SEBASTIEN PILLAY

Dapre mon konesans nou *Standing Order*, en Minis ki'n prezant son Lalwa i ganny en *right of reply*.

MR SPEAKER

Yes.

HON SEBASTIEN PILLAY

Ok, ki i sipoze eksplik tou bann keksoz ki'n ganny dir.

MR SPEAKER

Yes.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mon ti a kontan konnen si avek sa bann *Bill* ki pe vini pou annan, mon pe vwar li koman de *right of reply*. Akoz Vis-Prezidan i sipoze adres sa bann pwen dan son *right of reply*.

MR SPEAKER

Non.

HON SEBASTIEN PILLAY

So, obviously si *CEO* Komisyon Eleksyon in bezwen adres sa bann pwen, savedir Vis-Prezidan pa'n adres sa bann pwen dan son *right of reply*. So se sa ki pe arive, se sa ki piblik pe tande la deor.

MR SPEAKER

Ok, mon a reponn.

HON SEBASTIEN PILLAY

Konpran? So, ou bezwen klarifye pou nou ki kalite prosedir? E dezyenmman en Manm dan en *Committee Stage*, akoz dan en *Committee Stage* Manm i annan drwa demann kestyon.

En Manm in lev son lanmen pou demann en kestyon lo en keksoz ki'n ganny dir par *CEO* ki'n ganny anmennen dan en *right of* i vin parey en *right of reply*.

MR SPEAKER

Non.

HON SEBASTIEN PILLAY

E ou pa pe *allow* sa Manm pou demann kestyon. So mon le zis fer kler, eski nou pou annan menm prosedir? Nou annan de Lalwa ankor ki pe vini.

Eski nou pou annan menm prosedir, e ou pou met menm Lalwa kot ou pou dir apre ki Vis-Prezidan in fini koze i ava fer son *right of reply* pou li, CEO li a prezan bezwen eksplik kestyon bann Manm, e la prezan bann Manm pou napa kestyon pou demande? Si ou pe dir mon sa *then* mon kler lo la mon swiv sa ki ou pe dir nou fer.

MR SPEAKER

Mon a reponn. Prosedir i ava swiv sikonstans ki mon santi i nesese. Sa ki *CEO Electoral Commission* in fer se pa en *right of reply*. *Right of Reply* in fini. Ler Manm i vot lo *Second Reading Bill*, sa staz *Bill* in fini nou al dan *Committee Stage*. Sa ki *CEO* in fer i dan *Committee Stage*.

E dan *Committee Stage* i permet en zofisye pour reponn kestyon ki'n ganny leve. Normalman kestyon i ganny leve lo Lalwa ki devan nou, me dan sa ka plizyer dan deba, plizyer kestyon ti ganny demande lo keksoz adisyonnèl, oubyen *subsequential* avek sa amannman. E se sa ki mon'n permet *CEO* pou adrese. Se sa

bann pwen ki'n ganny leve dan deba ki annan pou fer avek prosedir ki pou swiv.

Donk, e la ankor enn fwa mon le dir i apropiye ki se *CEO* ki reponn sa bann kestyonn. E non pa Vis-Prezidan akòz sa i lo prosedir, selman mon ti demann Vis-Prezidan son permisyon pou ki *CEO* i kapab adres sa bann size. Mersi.

Bon, *ok*, nou'n terminen lo sa *Bill*, mersi bokou, e mon kontan nou annan en vot inanim lo sa *Bill*, i sertennman ganny apresye, selman mon demande si nou ti bezwen telman dezakor lo en keksoz, lo en pwen ki nou tou nou dakor? Mersi.

Manm i 10er 13 i met mwan, mon pa anvè perdi letan akòz zot konnen nou annan de *Bill* ankor devan nou ki annan koneksyon avek sa.

So si zot pa obzekte nou a kontinyen direktman lo *Elections (Amendment) Bill*, e nou a pran poz parey labitid zis pou nou pa gat sa 15 minit ki soz lo la.

HON SEBASTIEN PILLAY

Eski son lentrodiksyon pou 15 minit? Akòz nou pou annan en lentrodiksyon *and then* nou pou koupe.

MR SPEAKER

Wi, wi.

HON SEBASTIEN PILLAY

So petet pa ti ava meyer nou zis nou fer en sel ale-

MR SPEAKER

Non.

HON SEBASTIEN PILLAY

Dan plas ki nou annan en lentrodiksyon *and then* nou bezwen ale, konmsi keksoz i ava *fresh* ler i ganny dir avek nou la prezan nou pe reflekte lo la-

MR SPEAKER

Ok, si-

HON SEBASTIEN PILLAY

I do not know whether it's the case-

MR SPEAKER

Onorab Arissol, ki ou pwen?

HON SANDY ARISSOL

Mon mazine Mr Speaker, en lot propozisyon ki nou kapab fer pou nou komans *fresh*. Preferab sa ki ou kapab fer osi nou *adjourn* la nou pran *break*, en fason ler nou komanse nou ale *non-stop* dan sa laliny parey Onorab Pillay, pe dir ziska nou a *lunch time* olye - Komans en bout la nou *break* retournen, so nou kapab fer sa osi koman en propozisyon.

MR SPEAKER

Dan sa ka nou kapab *break* la, e nou a komans 10 er 45 zis akoz nou pa kapab *afford* perdi tro bokou letan. *Ok*, dan sa ka nou a pran poz la, e Lasanble a rebran 10er 45. Mersi.

(BREAK)**MR SPEAKER**

Tre byen, nou a kontinyen avek nou prosen Prozedlwa *Elections (Amendment) Bill, 2025*. Nou a komans avek Mosyon pou *Second Reading* Onorab Sandy Arissol.

HON SANDY ARISSOL

Mersi Mr Speaker, bonzour ankor enn fwa. Mr Speaker, mon le *move* anba *Order 69,2* ki *Bill Elections (Amendment) Bill, 2025* i ganny lir en Dezyenm Fwa. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi, nou a ganny segonde, Onorab Esparon.

HON REGINA ESPARON

Mersi Mr Speaker, bonzour. Mr Speaker, *Motion has been seconded. Thank you.*

MR SPEAKER

Mersi bokou. E avek sa Vis-Prezidan, nou ava apel ou pou lentrodiksyon ou *Bill*.

VICE-PRESIDENT AHMED AFIF

Mersi bokou Mr Speaker. E bonzour ankor tou bann Manm Onorab, e tou dimoun a lekout. Mr Speaker, i ankor en plezir pou entrodwi avek Lasanble sa lot lamannman dan sa seri Lalwa ki annan pou fer avek eleksyon.

Sa lamannman dan Lalwa Eleksyon kap 262 i pou moderniz, e anmenn bann amenn bann nesaser ki pou ede amelyor proses eleksyon dan son serk konplet.

Setadir avan eleksyon tel ki bann prosedir rezistrasyon pandan eleksyon, tel ki bann prosedir vote, e apre eleksyon. Parey mon ti eksplike ler mon ti prezant lamannman dan nou Konstitisyon serten lamannman dan sa Lalwa Eleksyon i depann e mars ansanm avek sa Lamannman Konstitisyonnel.

E mon oule fer zot rapel ankor ki sa lamannman in vin swivan konsiltasyon ki Komisyon Elektoral in fer avek tou bann parti prenan konsernen, prensipalman bann parti politik pandan plizyer diskisyon ki zot in annan, e ki dayer tou bann parti politik zot in deza tonm dakor lo la pandan sa bann diskisyon.

E swivan sa byensir sa bann propozisyon in pas kot Biro *Attorney Zeneral* pou fer bann lamannman nesaser. Me parey zot pou vwar *Bill* li

menm in ganny sinyen par *Attorney Zeneral*.

Bann tel propozisyon lamannman dan sa Prozedlwa i konm swivan,

Premyerman, lamannman dan seksyon 5(1) nou pe azoute ki en paspor valid i kapab osi ganny servi koman en dokiman idantifikasyon ansanm avek en *ID Card* ki valid.

Nou pe osi spesifye ki se selman sa de dokiman valid, e aktyel ki pou kapab ganny servi dan prosedir eleksyon. Alors en *photocopy ID* ou paspor pa kapab ganny servi. Lamannman dan seksyon 5, parey in ganny eksplike an iny ek lartik 113, e 114, nou Konstitisyon a permet okenn sitwayen ki pou ganny 18 an pou anrezistre menm si napa 18 an ler i pe anrezistre.

Ankor lamannman dan seksyon 5(3) pe fer provizyon ki bann dimoun swivan ki pe reste aletranze tel ki etidyan, en dimoun ki pe travay dan bann *post* diplomatik, e dimoun ki pe travay aletranze lo en kontra avek Gouvernman pou kapab anrezistre.

E sa dele letan trwa mwan ki bezwen reste Sesel pou li kapab anrezistre pa pou aplikab.

Lamannman dan seksyon 6, pe met en lobligasyon lo lotorite prizon pou anvoy en lalis tou bann

dimoun ki pe servi en santans prizon kot Komisyon Elektoral.

Trwazyenm, lamannman dan seksyon 7A pe tir sa legzisans fer en resansman voter dan bann distrik elektoral tou le 5 an pou en dat ki ava ganny deside par Komisyon Elektoral.

Katriyenmman, lamannman dan seksyon 9, pe fer sa ki nou apel *delinking*. I vedir ki en dat ki eleksyon i ganny anonse rezis voter i reste i reste ouver ziska ler dat eleksyon i ganny anonse, sa pou permet rezistrasyon swivan sa Lamannman Konstitisyonnèl.

Senkyenmman, lamannman nouvo seksyon 10(2) pe permet pou donn pouvwar Komisyon Eleksyon par regilasyon pou enplimant lezot fason lanrezistremman voter. E nouvo seksyon 10A pe met provizyon legal pour sa ki pe ganny fer aktyelman, verifikasyon detay en voter lo rezis lo *platform* nimerik.

Sizyenmman, lamannman pou entrodwi nouvo sou-seksyon dan seksyon 15, ki pou formaliz anliny avek Konstitisyon *running mate* pou Vis-Prezidan.

Osi provizyon pe ganny fer pou ki okenn kandida ki ganny nominen koman Prezidan, ouswa Vis-Prezidan

pa pou kapab ganny nominen koman en kandida Manm Lasanble Nasyonal dan en eleksyon Prezidansyel, eleksyon Lasanble Nasyonal i ganny fer an menm tan sa nou konnen.

Lamannman dan seksyon 18, pou permet Komisyon Eleksyon kapab servi sak vot dan plas en bwat vote. Alors servi en sak vote, pardon dan plas bwat vote. Dan bann sityasyon kot i pou pli apropiye pour servi en sak vote tel ki lo bann Zil Elwanyen sa pou transportasyon.

Wityenmman, lamannman dan seksyon 23, pou permet Komisyon kapab met "en laport" bann dimoun ki annan en dezabilite fasilite pou fer *braille* pou bann ki pa vwar pou zot vote.

E osi pou devlop bann materyo edikasyonnel pou bann ki pa tandè, pardon i devret met a laporte bann dimoun ki annan dezabilite.

Lamannman dan seksyon 25, pe anpes dimoun vin avek okenn lekipman elektronik tel ki telefonn mobil kot stasyon vote.

Dizyenmman lamannman pou lamannman pour nouvo seksyon 36A pe donn pouvwar Komisyon Eleksyon pour fer regilasyon ki pou kontrol prosedir eleksyon.

Onzyenmman, lamannman dan seksyon 50, pe azout en lot aktivite ki bann kandida pou napa drwa fer 24 erdtan avan ki eleksyon i komanse, alor zot pou napa drwa fer okenn aktivite kanpanny par egzanp.

Douzyenm, lamannman dan 2enm *schedule* ki liste bann servis esansyel avek bi pou reviz sa lalis.

Mr Speaker, sa an gro i bann lamannman sibstansyel sa Prozedlwa. Me i annan osi bann lezot lamannman rezilta konsekans lamannman ki nou'n fek koz lo la.

Vwala Mr Speaker, provizyon sa Prozedlwa ki mon pe soumet ek Lasanble Nasyonal pou zot laprouvasyon. Mersi bokou.

MR SPEAKER

Mersi Vis-Prezidan. Sa *Bill* i prezan ouver pour deba lasal, e mon'n ganny Onorab Gill.

HON CHURCHILL GILL

Mersi Mr Speaker. Bonzour *Panel*, bonzour tou dimoun pe ekout nou. Mr Speaker, yer ler nou ti pe diskite sa Prozedlwa Konstitisyon, i annan bokou lentervansyon ki'n fer sorti ki zot in donn leksplikasyon aköz ki zot partisip dan Eleksyon 2011, konmkwa zot ti bezwen fer reform dan Lalwa Elektoral - prezizeman bann lanrezistremman ki ti otomatik.

E dapre leksplikasyon ki nou ti gannyen sa ti bann manev pou kapab vol eleksyon. Me selman bomaten *CEO Electoral Commission* in fer sorti tre kler aköz ki zot in deside diskontinyen ek sa lanrezistremman otomatik.

E son leksplikasyon sete, dan bokou fwa ler sa lanrezistremman i pran plas, i arive serten ka kot sa dimoun i al lo, i al dan en distrik lo lalis en distrik, me selman i pa neserman reste dan sa distrik.

E an menm tan nou tou nou konnen vot ou bezwen *cast* pou ou kapab konte. So i kler ki lanrezistremman otomatik, ti napa nanryen pou fer avek vol eleksyon parey ki nou'n ganny eksplike yer par plizyer Manm lot kote latab.

Mr Speaker, dan sa nou amannman dan seksyon 6(3)(c) i spesifye tre kler ki prizon zot pou bezwen donn en lalis *submit* en lalis avek Biro Eleksyon, me selman lo en moman.

Lo seksyon 2B i dir ki sa trwa mwan i pa pou aplikab pou bann etidyan ki pe etidye *overseas* pou bann misyon diplomatik. E osi bann travayer Gouvernman ki lo en kontra *overseas*.

Me selman dan sa lenstans i pa dir nou si sa osi pou annan en lalis, mon krwar poudir sa osi i bezwen annan

en lalis pou kapab asire ki annan *checks and balances* lo lalis ki Biro Eleksyon pe servi apre ki bann parti politik pe servi.

Akoz pou prizon in spesifye tre kler, me selman pou sa 3 lenstans pa'n ganny spesifye. Alors ler pou donn *right of reply* si nou kapab ganny en leksplikasyon si sa i en keksoz ki i pou ganny fer *or otherwise*.

Akoz i pou difisil pou konnen lekel sa bann dimoun ki lo kontra Gouvernman, san ki ou ganny sa lalis ki Gouvernman li menm in *issue* kontra ek sa bann dimoun.

Menm parey pou sa bann dimoun ki pe travay, bann Anbasader, bann dimoun ki pe fer travay diplomatik deor, sa osi i pa dan lavantaz en parti politik pou li konnen, *unless* i ganny sa avek Gouvernman li menm. Alors nou ti a voudre ganny en leksplikasyon lo la.

An menm tan i annan osi bout kot i dir pou sa trwa mwan sa bann dimoun pou kapab anrezistre. Me selman isi Sesel ler en dimoun i al anrezistre *compulsory* i ganny dir, pou dir i bezwen ganny vizit pou kapab asire ki kot zot reste i zistifye parey zot pe dir.

Me dan sa lenstans si nou kapab ganny dir ki mannyer pou marse sa? Vi ki sa bann dimoun zot pa pe reste Sesel zot pe etidye, e ki

fason ki Biro Eleksyon i anvizaze *deal* avek sa sityasyon?

An menm tan nou'n fer konpran ki pou Zil Elwanyen pou ganny servi sak dan plas bwat eleksyon, me selman tou legzersis eleksyon ki'n ganny fer dan Sesel toultan in servi bwat.

Alors petet nou ti a ganny en leksplikasyon, aköz ki la prezan nou pe *substitute* bwat avek sak? Si nou kapab ganny eksplike.

Nou'n osi ganny dir ki *mobile phone* pa pou ganny servi dan stasyon. Eski nou kapab ganny klarifikasyon si bann kandida ki pe debout zot, zot pou kapab servi zot *mobile*, oubyen ki vin dan stasyon pa pou kapab servi *mobile*?

Sa osi nou ti a voudre ganny en leksplikasyon, ki mannyer pou marse sa si annan leksepsyon, e si pou napa?

An menm tan, pou bann dimoun ki pou annan 17 an, e zot, zot pou otomatikman al lo lalis la osi *warrant* serten leksplikasyon, aköz sa lenstans kot sa lalis pou fermen si nou kapab ganny en nide pa'n spesifye dan sa Lalwa ki *gap* pou annan ler i fermen avek zour eleksyon?

Si nou kapab ganny en nide ki kantite letan pou annan legzersis verifikasyon,

si annan dimoun i anvi al verifye zot non, sirtou sa bann dimoun ki pou annan 17 an ki zot, zot sipoze zot menm al fer zot demars pou anrezistre.

E nou bezwen konnen ki lespas letan sa bann dimoun i annan, pou zot kapab verifye zot non pou asire si zot non i la, oubyen si annan okenn fot pou kapab korize.

Mr Speaker, nou'n osi ganny dir ki eleksyon in ganny manipule dan lepase - *SBC* in ganny kontrole, me selman nou tou nou konnen ozordi ki pe pase *as far* ki medya i konsernen, zournalis i konsernen, medya sosyal i konsernen nou tou nou konnen ki pe pase.

Alors okenn, okenn deklarasyon ki nou fer la anndan ki nou, nou krwar petet Seselwa pa okouran Seselwa i tre okouran ki bann keksoz ki pe pase Sesel akoz zot osi zot pe viv Sesel.

E an menm tan sa Prozedlwa i annan serten merit, me selman mon ti a kontan ganny sa bann leksplikasyon. E sa leksplikasyon i pa zis pou mwan i tou dimoun ki konsernen avek sa bann prosedir, avek ban propozisyon ki'n ganny mete dan sa Lalwa. Mersi Mr Speaker.

(APPLAUSE)

MR SPEAKER

Mersi Onorab Gill. Mon a donn laparol Onorab Aglae.

HON EGBERT AGLAE

Mersi Mr Speaker. Mon a dir bonzour *VP* ankor enn fwa, e bann Zofisye Komisyon Eleksyon, e tou dimoun ki a lekout.

Mr Speaker, lamannman lo *Election Act* ki la devan nou byensir i swiv lamannman Konstitisyon ki nou'n fer ki nou fek vot lo la *in fact*, depi yer nou'n debat.

E byensir nou bezwen par bann konsern ki nou pe leve, e depi yer pou nou kapab anmenn sa prosesis eleksyon avek son bann regilasyon dan en fason ki tou parti prenan ki *involve* dan eleksyon i santi zot ki zot ki zot satisfè.

E letan nou, nou pe *raise* bann konsern i dan sa menm laliny ki kekfwa nou santi akoz Komisyon Eleksyon i kapab war bann prosesis, ouswa prosedir dan son kalite fason avek son kalite lizye.

E bann parti politik zot, zot kapab pe regard li dan en lot konteks osi, me nou bezwen rod en fason ki tou le de anvi i kapab zwenn ansanm, e fer ki prosesis i deroul byen.

Mon annan detrwa pwen ki mon ti a kontan fer resorti avek sa bann lamannman.

Ok? E premyerman mon le tous seksyon 6, *ok*.

E osi kot i konsern lalis e yer mon ti mansyonn lalis, me dan *right of reply* mon pa'n ganny tonm nonmen lo bann lalis ki pou nesaser, akoz nou annan serten group dimoun ki pou vot *prior* avan.

E la nou'n koz bann ki lo bann misyon *overseas*, la nou annan kot konsern prizon dan seksyon 6, e osi nou annan bann ki pou kalifye ganny laz apre ki lalis provizwar i pou fermen, me selman ki pou permet bann ki pou ganny laz avan le 27 Septanm vote. Rezon ki mon tous sa premye pwen, se pou annan sa latransparans *ok*, i byen ki prizon pou annan en lalis ki pou dir bann ki *entitled* pou zot vote.

Me osi mon krwar nou merit al dan sa menm direksyon avek en lalis pou bann ki pou kalifye pou vote avan bann ki dan *essential services* ki'n touse sa mon konpran sa mwan, lapolis, *fire brigade*, lasante sa i *ok* sa.

Me konsern se ki, eski pou parti politik pou kapab ganny sans konnen apepre konbyen dimoun ki pou annan lo sa bann lalis?

Bann ki lo kontra, ki swa dan domenn diplomatik *studies*, ouswa kontra Gouvernman ki'n anvoy zot lo bann *overseas mission*.

Avan ki eleksyon li menm li pou ganny *hold* dan sa trwa zour pou nou konnen kantite Seselwa nou pe koze la ki pou *features* avek sa bann groupman ki pou ganny permisyon pou vote ki an deor sa *main day election day* li menm.

So pou nou sa i enportan ki sa *due diligence* i ganny fer, e tou parti i okouran panga demen a ganny dir pa'n verifiye, non entel pa ti sipoze lo la in ganny sans vote ki li i pa lo kontra in al fer en lot keksoz ki an deor konteks laliny ki Lalwa pe preski.

E pou nou sa i ava evant bann *anomaly* ki pou leve apre *ok*, sa i en pwen. Dezyenm pwen zot in koz lo seksyon 18 *ballot bags ok*, i annan plizyer pei ki servi sa Lanmerik i servi sa li *ok ballot bags*, me selman zot apel li en *provisional ballot bags* ki ganny servi dan bann letan kot i annan bann vot ki bezwen al ganny *cast* an deor *constituency* en fason, ouswa an deor *state, ok*.

Me pour mwan letan mon'n fer mon pti resers i annan en laspe sekirite ki diferan ant en *ballot bags* avek en *ballot boxes ok*, normalman konmela dan dernyen eleksyon nou'n servi bann *transparent ballot box ok*?

Lo kote *ballot bags* li i pa pou neserman dan sa laliny la transparans, petet dan en

sans ki bann *security features additional* zot pe mazin met an mars pou kapab asire ki napa okenn *tamper* ki arive avek sa bann sak.

E dezyenmman nou pe koz pou *Outer Island* la en, akoz sa pou ganny servi lo *Outer Islands*, e *Outer Islands last election* ti annan apepre 3,800 ekek voter ki ti vote lo sa bann diferan zil *Outer Islands ok?*

E rezon petet sa ki mwan mon'n tande, rezon pou servi *ballot bags* se ki pou fasilite transportasyon, akoz la dan sa eleksyon pou annan i annan plizyer parti politik.

So pou annan plizyer reprezantan parti politik ki pou al *supervise* eleksyon, mwan mon'n deza al lo zil al *supervise* eleksyon *and i know how it works, ok?*

Si ou pou servi zis en avyon la mon pa konnen, zot a deside si pou servi de avyon baze lo la kantite, sa Komisyon Eleksyon i ava deside.

Now, akoz letan ou pe gard lo diferan zil i annan landrwa petet ou pou ganny ou en 200 dimoun ki pou vin vote, i annan ou pou ganny 150, i annan petet ou kapab ganny plis.

Si nou pe rezon ki nou pou servi *ballot bags* i pou bann rezon lozistik an *term weight*, eski prezan letan nou'n fini fer sa proses

eleksyon lo *Outer Island* sa bann vot pou ganny transfer lo en *proper sealed more security ballot boxes?*

Dan prezans bann diferan reprezantan akoz mon pa santi pou dir sa *ballot bags* i merit ganny reste ziska zour *main polling day* ki zot pou distribye sa bann vot ki'n *cast* dan bann diferan *electoral area* parey i fer dan bomaten letan eleksyon pe ganny fer.

Akoz mon santi pou dir laspe, e *security features* en *ballot bags* i pa *that high compared to a sealed ballot boxes* akoz i kapab ganny *tamper* avek, *ok?*

Lot pwen ki mon ti a kontan eklersi lo anba sa Lalwa li menm, se letan nou'n koz *the residence superior ok*, ki'n mete dan Lalwa trwa mwan ladan mon ti a kontan demande, eski letan dizon sa mwan la, ouswa 2 mwan pase in annan en fanmir ki'n anvi al vizit son fanmir deor *ok*, dizon i fer 4 mwan dan sa pei ki mannyer zot pou konsider li *in terms of* i pou retournen li, i pou retournen Septanm pou li vin *cast* son vot.

Eski i pou ganny trete koman, akoz in kit pei par lao plis ki trwa mwan? Parey i dir ou ler ou pe kit pei ou en pansyoner ou kit pei par lao trwa mwan ou bezwen enform laba kot *socials security* konm

kwa ou pe sorti dan pei, e ou larzan i ganny koupe, *ok* ?

Eski la zot pe regard li zot pran kont sa bann keksoz koumsa dan sa laliny? *Ok*. E dernyen konsern ki mon anvi souleve *ok*.

Byensir avek sa bann kontra mon konnen pou dir i pa pou fasil pou byensir pou napa, mon pa kapab dir pou napa, me selman i pou byen rar ki ou pou annan en manrmay ki pou *attain* 18 an ki pou'n al lo en kontra deor akoz ou pou bezwen laz 18 an pou ou travay.

Me *if ever* ou'n al ek ou zanfan, *if ever* in arive dan sirkonstans i pou vreman rar parey mon'n dir ou'n al ek ou zanfan, ou zanfan pou *attain* 18 an mete mwan prosen. Eski li i kapab ganny konsidere *as* enn ki pou lo sa bann lalis?

E si nou pe koz, *anyway* mon pa kapab dir *online register*, akoz *online register* i annan sa *physical* ki ganny ki annan son laspe avek.

Akoz si ou pa la kantmenm ou pou fer en tranzaksyon *online* i pa pou konplete akoz *you need to show the residency* kot ou ete pou ou kapab konfirm sa tranzaksyon.

So, sa i detrwa mon bann konsern ki mon ti a kontan nou ganny tou keksoz kler, e byen akoz koman bann kandida potansyel nou osi nou

annan serten ledikasyon voter ki nou bezwen fer.

Kestyon ki nou reponn ek nou bann *constituents* ki annan son fanmir ki pa dan pei, ki pe planifikasyon si fodre zot pe retournen pou vin egzers zot drwa sivik pou zot kapab ganny lenformasyon kler.

E byensir la met byen *valid IDs*, e *valid* paspor ki pou ganny servi i annan en mansyon ki'n ganny mansyonnen *photocopy ok*, e la ladan dan Lalwa in dir pou napa akse okenn *mobile* ki pou antre dan stasyon vote.

Savedir any *electronic ID* pa pou ganny servi. Eski sa ki zot pe sey dir nou? Petet Komisyon ava eklersi nou *no electronic ID will be permitted to use, only physical ID*. So, sa i bann konsern ki mon krwar i bezwen ganny eklersi pour ki tou parti prenan ki pe al antre dan sa eleksyon le 27, le 25, 26, 27 i kler lo bann laranzman ki pe ganny met devan. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Mon a pas laparol Onorab Lemiel.

HON SYLVANNE LEMIEL

Mersi Mr Speaker. Bonzour tou dimoun a lekout. Mr Speaker, ozordi nou pe debat nou lo en *Bill*, e sa *Bill* se i pe koz lo amannman ki pou

ganny fer dan Lalwa Eleksyon *cap* 262.

Amanman dan bann Lalwa Mr Speaker, i toultan bon, i toultan byen aköz keksoz nou konnen pou dir i dinamik keksoz i sanze, Lalwa kekfwa ki ti aplike 5 an pase i kapab pa pou aplike ozordi aköz bann evolisyon, aköz bann diferan sanzman ki'n kapab arive, e i kapab dan bann diferan sikonstans osi i fer ki nou bezwen sanz Lalwa, e amann Lalwa.

Ler nou pe regard Lalwa Eleksyon nou tou nou konnen pou dir sa Lalwa li menm avan i vin la koman en amannman in ganny diskite dan bann distrik.

Mon'n partisip ladan. Mwan, osi letan in ganny anmennen pou rod pwennvi bann dimoun dan distrik mon'n la, mon'n ekoute, mon'n tande bann diferan konsern ki bann dimoun in met devan.

E mon panse ki Biro Komisyon Eleksyon Madanm Amesbury, ti la in reponn detrwa kekyon bann dimoun, e mon panse ki tou konsern sa bann dimoun ki ti pe fer sorti pandan sa letan, i bezwen in ganny, bann ki nou war i *fit* pou antre dan sa amannman mon panse zot in konsidere.

Mr Speaker, nou tou nou konnen pou dir prosedir eleksyon li menm i vreman,

vreman esansyel pour nou asire ki i vreman annan sa eleksyon li menm i vreman kapab ganny dir in asir lentegrite, in asir latransparans, e i asir *fairness* osi nou kapab dir.

E osi mon pe mazine dan bann laliny kot eleksyon li menn si i ganny fer byen, i ganny swiv byen dapre son Lalwa, i evite ki annan bann diskisyon, bann *disputes* nou kapab dir ki pa neserer, ki parfwa anmenn nou Ankour pou al konteste i bezwen pas dan diferan prosedir ki sa i met retar.

Me kant a letan nou vwar en eleksyon i deroule byen, i deroul *fair*, san okenn kas Lalwa, nou vwar ki tou keksoz i mars byen.

Lalwa ozordi ki pe ganny anmennen, ki pe ganny amande, i pe koz lo ou bezwen annan ou en *valid Identity Card*. Savedir mon konpran, mon pe vwar. E i en lenformasyon ki nou bezwen pas ek tou dimoun la deor ki zour eleksyon ou pa vin avek ou *driving license*, ou pa vin avek okenn lot dokiman apart ki ou valid Kart Idantite ki pa'n *expire*, ki ou portre i ankor byen lizib lo la, ou kapab vwar.

E ou anmenn sa dokiman ek ou, e otreman in dir ki ou servi ou paspor. Sa osi i bezwen en paspor ki valid ou pa kapab pran en paspor

ki'n *expire* depi lannen pase pou ou anmennen kot Biro Eleksyon, *or* kot stasyon vote pou ou vin vote avek, ou pa pou kapab vote si ou fer sa.

Mr Speaker, in osi annan bann lezot keksoz ki yer nou ti diskrit lo kote bann zenn ki pou al ganny laz 17 an, pandan sa lannen, eleksyon ki pou kapab anrezistre menm zour ki zot ganny zot laz zot kapab anrezistre davans, e pou zot kapab vote, sa i en diskisyon yer e in enkli dan sa amannman ozordi, ki tre byen.

E en pti konsern ki mon'n tann lezot Manm lo nou kote in leve se ki, akoz si mon pa tronpe bann eleksyon lepase koman kandida zot ti kapab vin ek telefonn si mon pa tronpe, *hmm* ?

Me la nou pe vwar ki dir ou napa drwa annan *any electronic device* avek ou mon pe mazine dan stasyon vote. Eski sa mon'n tann in demande petet nou a ganny en leklersisman i aplik pou tou kandida, kandida prezidansyel ler i antre dan en stasyon vote i pa kapab annan sa *electronic device* ek li.

Sa kandida ki pe debout koman pou Lasanble i napa drwa annan sa ek li - sa ti a bon nou ganny en leklersisman lo la.

Mr Speaker, mwan pe vwar osi ki sa ki mon pou annan petet en pti kestyon

mon osi lo la se ki, an sa ki konsern sa bann *persons serving in diplomatic missions, ok*. Bann ki pe travay *overseas* in en pwen ki'n sorti.

Mwan sa ki mon ti a kontan konnen se ki, definitivman zot bezwen annan *proof of* bann dokiman, me selman ki mannyer i pou fer ki bann la nou pa pou dir petet reprezantan politik - ki mannyer ki sak distrik ki sa ban dimoun pou petet al vot dan sa stasyon mon pa konnen - ki mannyer i fer pou nou koman bann reprezantan ki la, i konnen nou bann reprezantan politik petet davans i konnen poudir sa bann dimoun pou annan drwa vote?

Lotorite prizon sa i *ok*, mon le vin lo sa seksyon 36A mon annan en pti, mon ti a kontan ganny en pti leklersisman akoz sa i en nouvo seksyon ki'n ganny mete dan sa Lalwa.

E lo la i pe koz lo bann regilasyon prosedir ki pou ganny fer par bann regilasyon. Nou'n vwar semenn pase ti annan en *quashing of S.I 56-37* mon krwar, ki ti koz lo bann *37 of 2025* - ki ti pe koz lo bann regilasyon ki bann parti politik li menm i pou bezwen swiv zour eleksyon, ki osi ladan ti eksplike ki mannyer pou ou met ou bann

billboards, ki manner ou pou met ou ban *posters* eksetera.

Mon'n konpran ozordi ti sipoze annan en diskisyon. Petet zot ti pou al diskite sa osi be nou war sa in antre dan Lalwa *which is good* Mr Speaker, me selman nou'n vwar ki s regilasyon ti'n vin avan sa Lalwa, e in anna fot dan sa regilasyon.

So therefore, petet nou ti a kontan konnen akoz nou pa ankor vwar nanryen lo *Official Gazette* osi menm si zot, zot pe al diskite.

Me petet nou ti a kontan avan kefwawa nou ganny bann keksoz dan bann regilasyon, ki fer sir i may byen avek okenn Lalwa, *or* okenn amannman Lalwa ki nou pe mazin, *or* ki nou anmennen devan Lasanble.

Lo kote servis esansyel, sa i normal ki bann dimoun ki dan bann servis esansyel i vote, petet *prior to the election day*, akoz zot bezwen travay, e nou bezwen annan ase sekirite petet pou travay zour eleksyon.

Mon konsern osi i byen petet nou pe mazin eleksyon i fer lo bann zil, parfwa i anna landrwa ki annan 15, 25, 50 dimoun ki pe vote nou pe mont ek bann gro, gro bwat kefwawa nou pe mazin i pran en pe lespas.

Me selman nou pe mazin petet *how secure* *or* ki

manner sa bann *ballot bags* petet i pou ete? E petet sa osi i pou en diskisyon - i pou en lagreman ki tou parti politik i ganny war en *sample*, *or whatever* ki manner i pou ete ki tou dimoun i tonm dakor avek sa ki pe ganny fer.

E Mr Speaker, mon krwar i annan bokou keksoz in ganny dir, diferan keksoz in ganny dir, taler ti annan en *issue* ki *LOTO* ti'n fer sorti an sa ki konsern lenplimantasyon Lalwa kan i ganny kan i pou vin an fors.

So nou ti pe diskite en pti pe taler. Letan mon pe koz ek *LOTO* mon'n dir li be pou sa enn akoz in dir "*on such date* ki sa Minis *may by notice in the Gazette appoint and different dates may be appointed for different provisions of the Act.*"

Petet lo sa kote osi mon pa konnen si sa nou vwar li annord, *or* etandonnen ki sa amannman Mr Speaker, nou kont li osi koman *time sensitive*, in dir i merit ganny met an fors vitman etandonnen ki eleksyon i pre anba nou lipye.

So petet lo sa kote osi nou ti a kontan konnen dan sa *short title and commencement* si tou keksoz in ganny mete annord dapre sa ki in ganny ekrire la. *So* avek sa Mr Speaker, mon a dir ou mersi pou don mon laparol. *Thank you.*

(APPLAUSE)

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Laparol i aprezan pou Onorab Larsen.

HON CECILE LARSEN

Mersi Mr Speaker. Bonzour a tous, espesyalman zabitan Au Cap, ki a lekout. Sa lamannman ki pe ganny propoze dan *Electoral Act* i en reform ki mon krwar i pa dan en direksyon en demokrasi pli modern, pli efikas, e pli aksesib pour tou sitwayen Seselwa.

Me mon sipor pou depan lo lafason ki nou ganny trete devan sa Lasanble, aköz i paret mwan sa bann lamannman pe zis kre loportinite pou *VP*. *VP* vin e denigre nou e rod *milage* politik ki byen lwen ek sa travay ki la devan nou.

Me napa traka aköz Seselwa in konpran ki sa Gouvernman *wishful thinking* fodre met deor. I enportan ki nou bann Lalwa Elektoral i evolye ansanm avek bann realite aktyel dan pei.

Eski sa *Bill* pe propoze en seri lamannman pratik, ki pou permet plis Seselwa dan pli bokou sironstans pou egzers zot drwa demokratik, oubyen pe kre en *loophole* pou eleksyon ganny manipile?

Premyerman,

lentrodiksyon nouvo mwayen idantifikasyon ki pa zis Kart Idantite, me osi paspor valab ki sipoze pou fer prosedir pli senp, e pli fleksib.

Dezyenmman,

lamannman pou permet en Seselwa ki pe etidye aletranze pe servi dan misyon diplomatik, oubyen lo kontra Gouvernman aletranze pou kapab ganny en pli sans a limitasyon trwa mwan pou rezidans, i en refleksyon lo lankourazman anver plis partisipasyon.

An plis, aplikasyon ek lenspeksyon lo en *online platform* i fer prosedir vin pli modern, e pli efikas ankor. Enn bann lamannman pli vizyoner se osi lentrodiksyon bann zenn 17 an lo rezis voter si zot pe al ganny 18 an pandan lannen eleksyon. Sa i en lankourazman pou zenn partisip dan demokrasi depi pli boner.

Mr Speaker, lezot lamannman tel ki fasilite pou vote pou bann travayer servis esansyel, servi langaz siny ek *braille*, e restriksyon telefonn dan *polling station*, i demontre en zefor serye pou fer prosedir eleksyon pli zis e aksesib pour tou.

Me kestyon ki nou bezwen demande, eski i pou ganny fer byen dan la

transparans, e lentegritye dan nou prosedir elektoral?

Eski sa lamannman pou vremen met an plas en sistenm elektoral ki reflekte sa ki nou pep i merite? En sistenm ki modern, kredib, e zis. Mersi Mr Speaker.

(APPLAUSE)

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Mon a donn laparol Onorab Sandy Arissol.

HON SANDY ARISSOL

Mersi Mr Speaker. Ankor enn fwa bonzour tou bann dimoun. Mr Speaker, mon ti a kontan komans kot Onorab Lemiel, ti komanse an relasyon avek bann lamannman.

Kot Onorab Lemiel, in fer resorti pou dir lamannman i parfwa i enportan, parski i fer ki Lalwa i modernize, e ou bouz dan en lot letap. E mon osi mon pou siport bann lamannman ki'n ganny propoze.

E parey mon ti dir yer mon pe siport bann lamannman, parski in annan en diskisyon avek tou bann parti politik, in annan bann diskisyon avek bann parti politik. E alor mon mazinen i annan bann keksoz ki pozitiv ki pe ganny anmennen dan sa Lalwa. E touzour anmezir ki

nou agrandi, keksoz i modernize, e vin pozitiv.

Mr Speaker, sa ki mon osi mon kontan dan lamannman se pou bann dimoun ki pe viv avek en abilite kot zot pa vwar kler kot zot servi *braille* pou zot kapab annan sa kominikasyon mon kontan sa in ganny enkli.

Parski, nou annan en kantite dimoun dan nou distrik ki bezwen sa fasilite toultan i annan sa fasilite osi kot bann dimoun ki pe viv avek en dezabilite, toultan i annan san sipor pou zot an relasyon avek vote ki mon osi apresye.

Be mon ti a kontan an menm tan mwan osi rod serten klarifikasyon an relasyon avek bann lamannman ki'n ganny propoze ozordi atraver sa proze Lalwa Mr Speaker.

Par egzant paspor, pe dir nou ki paspor, paspor avek *ID* i sa sel de keksoz ki pou ganny servi an relasyon avek vote. Be mon ti a kontan demann avek zot, parski pou *nomination* ozordi sa ki *Electoral Commission* i aksepte se zis en *ID* valid *ID* pou *nomination* letan ou pe fer sa travay *nomination* pou anmas sinyatir dann bann distrik zot servi *ID*, zis *ID* pou le moman.

So mon ti a kontan demande ki a lavenir si Lalwa i pase, zour i ava annan en lor

eleksyon, eski pou *nomination form* zot ava osi kapab aksepte en valid paspor avek en valid *ID*, parey pe fer provizyon ozordi? E sa i en keksoz ki *ok*.

Dezyenmman sa ki mon ti a kontan koz lo la Mr Speaker, se an relasyon avek *automatic registration* ki nou'n koz lo la en kantite.

Me selman mon anvi zis fer en rapel bann dimoun ki pe ekoute, mon ti siport *automatic registration* parski mon rapel St Louis.

St Louis ti en *case in point* kot en zenn garson ki ti'n ganny mete akoz i ti pou al ganny 18 an lo rezis voter otomatik, e i pa ti ankor ganny 18 an ler eleksyon.

I ti profite i ti vin vote, e i ti vin en kankan eleksyon parey nou dir kot en *case* ti ganny anmennen an relasyon avek sa.

Be mon an faver *automatic* mon krwar mon pa ti an faver *automatic registration* Mr Speaker, parski mon santi koman en Seselwa letan ou al laba an personn pou premye fwa ou ganny 18 an ou vini i en keksoz ekstraordiner pou ou.

Zis parey letan ou pe al fer ou paspor, ler ou ganny 18 an ou paspor pa vin otomatik li ou zanfan i pa ganny paspor otomatik akoz son paran i annan enn li.

Me son paran i anmenn li kot i annan sa prosedir tir en pti *photo*, fer li fer en pti en sinyatir pou ki i kapab ganny son paspor.

Zis parey pou *driving license ; driving license* osi ou bezwen al an personn ou pa ganny li otomatik i annan son bann formalite ki vin avek, zis parey pou *ID* en zenn ki napa 18 an.

Letan i annan i par anba 18 an, son *ID* i diferan avek pou en adilt ki'n ganny- ki annan 18 an par lao 18 an kot son *ID* i annan osi son figir an relasyon avek sa.

Me par kont Mr Speaker, mon kontan pwen ki Onorab Aglae, in fer resorti an relasyon avek *electronic device*. Nou'n ganny ankouraze nou tou pou nou servi nou telefonn pou nou annan en *copy* ou *ID*, en *copy* ou paspor.

Me i annan mazorite bann zenn zot servi zot telefonn pou fer tou keksoz, kekfwa sa ki nou ava kapab konsidere letan Lalwa in entrodwi napa okenn telefonn dan stasyon vote.

Me sa ki nou osi kapab pran konsiderasyon, letan sa zenn ki pa mars ek tou son dokiman i annan son telefonn in montre sa zofisyè.

Me i ava annan en bwat spesyal devan o bor *Presiding Officer* kot i a kapab met son

telefonn ladan par egzant, i fer tou son lezot prosedir, e an sortan i pran son telefonn i ale, i pa bezwen pe tir en portre pou montre son kandida. “E mon’n donn ou sa sipor alor donn mwan mon R 15, 000 ki ou'n promet mwan.”

So i a fer son prosedir letan in montre son *ID* i a kit son telefonn en landrwa ki fer tou larestan prosedir, e i a kapab *exit* landrwa parey nou dir Mr Speaker.

I annan sa osi sa bout *in regard to registration* trwa mwan, ki nou’n koz lo la i annan kat, i annan 3 kategori ki Lalwa pe fer provizyon Mr Speaker, sa se pou bann dimoun ki pe etidye *overseas*, bann ki pe servi lo ne misyon diplomat diplomasi.

E osi annan bann, be mon lo la sa ki mon pe demande sa *registration* trwa mwan mon mazin en i ava aplik pou sa adilt ki pe al fer sa louvraz misyon diplomatik aletranze son zanfan in ganny 18 an laba. Parski li in bezwen akonpany son paran dan sa demars ki pe fer.

Me par kont, en zofisye ki Gouvernman i anvoy li pou al fer en travay aletranze, souvandfwa i anvoy bann dimoun ki deza lo rezis voter, bann dimoun ki'n deza sot 18 an, e bann dimoun ki ase matir pou al fer sa travay.

Alor mon ti a kontan en pti leksplikasyon lo la, parski mwan mon krwar pou dir sa pli zou mwen i ava aplik pou son zanfan ki'n akonpany li depi laz 16 an.

Parski son paran pe travay *overseas* an relasyon avek son misyon ki'n ganny anvoye lo la, pou li kapab pou li kapab i osi ki i pa bezwen swiv sa prosedir trwa mwan.

Me i ava kapab fer son rezistrasyon parey si i ti pe isi menm, me akoz sirkonstans son paran ki'n permet li kapab al viv aletranze, e pou li kapab fer son rezistrasyon.

Mr Speaker, apard sa an zeneral mon ava esper mon de pti leksplikasyon, pou mwan ganny sans ekoute ki lezot i dir an relasyon avek sa.

Be selman mon kontan avek bann lamannman, parski ankor enn fwa i pe anmenn nou bann voter en pe pli pre avek sa prosesis apre i pe donn sans ankor posibilite *maximum* dimoun pou zot egzers zot drwa vote.

E an menm tan i pe ankouraz tou dimoun pou zot kapab fer le neser pou ki person pa ganny kit ater dan sa prosesis, me an menm tan pou nou swiv osi Lalwa ki ganny met annord.

E pou final Mr Speaker, mon ti a kontan dir ankor enn fwa ki bann parti politik in

ganny konsilte pou ki nou tou nou lo menm paz, e pou asire.

Me kot i annan bann pti lezot keksoz ki nou kapab agree lo la ou ava kapab sey tonm dakor pou nou fer sir ki sa prosesis, e Lalwa ki devan nou i pas byen. Mon remersye ou Mr Speaker.

(APPLAUSE)

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Laparol pou Onorab Pillay.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker, pou komanse mon ti a kontan reflekte lo parol ki'n ganny ki lo finisyon lentervansyon entervenman ki'n koze avan mwan, lo sa prosesis konsiltasyon ki ganny anmennen sirtou an se ki konsern bann tou sa ki konsern Lalwa Eleksyon, prosedir eleksyon bann keksoz ki bezwen pase zour eleksyon.

E mon le presize ki i enportan ki i annan en konsiltasyon avan Lalwa i al kot prosedir normal ki en Lalwa i bezwen ale, savedir *Cabinet* apre i retournen i al Biro *Attorney Zeneral*.

Me sa prosedir osi i devret ganny angaze ler sa Lalwa i retournen, pou ki bann parti politik i war an se ki konsern bann diskisyon ki'n ganny fer, e bann keksoz ki

bann parti politik in agree lo la i aparet dan Lalwa.

E si annan keksoz ki bann parti politik pa'n agree lo la i osi ganny sans prezan pou annan en deba, en refleksyon lo la.

Akoz si sa pa arive *then* ou pa pe ganny *buy-in* ou bann *stakeholders* ki fer ou Lalwa vin plis for, e pli fasil pou li kapab ganny entegre dan prosesis demokratik nou pei. Sa i neserer Mr Speaker, sa i en pwen ki fondamantal.

Dezyenman Mr Speaker, mon'n regard bann propozisyon ki nou ti diskite anfe nou ti pas sa Lalwa Eleksyon ase konpreansiv man, ansanm ek bann lezot parti politik.

E i annan bann diferan keksoz ki'n ganny koz lo la apre midi ki mon santi pou dir nou bezwen al en pti pe pli lwen dan son leksplikasyon pou nou kapab ganny en konpran, aköz serten keksoz pe ganny fer dan sa fason.

Premye, mon pou komans anler menm lo premye Mr Speaker. E ankor enn fwa mon pou sonn lalert lo lefe ki malgre nou an mazorite nou Lezislater e nou pa bann *Legal Draftsperson*, oubyen nou pa bann dimoun ki *train* legalman, i annan keksoz ki avek leksperyans nou remarke ki *raise* en konsern pou nou.

Par egzanp Mr Speaker, nou koz lo en Minis ki pou apwent bann zour ki sa Lalwa pou pran lefe, e bann diferan provizyon ki sa Lalwa pou pran lefe.

Mon ti a kontan konnen Mr Speaker, lekel sa Minis ki nou pe koz lo la? Akoz *for all intended purposes* nou'n etabli dan sa Lasanble enn atraver *ruling* ki ou'n donnen an relasyon ek kestyon ki ganny anmennen ver *Electoral Commission*.

E dezyenm atraver prosedir Konstitisyonnal ki egziste, *Electoral Commission* pa tonm anba okenn Minister oubyen departman.

So lekel sa Minis ki pou donn efektif Lalwa Komisyon? Sirtou ki nou pa'n entrodwi okenn definisyon pou lekel Minis. E sirtou lefe Mr Speaker, sa Lalwa in ganny *sponsored* par Biro *Attorney Zeneral* dan la person de Mr Vinsent Perera, *Attorney Zeneral Sesel*. So ki mannyer se en Minis ki pou apwent bann zour?

E lekel bann provizyon Mr Speaker, e la kot mon pa dakor avek kot nou ete la, lekel bann provizyon ki zot pe koz lo la ki pou ganny met an aplikasyon apre? Nou pa pe ganny dir sa.

E dan labsans ganny dir sa nou trouv nou o menm landrwa an sa ki konsern

regilasyon *S.I 37*, ki ti vin devan Lasanble.

E ki konsekaman pou annan bann *meeting* avek bann parti politik pou entrodwi en nouvo *S.I*, an se ki konsern bann prosedir pou Eleksyon Prezidansyel, e Lasanble Nasyonal.

So i pou enportan dan sa enteraksyon ki nou gannyen, nou ganny dir lekel bann seksyon spesifik ki pou ganny enplimante. Prenan kont lefe Mr speaker, ki nou pe travay Lasanble ozordi lo en premiz ki sa Lalwa i annan en lirezans nasyonal, prenan an konsiderasyon lefe ki eleksyon i pres.

E alors i sipoze pe antre an aplikasyon ase vit. Zot pa presize, e pou mon aprezan sa i *raise* en konsern Mr Speaker, akoz i pa'n ganny presize? Eski i en fot? Eski i en mankman? Eski i en lerer, en *human error* Mr Speaker? So sa i bezwen ganny eksplike avek nou kwa egzaktaman ki pe ganny fer.

Dezyenmman Mr Speaker, le pwen in ganny fer Mr Speaker, lo balans, i ganny mete lo idantifikasyon ki ganny servi, i korek ki bann kandida ki pe swiv nominasyon i bezwen *submit* en *copy* sa *ID Card*.

Me selman sa paspor i ganny konsidere koman *legal tender* pou fer proses ki pli

enportan, e sa se pou en dimoun kas on vot.

So i annan en keksoz ki pa balanse, si nou pe dir pou dir paspor i egal *Identity Card* then dan sa *process* paspor osi i devret egal dan prosesis nominasyon. Or vote i devret ganny fer zis avek en Kart Idantite. So sa i vin en dezyenm pwen enkontonab ki nou bezwen adrese. Prezan eski sa i enn ban n provizyon ki pou pran laplikasyon pli tar?

Be si sa i le ka, kan eski sa enn provizyon pou pran laplikasyon si li enn bann provizyon ki pou pran laplikasyon pli tar? Nou pa konnen.

So i en kestyon ki bezwen ganny adrese Mr Speaker.

Prezan Mr Speaker, i annan sa *proviso* kot i dir poudir, "*Chief Registration shall allow procedures specified under this Act for the preparation of the register of voters in the year which an election is held.*"

I byen - i byen nou dir sa. Me sa ki Lalwa pa dir Mr Speaker, sa ki Lalwa pa fer kler, se ki dele letan, ki li annan pou li fer sa ki nou'n dir "*shall follow the procedures specified under this Act for preparation of register of voter.*"

So i pou swiv sa prosedir, be nou bezwen donn li anba regilasyon en dele letan, akoz

ki pou arive Mr Speaker, nou pa le en repetisyon legzersis limitasyon *boundary*.

Fodre ki nou sey fer tou posib pou ki bann prosesis ki *Electoral Commission* i angaze ladan, i bann prosesis ki annan en lafen, e ki kapab war en rezilta.

Dan labsans war en rezilta i *raise* kestyon, e dout lo kredibilite, e lo prosesis ki'n ganny swiv. Sa i enportan pou adrese Mr Speaker. Si nou desann pli ba Mr Speaker, nou ariv lo sa *residency period of three months specified paragraph B*.

Annefe Mr Speaker, mon krwar tou dimoun ki la anndan in bezwen ganny bann etidyan ki pe etidye aletranze ki'n kontakte zot oubyen ki'n anvoy zot mesaz.

Sertennman mwan mon'n gannyen ki'n koz lo, eski zot pou kapab vote? E sa provizyon pe fer ki zot pou kapab vote.

Now, *residency requirement* in entrodwi anba Lalwa, *on the basis* ki ou bezwen annan en serten kantite letan ki ou pe reste Sesel pou kapab vote dan en distrik respektif i byen.

Me la Mr Speaker, i annan sa pwen ki'n ganny *raised*, i dir nou pou dir zis *copy* fizik bann dokiman *ok*. E la nou pe koz lo bann dokiman ki sertifye mon le konekte sa

bout avek sa *part B, C* dokimantasyon ki bezwen ganny servi pou sertifye ki sa dimoun i en etidyan ki pe etidye.

So kestyon ki souleve, se eski pou annan en lalis ki pou ganny donnen sorti kot *Foreign Affairs*, pou ki tou parti politik i konnen lekel nou bann zofisyè ki pe deservi dan en fonksyon diplomatik aletranze? Eski Gouvernman pou pare pou fer sa?

Me eski *Electoral Commission* pou presize dan regilasyon ki nou ganny sa lalis sa bann dimoun? Akoz i zis parey en rezis i parey en rezis voter.

Fot sa, nou pou bezwen al rode lo rezis voter lekel, *call* Minister sey *find out*, mon krwar sa i pa en legzersis ki nou le al angaz nou ladan. I pou meyer ki si nou ti ava annan sa lalis ki ganny prepare ki ganny donnen avek bann parti politik.

Dezyenman Mr Speaker, bann etidyan ki lo *course*, ou pou annan ou bann etidyan ki'n al lo *course* atraver *ANHRD*, e i normal pou zot kapab ganny en *franchise* pou kas zot vot.

Me Mr Speaker, i annan en lot pwen, ou annan etidyan osi ki pou'n al lo zot prop *sponsorship*. Lekel ki pou *provide* nou avek lalis?

Akoz sa i pe fer en kalifikasyon pou en group dimoun ki fer sans wi, me i pe fer en klarifikasyon pou en group dimoun ki i normal pou bann parti politik demande ki zot konnen lekel sa group dimoun.

E vwala kot mon retourn lo sa pwen ki mon ti komans lo la, se ki nou pa'n gannye sa diskisyon ler Lalwa in sorti kot *Cabinet* in al kot *Attorney Zeneral*, pour nou *raise* sa konsern ki nou annan vizavi lo, lekel sa bann dimoun?

So nou ava ganny nou en lalis zis parey nou annan en lalis *of* bann *essential personnel* eksetera, ki ou a konnen lekel ki tonm dan sa kategori ki sipoze pe vote.

E *onus* ti ava lo *Electoral Commission* pou *provide* sa lalis, e zot bezwen kapab dir nou ozordi vi ki nou pe pas sa Lalwa ki zot pou kapab fer li.

E ki zot in fini angaz Gouvernman dan diskisyon pou fer li si zot pa ankor *then* i ava nesese mon sizere ki zot komans fer li.

Lot keksoz Mr Speaker, ki enportan e la kot annou regard le 2 prezan la - anba dan lamannman kot nou dir amannman lo seksyon 6, nou dir pou *purpose paragraph B* anler *ok*.

Lotorite prizon pou donn lalis bann dimoun ki pe annan en santans prizon *ok*, ki

manner pou ganny *prescribed by Commission*, nou pa konnen manner pou ganny preskri ok.

Kestyon se, akoz zot pa'n al osi lwen avek an se ki konsern bann misyon diplomatik? Akoz zot pa'n al osi lwen an se ki konsern *overseas contract issued by Government of Seychelles*? Ti ava neser pou nou konnen lekel sa bann dimoun ki nou pe koz lo la.

Mon pa le fer okenn aspersion lo *whether* sa i kre kondisyon pou annan soz dan eleksyon. Me lefe i reste ki i kapab ganny servi zisteman pou *tamper* avek sa *process* lefe ki nou, nou pa an kontrol sa ki Gouvernman i kapab donner an se ki konsern lalis lo lenformasyon.

Lot pwen pertinan Mr Speaker, eski konsern sa size en dimoun ki *entitled* pou li *claim to have a name of that person entered on the register of voters in electoral area*.

Be la nou annan en problem la. Sa proze i demande ki zot *Electoral Commission* zot kapab *fulfill the obligation of fer bann vizit neser within bann required time frame, within the three months* ki reste *once* sa Lalwa i *kick in* pou fer sa vin *effective*. I annan zot trwa mwan. *Now* anler zot in dir nou pou dir serten provizyon sa Lalwa pou

antre an aplikasyon lo *such day* ki sa Minis i ava met an aplikasyon.

Eski sa provizyon ki la pou *kick in as soon* ki Lalwa i pase ozordi? Eski sa provizyon li i pou *kick in* en Lalwa ler Minis i decide pou met li? I en kestyon lozik pou demande.

E prezan eski *Electoral Commission* i kapab konfirm ek sa Lasanble si zot annan resours *within the period of three months* ki pou reste trwa mwan ki reste, pou zot kapab fer sa bann vizit neser pou *fulfill the requirements of sa Clause* ki devan nou? Savedir en dimoun ki *entitled* pou al fer son non antre lo en rezis voter ?

Prezan lo sa *clause* sa *form and miner to be specified by the Commission*, si nou pou al fer sa *then sa form* i bezwen vini dan en dele letan, e nou konpran *clause* i bezwen vin avan son *S.I* i byen.

Eski zot pou pare pou met sa dan en size diskisyon lo sa *form and miner* ki pou ganny *specified*, akoz ler nou pe dir en dimoun ki pe dir ki non en dimoun i *entitled* pou vin lo rezis voter? I enportan sa Mr Speaker.

Akoz okenn, okenn fot ki sa i kree i afekte *reliability* rezis voter ki pou ganny servi dan eleksyon, *and this can call into question the whole process*

si ou lalis i ganny dir i pa kredib.

Now Vis-Prezidan, bomaten inn eksplik nou ki mannyer, mannyer ti ete ek Gouvernman avan si sa pe le ka *then* nou pe koz lo repet listwar.

So nou le *avoid* sa sityasyon par fer sir pou dir nou annan sa sefgard ki neserer pou nou *deal* avek sa Mr Speaker.

En lot pwen Mr Speaker, ki mon le tous lo la, se sa size nominasyon pou Prezidan, Vis- Prezidan, kandida Lasanble Nasyonal, e mon ti a kontan konnen Mr Speaker, dan sa konteks i annan sa *saying* ki dir "*who's the dog, and who's the tail.*"

Nou'n vwar Mr Speaker, en sirkiler sorti kot *Public Service Bureau*, Lofis Prezidan ki'n dir, pou dir ler en dimoun i ofisyelman deklar son lentansyon pou debout koman en kandida Lasanble Nasyonal, e si i travay dan *public service* i bezwen pran *unpaid leave* al fer son kanpanny apre re *request*. I pa otomatikman ganny son re ganny son louvraz li, re *request* pou li kapab ganny son louvraz.

Mwan mon'n *raise* en *alert* Konstitisyonnèl ki sa i kree an relasyon avek nou ki la anndan, ki pou kontiny annan nou saler, malgre ki

ofisyelman bann ki pe debout koman kandida Lasanble Nasyonal in fini ganny deklare ki zot pe debout koman kandida Lasanble Nasyonal.

Prezan pour mwan i *raise* en size enportan, ou parti i aprouv ou koman en kandida pa vedir pou dir ou'n pas nominasyon, in ariv lenstans kot i annan dimoun ki'n prezant zot lekor pou nominasyon i pa'n pase.

Eski sa pa ankor enn fwa i montre pou dir prosesis ki pe ganny swiv i pa anliny avek lespri bann Lalwa ki nou pe avanse?

Mon ti ava konpran si sa *S.I* ti'n dir ki ler sa dimoun in ganny nomenen ofisyelman, e la in pas prosesis nominasyon la i pran *unpaid leave*.

Akoz a sa moman in sertifye konmkwa sa endividi pe debout koman en kandida prezidansyel, *or* vis-prezidansyel.

So Komisyon Eleksyon, i fer li kler li ki nominasyon ki prosedir ofisyel ki dir ou pe al debout dan en eleksyon.

Be ki nou'n vwar lo lot kote Gouvernman in fer en lot prosesis dan li menm, e prezan ki mwan mon santi pou dir i pa legal pou tret dimoun dan de fason anba en menm Konstitisyon. I pa byen.

E si nou dir nou pa le repet lepase *then* sa bann sa *S.I* pe *actually* retourn nou

demokrasi deryer. Malgre ki mon konpran pou dir nou pa le politik dan *public service*, i bezwen annan en *fair and equal treatment* pou nou tou.

E se pou sa rezon ki mwan ler mon pe get sa Lalwa, e menm sa ki enteresan sa Lalwa i *clear up* en *anomaly* kot ou ti kapab anba Konstitisyon akoz i silans lo la, en dimoun pe debout koman en kandida Vis-Prezidan, e menm kapab debout koman MNA dan en distrik akoz i pa ti kler.

So sa i *clear* sa *ambiguity*. Be si zot in al sitan lwen pou *clear* en *ambiguity*, akoz ki Gouvernman li i re kre enn atraver en sirkiler?

Nou bezwen annan en Lotorite Siprenm ki deside pou dir la i moman kot sa dimoun i vin en kandida, la en moman kot sa dimoun in vini, me *whatever* ki sa dimoun in vini.

Prezan Mr Speaker, nou apros en lot eleman enportan ki'n *come up* dan sa Lalwa, e sa se sa *use of mobile phones or electronic devices shall not be permitted, ok?*

In the polling stations for any purposes including the purpose of identification of the voter. La nou'n koz zis dan *polling station*, eski Komisyon pe dir nou pou dir mon dan laliny deor mon kapab tir portre *polling station* anndan, i

pou *ok?* Eski mon kapab fer sa?

Eski mon dan laliny deor mon ganny drwa tir portre bann voter ler zot pe antre pou al vote? Eski mon dan laliny deor mon ganny drwa tir mon portre dan laliny ler mon pe al vote?

Sa bann kestyon i bezwen ganny demande, akoz ozordi avek teknolozi *smart watch* eksetera, i annan dimoun ki annan *camera pen – let's face it* i annan plizyer keksoz, mon pe konpran ki Komisyon i le fer.

E Onorab Arissol, in dir pou sa dimoun mon pa konnen lekel, si zot in deza promet dimoun R15,000 pou vot pou zot, zot pe mazin en legzanp, me i montre ou pou dir i annan en konsern ki Komisyon Eleksyon, in war ki le adrese.

Me mon pa kler akoz ou le adres li dan sa fason. Eski ou vreman pe protez *secrecy of the ballot by* fer sa? Kan par kont S.I presedan ki zot ti'n anvoye kot nou pa ti regarde *the secrecy of the ballot.*

Me ti plito dir pou dir ou annan en *third party* ki kapab pran *secrecy of the ballot* ki mwan mon'n deside pou al cast si mon en *capacitated voter.*

So zot bezwen eksplik nou *exactly what this means*, e mon krwar dan sa bann

meetings ki zot pou gannyen pou pous sa Lalwa i ava en posibilite pou zot eksplik nou ki manner keksoz pou marse.

Prezan *procedures by regulations* Mr Speaker, sa bann prosedir nesaser pou nou *conduct free and fair elections*. E ki pou nou dir, pou dir prosesis in mars dan en fason ki kler ki kredib, i byen.

Komisyon in osi fer kler pou dir an se ki konsern *S.I 56 of 2016 amended from time to time*, pou *allow conduct of Presidential Election* i byen.

Kestyon in ganny souleve par Onorab Lemiel, se kan? E ki provizyon sa *S.I* ki pou ganny amande? Par egzanp Mr Speaker, kwa ki sa prekomize?

I prekomize ki bann keksoz ki nou pou servi, i prekomiz si nou pou servi *ballot bags*, si prekomiz sa ki bann lezot keksoz koumsa.

So eski nou, nou pe dir pou dir ozordi *as we speak* la nou zot in pare avek sa bann regilasyon, e zot pou al diskit li avek bann parti politik dann bann *round table meetings* ki pe vini, an antisipasyon eleksyon? Mon krwar i nesaser pou nou klarifye.

Par egzanp, enn bann keksoz ki zot in dir anba sa Lalwa Mr Speaker, *the use of ballot bags in place of ballot boxes for Outer Island voting*.

Be Mr Speaker, *this was never discussed with political parties, what - did we agree on this? I don't recall agreeing to this.*

Now what is the, ki rezon? Ki rezon pou servi ballot bags pou al lo zil as opposed to ballot boxes? Is this a practical reason? It is a weight issue? Is it kwa? Nou ti devret ganny dir.

Prezan nou'n abitye avek prosesis *ceiling of the ballot boxes* lafason ki ganny fer, la nou pou entrodwi en lot prosedir *sealing of ballot bags* ki manner bann *ballot bags* pou ganny *sealed*? Ki manner pou ganny pran *from one place to the next*? Anski konsern *Outer Islands*.

So i enportan Mr Speaker, pou nou konnen sa aköz nou pa pe fer sa zis pou satisfere parti politik, be nou pe fer sa pou satisfere *secrecy of the ballot* ki sa dimoun ki lo *Outer Island* pou cast.

E ankor enn fwa mon santi pou dir zot in *let* nou bann parti politik *down*, aköz zot pa'n ganny sans pou *come back to* nou, e diskit sa avek nou Mr Speaker.

So ankor enn fwa i pou nesaser pou nou ganny eksplike - mon pa konnen si nou pou fer li atraver *Committee Stage* ankor enn fwa parey ou'n dir taler kot i

ava leksplikasyon ki'n ganny donnen.

Me i pou bezwen annan enteraksyon ki ganny fer lo la, pou nou kapab konpran egzaktaman kwa ki pe pase.

An konklizyon Mr Speaker, Lalwa i konpreansiv dan le sans ki i pe propoz bann lamannman ki'n dir in diskite avek bann parti politik ki mon annan ki mon war. Be i annan osi ki nou pa'n neseserman tonm lo lagreman lo la avek Komisyon Eleksyon.

I pa vedir Mr Speaker, ki Komisyon Eleksyon i oblize ekout tou sa ki parti politik i dir li, i osi en Komisyon Endepandan, *so by virtue of* parti politik, krwar ki nou kapab enfliyans desizyon Komisyon Eleksyon i pa fer sans.

Me Mr Speaker, i annan keksoz ki nou'n diskite ki nou kontan Komisyon in enkli, par egzanp *use of braille lo ballot papers* pou bann dimoun ki *visual* in perd, byen aköz sa i neseser.

Me i annan en keksoz ki en enportan Mr Speaker, ki nou bezwen klarifye, an se ki konsern sa *ballot paper* li menm son grander nou annan nou, par egzanp eleksyon prezidansyel i annan 15 kandida.

Be la nou pe ganny dir pou dir sa pou ganny pran anba regilasyon nou bezwen

kler *whether, or not* Komisyon pou pare pou diskit ek parti politik dan ki laform sa *ballot paper* pou vini, e pou ki i permet en dimoun ler pe *tick* pa pe *tick* dan de kazye.

Konmsi pou nou kapab *sort out* sa *issue*, petet pou bann eleksyon Lasanble Nasyonal, kot i annan gran mazorite le 2 parti pli prominan byensir *United Seychelles* i pli gran ki lot Mr Speaker.

So i normal pou ekspekte pou dir ou pou annan de kazye en pe pli gran. Me an se ki konsern Eleksyon Prezidansyel i pou annan en *issue* ki pou *raise* aköz lakantite kandida ki ou annan.

E sa *braille paper* ki pou ganny servi pou sa dimoun ki pe vote ou konnen i pou *run* en keksoz par lao, mon krwar dan lezot pei nou'n vwar bann legzanp ki mannyer zot fer.

Ki mannyer zot pou fer li sa zot? *Given* lakantite kandida ki annan. So sa osi nou pou bezwen konnen kan ki sa prosesis pou ganny angaze pou nou konpran kan i pou pase.

So Mr Speaker, nou a en pozisyon ki Lalwa i annan merit. Me nou bezwen adres serten pwen ki'n ganny souleve ozordi dan Lasanble pou ki Komisyon i kapab eksplik Lepep Seselwa ki bann

keksoz ki annan, e ki mannyer nou adres sa bann konsern ki nou nou'n souleve lo sa kote latab an se ki konsern Lalwa Mr Speaker.

Mon swete ki sa i ava ganny pran dan bonnfwa, e ki nou ava kapab ganny en leksplikasyon nou pa ava bezwen annan de leksplikasyon *at least*. E nou a konnen prezan ki mannyer nou pou *proceed* avek bann keksoz.

Mon konnen taler mon pou ganny dir akoz ou pa propoz lamannman, be *for the purpose of propose* lamannman i bezwen annan en *buy-in* lezot parti politik, nou pa le sel parti politik dan pei nou respekte lespas ki lezot parti politik i okipe.

E zot osi zot lefe ki i annan zot ki pa dan Lasanble Nasyonal, zot pa pe ganny sans ozordi zot pou zot donn zot lopinyon. So i neser ki zot don zot lopinyon, mwan mon kapab propoz lamannman an se ki konsern sa Prozedlwa.

Me eski i pou *fair* lo sa bann lezot parti? Eski i pou *fair* lo lespas demokratik ki nou le kree dan nou pei? Non. So se pou sa rezon ki nou bezwen pran sa bann sa diskisyon ki nou pe fer dan en fason serye.

E pou nou propoz bann keksoz ki neser pou fer sa

eleksyon ganny war koman eleksyon ki kredib, ki *fair*, e ki *free*, e ki Seselwa in vremen egzers zot drwa pou vote. Mersi Mr Speaker.

(APPLAUSE)

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Laparol pou Onorab Audrey Vidot.

HON AUDREY VIDOT

Mersi Mr Speaker. Bonn apre midi Mr Speaker, tou Manm Onorab, VP avek ou delegasyon, tou manm piblik ki a lekout, e en bonn apre midi spesyal pou zabitan Roche Caiman.

Mr Speaker, pli boner bomaten letan Vis Prezidan, ti donn son *right of reply* lo lamannman, lo Konstitisyon 12enm lamannman konstitisyonnel, i ti fer resorti ki *United Seychelles* nou'n maltret Komisyon Elektoral.

Mon komans mon lentervansyon par dir ki, si Vis Prezidan i vwar lo dan sa fason i tris. Me par kont ki mannyer i pou kapab dekrir *SNP/LDS* ler ti anmenn en lalit asarnen pou denigre Mr Gappy, avek son lekip. Eski sa ler zot ti pe kritike zot pa ti pe denigre?

Mr Speaker, i enportan ki nou ki dan Parti Lopozisyon ozordi *United Seychelles* si nou vwar i annan serten keksoz ki pa pe ganny byen pratike, si

annan serten aksyon ki Biro Komisyon pe pran ki napa ase konsiltasyon avek tou lezot parti politik, nou annan tou drwa pou nou kapab met serten pwen kritik devan, pou ki ede amelyor.

E asire ki byensir okenn Lalwa ou regilasyon ki Komisyon i pran, i bezwen fer sir ki i dan lentere pep Seselwa.

Mr Speaker, Lalwa ki devan nou byensir i pe met anliny avek lamannman dan 12enm lamannman Konstitisyon ki'n pase bomaten, pou li kapab koresponn byen ansanm lo sa size kot nou'n dir nou bann zenn ki pou ganny 18 an dan en lannen ki pou annan eleksyon, i donn zot loportinite pou zot kapab al anrezistre, e egzers zot drwa vote parey byensir avek lamannman dan Konstitisyon letan pou ganny *assent*, sa osi pou permet zot kapab fer sa formalite pou zot kapab vote.

Me osi Lalwa bann provizyon ki pe ganny mete pou fer amannman ladan i enportan ki nou sitwayen ki pe swiv deba ozordi, mon apresye lefe ki mon bann koleg lo sa kote latab ki'n pran parol pli boner bomaten.

Zisteman pou ranforsi lo ledikasyon avek pep Seselwa, pou zot konn lenportans ki si ou anvi egzers ou drwa vote

byen asire ki ou osi ou anliny avek regilasyon.

Savedir byensir parey pe demande ki ou bezwen annan ou en Kard Idantite ki valid, ki dan bon kondisyon aköz nou konnen ozordi serten sa bann kad i fasilman portre i ganny sa plastik lo la parfwa i sorti vitman, oubyen i pali kot lekritir.

So i enportan ki ou koman sa sitwayen ki pe eksite, ou anvi al egzers ou drwa vote le 27 Septanm i enportan ki ou Kart Idantite i valid, e i byen kler pou ki ou pa rankontre okenn difikilte ler ou pe al vote.

E la in dir provizyon ankor pe fer pou si ki ou kapab servi ou paspor ki valid, ankor enn fwa i enportan, e mon profite pou pas mesaz espesyalman avek nou bann zenn.

I enportan ki zot fer sir ki zot Kart Idantite zot anmas li byen, ozordi ou bezwen peye si ou perdi. Ou bezwen al pey R100 Kordgard al refer li u bezwen pey R150, R250.

So i ou responsabilite pou asire ki ou bann dokimantasyon i annord si vreman ou anvi al egzers ou drwa vote, pou ou kapab al vote.

En lot pwen ki mon le koz lo la an referans avek Lalwa ki devan nou, pe selman pou donn en ledikasyon nou bann

voter la deor, espesyalman bann ki'n sanz zot non, bann ki'n divorce oubyen in marye.

Byensir ankor in reste zot responsabilite pou zot profite koman rezis voter i ankor ouver al fer zot bann dokiman nesese pou ki zot fer sir ki zot pa rankontre okenn difikilte ler zot ar zot pe al egzers zot drwa vote.

Mon osi le fer sorti detrwa pwen konsern, parey serten mon bann Manm lo sa kote latab in fer resorti letan nou pe koz akse avek telefonn mobil parey Onorab Pillay, in fer resorti.

Byensir ozordi ek teknolozi nou annan diferan kalite *smart watch*, e i annan ki ou kapab tir portre e servi *Bluetooth* pou anvoy par ou telefonn.

E si nou pe dir ki ou napa drwa akse ek telefonn anndan ki mannyer zot, zot pou kapab kontrol dimoun ki vini e konnen lekel ki vin avek en *smart watch* ki annan *camera* lo la, ki fasil pou li kapab tir portre? Parey i annan Manm in fer resorti.

So i pou enportan pou konnen ki lo kote Komisyon pou annan pou dir an referans ek sa, e ki mannyer zot pou kapab mannye. Lot pwen konsern ki nou annan se anliny avek *ballot bags* olye *ballot boxes*.

Mr Speaker, si nou anvi fer keksoz byen nou pe dir pou petet *cost* lo kote kou, si pa pran ser pe regard sa ki pli fasil, pli ekonomik, pli rantab, pli fason pou transporte si nou fer li byen napa problem.

Be mwan mon konsern se ki si en bwat en gro bwat ki nou konnen pou dir dernyen Eleksyon 2020, pa'n kapab retourn kot Stasyon Biro Elektoral parey i ti merit ete letan i fini kot sa stasyon vote, in reste deryer mon pa konnen pou ki rezon.

Ki mannyer nou pa espekte pou dir sak osi pa pou perdi, oubyen pou reste deryer? Nou bezwen kler lo la, akoz dimoun pe fer en laliny pou li al egzers son drwa vote po li met en Gouvernman en dirizan ki pou govern pei e son kominote.

Apres sa kantite letan ki'n debout dan laliny pou li egzers son drwa vote, i bezwen pe asire ki annan en prosis ki kler, e zis, e ki pe asire pou dir napa okenn sa bann okenn manboulouk.

I bezwen kler, i bezwen asire pou dir sa bann sak osi ki pou ganny met sa bann *ballot papers* ladan kot son konteni pou asire ki nou sa bann papye pa ganny andomaze.

Mon pa konnen kalite sak ki pou met ladan, mon pa swete tant vakwa. Me selman

oubyen en san kare konmsi Onorab Arissol, i bezwen byen. En keksoz ki nou konnen pou dir dimoun i pe *trust* nou Komisyon pou fer li.

Mon pa konnen ki mirmirasyon lot kote, me selman i enportan, i enportan akoz Seselwa parey mon'n dir i fer li en gran laliny pou li al egzers son drwa vote, e i bezwen pe fer sir pou dir i pe met konfyans dan Komisyon.

E nou, nou anvi ki si vreman nou anvi en eleksyon ki zis, en eleksyon ki *fair*, e ki pa senm okenn dout pou okenn piblik oubyen bann parti politik i bezwen pe ganny fer byen e zis.

So bokou keksoz bann pwen in ganny fer resorti, e mon osi mon pou ranforsi lo sa pwen kot i konsern lalis, kot bann etidyan ki pe al ki'n al petet zot *course*, e zot non i deza lo lalis voter pou zot kapab desann egzers zot drwa vote, osi byen ki bann zofisye Gouvernman ki annan kontra dan bann Lanbasad ensidswit - ki nou konnen i bezwen kler parey in ganny dir, me non pa en lot lalis an deor ki kont byensir sa ki nou'n ganny dir dan Lalwa i ete ozordi.

I bezwen zis, e kler pou nou swete ki parey mon'n dir nou ganny nou en prose ki zis, e ki pep Seselwa i ava byen kapab apresye en proses eleksyon ki mars byen

trankilman, byen dan tou *fairness* ki personn pa war li pe ganny *discriminate*.

So Mr Speaker, mon pa konnen mon'n tous mazorite bann pwen ki i annan Manm in fer resorti, e ki mon krwar ti merit ranforsi pou ganny dir, mon pa konnen ki mirmirasyon i annan lo lot kote latab.

Me sa i mon santiman, e osi serten konsern ki annan voter ki'n met bann pwennvi lo la letan zot in konnen pou dir pou annan bann lamannman dan Konstitisyon osi byen avek Lalwa Eleksyon.

So i enportan ki zot pwennvi i ganny pase, e ki Komisyon i pran li tout o serye. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Zis apresye ki ou'n met en pti pe limour dan demande si pou annan en sak vakwa, setou i pa mirmirasyon. Mon annan en Manm ki reste ki'n met non, eski i annan lezot Manm ki pou demann laparol?

Ok be dan sa ka, mon ti a prefere fini avek sa Manm pou fer tou konmsi diskour ansanm, e apre nou a soz. Mon a demann Onorab Henrie, pou pran laparol.

HON GERVAIS HENRIE

Mersi Mr Speaker. Bonn apre midi tou dimoun. Sirtou bann

dimoun dan distrik Mont Buxton. Mr Speaker, proses reform elektoral i en zistwar ki zanmen fini. E la letan mon pe dir sa fer mwan mazin Joe Sammy li ki sant en sanson, 'San Finisyon'.

Parske, tanzantan nou pour war Komisyon vin devan nou avek bann propozisyon lamannman dan zot Lalwa. E ozordi i en lot staz dan sa evolusyon, menm ler nou demokrasi modern ki nou konnen depi miltiparti i annan zis 32an. Souvandfwa nou'n war sa proses.

E la mon ava profite pour salye, tou bann dimoun ki dan en fason ouswa en lot, in enplike pour met en fraz dan sa zistwar ki zanmen fini. E menm ou Mr Speaker dan bann rafal 2017, ti annan en *forum*, Reform Elektoral Mr Gappy ti ankor la sa letan - bann parti politik ki ti partisipe e menm de lorganizasyon *ARID* avek *CDWS* ti osi partisipe. Donk sa ki nou pe fer ozordi, i en lot sapit, dan sa zistwar ki pa zanmen fini, ouswa sa sanson 'San Finisyon'.

E Mr Speaker, pour mwan letan mon'n ekout bann deba. I enportan ki piblik Seselwa i konnen poudir sa propozisyon i retenir pour mwan lo de keksoz. Dabor, Lartik 116 nou Konstitisyon, i donn pouvwar Komisyon

Elektoral pour fer sa demars nou pe fer ozordi.

Setadir anmenn sa bann propozisyon de lavan. Lartik 116(1)(6) i dir nou, 'Komisyon Elektoral ava gard an revi kontinyel bann pratik e prosedir enkli bann zafer finans, divizyon ek piblisite bann kanpany politik, an relasyon avek bann eleksyon ek *referendum* anba sa Konstitisyon".

Me osi Lartik 116(1)(e) i dir. "I ava revwar Lezisasyon ki an egzistans. E ki gouvern bann size eleksyon, ouswa referanndonm e fer rekomandasyon avek Gouvernman".

E dan mon Konstitisyon, ler mon'n *highlight*. Mon'n met 'Rekomandasyon', dan en lot kouler. Ver. Akoz sa pour mwan i enportan, 'Rekomandasyon'. Savedir dan fason ki nou demokrasi i ganny *design*, me pa nou ki ti fer sa.

Konstitisyon '93, ti tourn otour de zonm. De ansyen Prezidan, Mancham avek Rene. E zot ti le gard pouvwar avek Legzekitiv ki zot, zot ti pour ansarz koman Prezidan.

E alor pa bezwen krwar ki *US* ozordi i vin fer krwar poudir Gouvernman pe sey enterfer avek sa proses. Non - *by design* nou Konstitisyon i koumsa. E alor letan nou pour

get pouvwar Legzekitiv dan sapit 5 Lartik 66(1)(2).

I dir, “pouvwar Egzekitiv investir dan Prezidan i ava kouver legzekisyon e mentyen sa Konstitisyon ek Lalwa Sesel ek tou bann size anver ki Lasanble Nasyonal i annan pouvwar pour fer vin Lalwa”.

E sa i ale osi, fodre nou get Lartik 67(1), ki dir, “i ava annan en *Cabinet* ki ava konsiste Vis-Prezidan ek bann Minis”.

E li sa *Cabinet* ki son pouvwar? Dapre Lartik 68 - *Cabinet* i ava responsab pour konsey Prezidan an koneksyon avek Polisi Gouvernman. E an koneksyon avek lezot size ki kapab ganny refer par Prezidan.

Alor letan Komisyon Elektoral i rekomannde *Cabinet* ek Prezidan i asize diskite. E nou bezwen respekte manda ki Lepep Seselwa dan son gran mazorite, i donn parti ki o pouvwar pour li konsidere lekel meyer Polisi ki pour avanse. Me solman mon felisit Komisyon Eleksyon pour ki i annan konsiltasyon.

E bokou bann pwen Mr Speaker, ki pe ganny konteste ozordi, nou'n dir dabor, sa bann propozisyon lamannman in vin apre konsiltasyon avek parti politik.

E mon'n al get dan mon *email*, depi le 11 Zen 2024, i

fer egzakteman lan bann dokiman in ganny sirkile. E Manm la anndan ki pe konteste serten pwen, in sipoze partisipe. Mon annan portre avek zot dan bann *forum*.

Zot ti laba anndan e zot pa'n met sa bann propozisyon. Les zot pa'n met laba. *Ok* napa probleman. *Now*, Gazet sa in gazete depi le 26 Me. 26 Me. Legzekitiv ozordi li, in - wi Komisyon Elektoral i al devan zot.

E avek *Attorney Zeneral* in drafte propozisyon ki'n ganny gazete. Me ler i gazete, i annan o mwen 14 zour avan ki *First Reading* i ganny fer dan Lasanble. Non selman loportinite pour piblik Seselwa ki santi i ganny afekte par okenn propozisyon Lalwa.

Pour li apros son Manm Elekte, dir mon kontan sa pwen. Alor pous sa pwen laba de lavan, ouswa mon annan obzeksyon avek sa pwen. Mon le ou konteste li pour mwan. Sa piblik i annan sa responsabilite pour li fer.

Dezyenman Manm Lasanble Nasyonal. Ant Gazet ant *First Reading* ek *Second Reading*. Ki ou'n fer, ou'n lir? Eski pwen ki ou santi ou bezwen konteste ou'n met propozisyon an ekrir.

E parey nou *Standing Orders* i dir nou. 72 erdtan pour met lamannman. Eski

ou'n fer? Otreman bann parti politik, ki an deor. Wi zot ti dan konsiltasyon. Me si zot santi poudir versyon final pa dan zot gou. Zot pa bezwen la anndan pour fer prezantasyon.

Ler mon ti anmenn mon *Private Members Bill*, ki zot ti fer? Manman lager antoure. Al lo televizyon al dan zournal, al lo rezo sosyal. Tay kot *Human Right*, tay kot *Ombudsman* ziske lo ti *walkout* en bann zistwar ti ganny fer.

Solman zot ti fer zot reprezantasyon lo Proze Lalwa ki ti pe ganny anmennen. E alors sa enn i pa okenn diferan. Me pour montre ki manner Mr Speaker, par egzant letan byenm Lasanble. Lepok koabitasyon, ki manner *LDS* ti en Lopoziyon konstruktiv aktiv, relevan e *reliable*, nou ti anmenn bann propozisyon konkret pour amann Lalwa kan i neseler. E sa ki nou pe ekspekte avek Lopoziyon ozordi.

Nou pa kapab zis koze, e kritik dan vid. Si i annan en keksoz ki dan nou profon nou menm. Nou pa kapab dormi akoz nou santi i mal. Met ou kontestasyon an ekri. E listwar i ava rapel poudir ou ti fer sa protestasyon.

Me oli ou protestasyon? Ou pa'n fer. E alor pour mwan, *you know talk is cheap!* Me nou bezwen prouve Mr

Speaker, poudir vreman nou anvi fer keksoz. Nou a retourn lo serten pwen pli tar.

Mr Speaker, ki nou bezwen tonm dakor poudir, nou bezwen anbelir Lalwa Eleksyon kot i neseler. Koriz bann mankman. E sa i osi enkli Lalwa pour parti politik.

E *VP* in byen dir nou. Ozordi ki nou pe fer se moderniz sa Lalwa. Anmenn sanzman neseler, sirtou dan prosedir rezistrasyon vote e menm apre eleksyon.

E sirtou i annan koneksyon avek premye lamannman ki nou'n fer dan Konstitisyon bomaten. E nou tonm dakor ankor ki'n annan konsiltasyon.

E kot bann parti i santi poudir i annan mankman, zot ti dwatet met zot reprezantasyon an ekri.

Mr Speaker, i annan plizyer pwen ki'n ganny dir, par bann entervenans avan mwan. Serten mon ava agree avek zot. Serten mon oule azout keksoz.

Lo kestyon servi paspor avek *ID* koman le sel de form idantifikasyon, mon krwar poudir a lavenir, nou bezwen seryezman enkli sa zafer *SeyID* - parski *that's the* direksyon ki nou pe ale.

E nou Lasanble Nasyonal partikilyerman sa kote latib, nou pe siport azanda *digitalization of the economy*,

par Gouvernman. E nou pe bezwen ankouraz tou bann linisyativ ki pe ganny pran.

Ziska menm la par egzanp Gouvernman pe donn bann *Scholarship ICT*, pour asire ki nou ganny otan Seselwa kalifye, pour devlop sa domenn e nou konnen poudir proses nimerik i koup en kantite depans.

Alor dan ka zafer kart idantifye perdi, i bezwen ganny larzan pour repey en lot, Al Kordgard pou fer bann deklarasyon, I en letan nou napa, lavi pe al sitan vit. Alor nou bezwen promouvwar.

E si Gouvernman in vin avek konsepsyon *SeyID*, *that should have been part of the reform* ki nou ti'n merit endorse ozordi.

Now, nou'n koz lo sa zafer bann dimoun ki ganny 18an ant dat ki rezis voter pour fermen avek dat eleksyon ki zot a kapab vote - ankor enn fwa nou aplodi sa. E nou kontan ki i ganny ranforsi atraver Lalwa Eleksyon.

Lo kekyon sa Lalwa *residency* 3 mwan la, i annan 3 kategori ki touse; etidyan, Diplomat avek bann travayer ki pe travay lo en Kontra aletranze, lo en Kontra Gouvernman.

Mon rezwenn Onorab Arissol pour en etidyan ki pe etidye mon kapab konpran. Akoz kekfwa i ti ale, i ti annan

18an, i ti annan 17an. Me en diplomat ouswa en *overseas worker*, mon ti ava kontan ki *panel* i eksplik nou ankor rezondet sa. Akoz pour mwan, diplomat apard kekfwa, ouswa menm en dimoun pe travay lo Kontra aletranze. Zot zanfan ki ava annan 17an e pe retournen mon konpran. Sa napa problem.

Me pour larestan dimoun mon pour santi poudir pour en dimoun ki pou'n deza vote. Alor mon pa konpran sa enn bout spesifikman. Donk mon rezwenn li. Si nou ti kapab ganny en lesplikasyon lo la. Akoz sa de kategori.

Lotorite Prizon pour soumet non bann prizonnyen, wi, kekfwa i ava ede dan demars, pour nou konnen lekel ki laba e fer sir ki en dimoun ki dan prizon person pa ganny sans vote lo son non.

Aprè pour mwan i souliny bann responsabilite ki bann antite i dwatet annan e bann dimoun ki pour konteste eleksyon i ava annan en siny *of some sort* - en asteriks, de asteriks, trwa asteriks o bor non bann *inmate* koman nou a war nou a konnen poudir alor sa dimoun i pe servi en santans prizon.

Pour *delink*, sa dat eleksyon avek klotir rezistrasyon voter, mon krwar i en *natural, evolution* ki dwatet arive. Akoz la ki nou'n

etablir, prosedir pour ki nou kapab kalkil dat eleksyon tou le 5an baze lo en formil. Ki Komisyon Eleksyon i ava fer, donk i en lot keksoz ki i byen.

I annan osi pouvwar ki Komisyon Eleksyon pour gannyen, pour enplimant bann nouvo fason anrezistremant. E sa ankor i al dan sa direksyon pour nou siport en devlopman lekonomi nimerik.

Savedir nou pe *apply* plis bann prosedir nimerik *online* parey nou dir. Donk ankor sa i al dan bon direksyon.

Lo kestyon *braille* pour bann dimoun ki *visually impaired*, Mr Speaker, i en lot evolisyon modern. I fer nou prosesis elektoral pli enkliziv. E nou merit aplodi e mon swete ki lasosyasyon ki regroup bann dimoun ki *visually impaired*. I fer en deklarasyon lo la e ki zot aplodi sa.

Me solman an menm tan, port nou latansyon a serten keksoz. Mwan letan mon pe koze la mon pe reflexir poudir be konbyen bann dimoun ki *visually impaired* ki kapab lir *braille* dan Sesel ozordi?

Eski nou konnen *for sure* par egzamp konbyen zot ki annan? E eski zot kapab? Akoz si ou pa lir *braille*, eski i ava annan sa posibilite ki mwan mon vini mon dir mon pa vwar mon aveg e alor mon

still bezwen lasistans sa *presiding officer* pour gid mwan?

Mon a dir li pour ki mon anvi vote avek en temwen o bor mwan. Mon ava vote korekteman. Zot a fer sir mon pa depas sa kare. E alor ki sa posibilite i reste.

Lo kestyon gard telefonn - non litalizasyon telefonn mobil, mon tonm dakor avek Onorab Arissol. Mon krwar dimoun i servi telefonn, tou le tan. Nou mars avek dan nou pos.

Alor ki si mon al vote, *suddenly* dan lakour i mank en keksoz mon *partner* i *call* mwan, i dir mwan be ler ou pe monte pas laboutik aste tel keksoz.

Be si mon vin vote ek mon telefonn i ava annan en bwat. Mon ava met mon telefonn ladan mon pa ava al avek dan sa bwat la, ki mon pe vote pour asire wi, pour gard *secrecy of ballot*. Ki mon pa tir en portre laba anndan, e anvoy pour kandida poudir la mon'n donn ou, ou tik. Alor *whatever* laranzman ki nou ti annan.

So pour asire tou bann keksoz koumsa i pa ganny arive. E donk mon siport propozisyon fer par Onorab Arissol.

Mr Speaker, sa kestyon aret bann aktivite avan *cooling off* dan 24erdtan. Dan sa

peryod ki nou apel *cooling off period*. Mon krwar i normal, nou bezwen donn dimoun en moman pour kalme, koup bann leksitasyon. Me i en *ongoing process* parey mon pe dir sa reform.

E i annan ankor bann lezot keksoz ki nou pour bezwen reflexir lo la. Akoz par egzanp nou Lalwa, letan ki'n ganny drafte. I pa'n neserman dan letan ki ti annan posibilite fer bann keksoz *online*. So ki mannyer nou adres sa bann keksoz? Donk, i nou bezwen kontinyelman revwar bann keksoz ki merit ganny azoute.

Mr Speaker, serten keksoz ki in ganny dir, e ki nou merit adrese. Par egzanp, letan nou pe demande ki Komisyon Elektoral i bezwen *provide* lalis diferan kategori dimoun.

Nou bezwen pa bliye poudir i annan osi, en dimoun son bann lenformasyon personnel. *Protection of data*, i ganny proteze. Si mwan mon en zenn ki pe, mon paran anvoy mwan etidye aletranze - partikilyerman mon pa'n al lo en *scholarship* Gouvernman, me solman mon le retournen a tan pour anrezistre pour vin vote. Akoz i bezwen annan en – mon non i bezwen aparet lo en lalis pour en parti politik konnen poudir Gervais in trounen, in vin anrezistre. En

lalis spesifik mon pe dir la, kot mon non i merit aparet lo la. Akoz?

Akoz sa rezon. Akoz nou pe demann sa? Me par kont, me par kont, si nou ti serye la anndan. Si nou ti serye la anndan, e nou konn keksoz ki pe pase, nou a konnen poudir Komisyon Elektoral tou le mwan i donn tou parti politik en bilten bann aktivite.

Par egzanp konbyen dimoun ki'n anrezistre. Konbyen dimoun ki'n sanz distrik. Konbyen dimoun ki non in ganny retire. E nou si nou serye la anndan, si nou serye la anndan, me nou *monitor* sa lalis. E nou al dan nou distrik nou sey rode lekel entel e nou fini konnen. Poudir, *ah!* Sa entel i pa isi li. Wi, in al etidye. Akfer mon non i bezwen aparet lo en lalis spesifik? *My personal data needs to be protected.*

Mr Speaker, mwan koumsa mon pe travay dan distrik Mont Buxton. E *this is why*, mon'n ganny de manda e mon pour ganny en trwazyenm le 25 Septanm.

Mr Speaker in annan kestyon lo sirkiler ki Gouvernman in sorti, pour demande ki bann dimoun ki dan *public service* i *take leave of absence* letan ki zot pe al dan kanpany.

Sa i pa lenvansyon Parti LDS sa. Bann pli gran

demokrasi ki nou, sa i le ka. La letan mon pe asize mon pe regarde Langleter i le ka. Dan plizyer bann lenstitisyon i annan en Polisi ki ou al *online*, ou trouve ; *Canada* zot demann zot bann travayer ki pe aktivman partisip dan politik. Menm ler ou pe al en volonter pour travay dan eleksyon zot demann ou pour pran *absence of leave without pay*.

E li Gouvernman annou pa bliye i en anplwayer li, swa en anplwaye, i en anplwaye. E Gouvernman be pa mon pe – ou mon pe anploy ou, e mon annan laliberte, pour mwan enpoz mon kondisyon.

Si mon anv i dir mon travayer poudir get sa ou pe al dan eleksyon mon pa pe enterfer avek ou drwa partisip dan eleksyon, me mon pe demann ou pour ou *take absence from leave. What is wrong with that?*

Prive i kapab fer li, e Gouvernman osi i merit kapab annan sa pouvwar pour li fer li. Alor napa problem.

Mr Speaker, in annan keston lo *ballot bags*. Mwan mon vwar sa pirman koman en keksoz lozistik. I pran mwens lespas, e i pour kapab pli leze. E ankor dan dokiman ki ti sirkile atraver *email* date le 11 Zen 2024. Sa i ladan.

Plis ki lan pase, e mwan mon rapel tre byen Onorab

Monthy i la o bor mwan. I kapab dir ki mannyer ansyen - zot Sekreter Zeneral la, Wallace Cosgrow ti pe konteste sa dan miting.

Problemm i se ki *US* li i pa'n konsistan avek son bann reprezantan dan sa bann miting. Enn ler Onorab Pillay in vini, enn ler Dugasse in vini, enn ler lot in vini, alor zot in mank bann konversasyon.

Tandi ki *LDS* toultan mwan avek Onorab Monthy ki'n reprezante. Alor nou'n konsistan avek bann deba ki'n ganny fer Mr Speaker.

MR SPEAKER

Pasyans silvouple.

HON GERVAIS HENRIE

Lot size. Mon – ki mon oule ankor koz lo la Mr Speaker, se ki nou bezwen, nou bezwen konnen poudir sa proses in annan konsiltasyon.

Bann parti politik e partikilyerman Parti *United Seychelles* ki zot reprezante la anndan, si zot santi i annan mankman zot ti dwatet fer zot reprezentasyon an ekrir.

Zot organiz *press conference* tou lazournen akoz zot pa ti ale pour al met zot reprezentasyon laba. E anplis zot pe koz lo bann pti parti. Annou - dir nou laverite la. Konbyen pti parti politik ki zot fer *setup* pour partisip dan sa eleksyon?

(Interruptions)

MR SPEAKER

E alor zot ti kapab anmenn reprezantasyon sa bann dimoun la anndan. *PDM* lekel ki ti kree? Mwan?

(Interruptions)

MR SPEAKER

Order! Order! Order! Onorab Henrie deba, deba ozordi in al vremen byen san lakizasyon. Mon pour – mon pour demann ou osi, pour silvouple gard menm prensip.

Omwen nou ava annan en sesyon, kot mon a satisfè pou dir deba in reste lo son size. E i pa'n anmenn bann lakizasyon. Mersi. Mersi.

HON GERVAIS HENRIE

Mersi. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi!

HON GERVAIS HENRIE

Dan mon konklizyon mon ava annan sa poudir Mr Speaker. Mon ti ava demann Komisyon Elektoral, enn bann keksoz ki mon'n war zot pe fer byen lo zot *website* e ki mon'n – mon aplodir sa.

Se ki sak fwa bann lamannman i pase, zot annan en *Consolidated Version of Election Act* ouswa *Political*

Parties Registration and Regulations Act ki byen. So ki nou kapab al en landrwa e pour ganny tou bann demars.

Me keksoz ki zot in fer dan lepase ki mon ava dir zot kontinyen fer, se ledikasyon pour piblik, ledikasyon pour bann parti politik e ledikasyon pour bann kandida.

Pour konnen *the do's and don'ts* letan nou pe al dan sa prosesis vremen enportan. E dan lepase mon'n war bann lerer parfwa ki bann kandida i fer.

E bann ki mon annan en lantant avek zot, nou'n dir, frer sa pa fer. Akoz sa ou pour kont Lalwa. E nou lo *campaign trail* ansanm, nou sa – nou koze, nou Seselwa apre tou, premye keksoz.

E dezyenmman nou swa viv dan menm kominote. Alor nou ed kanmarad pour ki sa prosesis i pas byen.

Me sa ki mon anvi dir, si pour retourn lo mannyer mon ti komanse, ki mannyer prosesis elektoral, i en zistwar ki zanmen fini ouswa en sanson san finisyon. I annan bann lezot keksoz ki nou bezwen a lavenir konsidere.

Par egzanp pour mwan, mon krwar nou pti pei, kou ki eleksyon i koute pour nou. Nou bezwen seryezman reflexir lo sa konsep *online voting*.

E regard en pei dan lemonn mon krwar *Estonia* ki

le ka ozordi, *voting online* dan en sel zour. Tou dimoun i vote. Nou pa kapab fer li demen bomaten. Me *why not* ankor dan 10an disi 2035, par egzantp *online voting*. I *cut the cost* enormeman.

I retir sa bann disansyon ki annan akoz *rally, motorcade* sepa mwan kwa. Mwan mon konnen kan pour al vote *online*. Mon reste se mwan mon pa bezwen met triko okenn parti politik. Pa bezwen annan *poster* sepa mwan kwa, lo poto dan 10an.

Eleksyon i pas en zour kalm, ki nou menm kapab al travay sa zour. E zis nou tann rezilta pli tar. Ankor dan 10an pour nou prepar nou, sirtou ki i en *platform secure* ki okenn pei etranze par egzantp pa kapab enterfer avek rezilta. Sa i mon rev par egzantp Mr Speaker.

Lo size vote akoz nou'n tann zenn pa pe anrezistre, menm dimoun ki poudir sa. Letan ti fer sa renyon organize par *AP-COI* pour lazenes isi Sesel, dan deba mon ti lev sa kestyon, parmi bann zenn ki zot panse si ti annan, *voting compulsory voting* dan Sesel?

Eski i en keksoz ki nou kapab reflesir lo la? Ouswa non, nou pa fer. Mr Speaker lo kestyon reprezantasyon Lasanble Nasyonal. Ozordi i *first past the post*.

E mwan enn mon gran krentif a lavenir, nou kapab ganny en Lasanble Nasyonal ki pa reprezant 50poursan lavwa Seselwa.

E sa i reprezant e sa i ti le ka dan senkyenm Lasanble Nasyonal. Senkyenm Lasanble Nasyonal pa ti reprezant 50poursan Seselwa me mwens.

Akoz plis dimoun ki pa ti desann pour al vote, ouswa gat zot vot ler ou ti azout ansanm, i ti plis vot ki bann *MNA* ki ti ganny elekte.

E la ozordi ler mon pe koze i annan de distrik ki zot reprezantasyon i par anba 50poursan. Se Baie Ste Anne Praslin avek Roche Caiman.

E alor eski nou pa merit konsider en dezyenm round pour *MNA*? Pour asire ki ler mwan mon vin la anndan mon dir mwan mon *MNA* Mont Buxton Elekte. Mon pe koz pour lamazorite e sa i le ka ozordi akoz mon reprezant 58poursan lavwa Mont Buxton.

(APPLAUSE)

HON GERVAIS HENRIE

Mr Speaker, nou bezwen osi mazin lavenir bann dimoun ki travay avek...

(Interruptions)

MR SPEAKER

Order please? Ale kontinyen Onorab.

HON GERVAIS HENRIE

Mersi bokou. Nou bezwen konsider lo lavenir bann zofisyè ki travay avek eleksyon. Ki manner nou pour atir bann zenn pour pran sa koman en vokasyon? Ki swa pour vin en *full time Electoral Commission Officer*, ouswa bann volonter. Nou bezwen reflesir lo la.

Kestyon ki lo latab, me ki nou pa ankor tann gran keksoz lo la reform dan *boundary* elektoral. I bezwen en keksoz ki ganny avanse.

Parske dan Mont Buxton ozordi, tou bann *first time voters* ki reste Mont Signal pe bezwen al anrezistre Beau Vallon e sa bann zenn pe proteste. Bokou i dir mwan zot pa pour ale, zot pa pour pran de bis pour al vote.

E mwan mon pe ankouraz zot poudir yer mon'n koz lo la. Wi, mon konpran zot difikilte. Me pour sa enn la *bear with the system*, ki manner i ete. E ki mwan koman *MNA, this is why* toultan mon pe koz lo la. Enkli la bomaten, mon pe pouse ki sa reform i ganny fer. E ki *boundary* Mont Buxton i tonm avek Ros Gorilla.

So tou montanny i vin pour nou, e anba dan leba i ava Beau Vallon. E i ti deza le

ka koumsa, ti sanze letan Colin Dyer ti ganny Beau Vallon an 2002, pour fer malis. Me la prezan in kree problemn ziska ozordi.

Mr Speaker i osi annan kestyon *voters census*. Wi, in retir sa, in retir sa legzisans i dan Lalwa, akoz dan Lalwa pe retir sa legzisans 5an ki fodre fer. Si en Manm la anndan ti'n lir son Lalwa, i ti a konnen poudir mon pe koz lo Lalwa ki devan mwan.

Voters census i pour enportan akoz i etabliir kredibilite lalis voter. Ozordi nou tou nou fer letour nou distrik. Perseverance i *the prime example*, kot bokou dimoun i reste laba. Me zot pe vot an deor bann lezot distrik.

E nou bezwen etabliir e nou bezwen etabliir e nou kapab par egzantp etabliir en prosis kot dimoun kan i ganny *social housing* avek Gouvernman. Otomatikman akoz in ganny en *immovable property* i pour reste la. Alor i vin dan sa distrik.

En dernyen pwen Mr Speaker, tou sa letan ki nou pe fer eleksyon, mon konnen in annan bann *forum* elektoral pour anmenn bann reform. Me petet in ler pour nou reflesir lo posibilite annan en letid ki ava prodwi en rapor endepandan lo nou prosis elektoral. Ki Komisyon li i pa ladan.

En group i pour swa Sesel, ouswa deor en group konsiltan i vini, zot analiz nou prosis elektoral. E pour aprezan propoz bann reform. E la mon pe dir sa, lavey nou senkantyenm laniverser Lendepandans.

Think about the next fifty years. Ki bann defi, nou bezwen adrese? Ki bann bon pratik ki nou bezwen anbelir? E ki alor nou tou koman Seselwa nou ava fyer, ki ler nou al aletranze, nou prezant nou pei, nou pei, i pas koman en legzanp.

E enn bann rezon Mr Speaker, akoz i annan sa delegasyon Maldivyen dan nou pei ki'n arive yer? Se letan nou ti al *Commonwealth Parliamentary Conference (CPC)*, son 66zyenm. Mon ti prezant en papye lo bann reform lanvironnman, soutenabilite e *clean energy*.

Apré mon prezantasyon Deputy Speaker Maldivyen ti vin koz avek mwan, bokou keksoz ki ou'n dir, enteres nou delegasyon e nou pour fer le neser pour vin vwar pour nou menm. Sa ki mon pe koz lo la.

Annou mazin reform nou sistenm elektoral ki nou ava vin en model, non-selman bann Pti Leta Zil, me en pei Afriken model.

Alor vwala ki nou lo sa kote latab nou krwar ladan.

Pour mars dan semen lalimyer, laverite, stabilite avek progre pour en Sesel ki tou Seselwa i fyer sa pei, ouswa parey Prezidan i dir nou tonm nou retonm anmoure avek li sak zour ki soley i leve. Mersi Mr Speaker.

(APPLAUSE)

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Onorab, mon krwar ou'n koze lo *Bill*. Ki? Yes. Ou le *clarify* en *misapprehension*. Ok.

HON EGBERT AGLAE

Mr Speaker, Onorab Henrie dan son lentervansyon atraver ou. Devan Komisyon Eleksyon in fer alegasyon lo nou parti, ki nou reprezante la anndan, Konmkwa nou'n kree bann parti politik.

Mr Speaker, akoz mwan osi mon ti kapab dir parey letan mon kekyon pa'n pase yer. Konmkwa *LDS*, in servi larzan *West Coast project* ki'n donner ek Arab pour fer kanpanye eleksyon avek.

In fer en alegasyon, ou ti devret koriz sa alegasyon.

(Interruptions)

MR SPEAKER

Ok. Wi. Wi, Onorab, mon krwar sa alegasyon pa ti devret ganny fer. Mersi. Bon nou'n

terminen lo deba. Mon remersi bann Manm pour zot partisipasyon.

Nou ava anvoy repons Vis-Prezidan pour apre midi. Nou a pran poz la, nou'n al bokou dan zot letan. Mon a sizere ki nou rezwenn 2er 30.

E eski mon kapab dir ki nou a fer *Assembly Business Committee* 1er30? Konmsa i ava donn nou en pe letan sak kote. Mersi. Nou a pran poz e nou a rebran 2er30.

(BREAK)

MR SPEAKER

(Technical issues)

...lo deba par Vis-Prezidan. Vis-Prezidan, ou annan laparol.

VICE-PRESIDENT AHMED AFIF

Mersi bokou, Mr Speaker. E bonn apre midi ankor tou bann Manm Onorab e tou dimoun a lekout.

Mr Speaker, mon ti le senpleman fer en rezimen bann amannman ki nou pe propoze anba *Elections (Amendment) Bill, 2025*. E essansyelman bann amannman i kouver servi paspor koman en metod idantifikasyon, an plis ki *NIN*. En paspor valid byensir.

Nou pe donn e nou ouver laport ankor pou permet lezot

Seselwa kapab anrezistre. E sa kategori Seselwa se bann etidyan ki nou pe konsider zot koman rezidan Seselwa.

Me selman, zot tanporerman aletranze. Parey bann etidyan, parey bann diplomat, bann travayer ki Gouvernman in anvoye pou travay aletranze.

E sa bann dimoun, lamannman pe dir permet zot kapab anrezistre, retir sa restriksyon ki dir zot bezwen la pandan sa dernyen 3 mwan. Akoz zot poste aletranze. Me zot reste Sesel normalman.

Alors pou donn zot sa posibilite pour zot osi anrezistre, nou pe permet legalman dimoun kapab enspekte zot non lo rezis *online*.

Nou pe fer sir poudir sa Lalwa *Elections Act* i anliny avek sa ki nou fek pase bomaten. Se pou permet ki bann dimoun ki napa 18 an, me ki pou ganny 18 an dan en lannen eleksyon, zot, zot osi zot kapab anrezistre pou vote.

Nou pe fer sir ki pour nominasyon en dimoun ki pe met son nominasyon pour Manm Lasanble Nasyonal, i pa kapab met nominasyon pour Prezidan. Oubyen nou form Prezidan konman Vis-Prezidan.

Nou pe *delink* lanons ki ganny fer pour dat eleksyon, avek letan ki rezis i fermen. I

pa devret annan aköz nou deza konn dat eleksyon davans ozordi.

Nou pe kree en lalis bann dimoun ki nou konsider zot konman servis esansyel. E ki legalman alor nou met zot dan en *Schedule* ki permet ki zot, zot kapab vote dan bann stasyon spesyal sa zour.

Nou pe permet annan anba sa lamannman sa ki nou apel *ballot bags* olye bann *ballot box* labitid. Me sa se senpleman pou permet ki nou fasilite lozistik. Sirtou ler nou pe anmenn bann zofisye ek zot bann obzervater lo bann zil elwanye.

E souvandfwa zot pe al lo en avyon kot lespas i limite. Lozistik i *limit* serten keksoz ki zot kapab fer. E nou pe anpes dan Lalwa nou pe mete ki *mobile phones* – bann telefonn mobil pa kapab ganny servi zour eleksyon dan bann *polling stations*.

Nou pe osi permet ki *braille* i ganny servi pour dimoun ki pa war kler. E *sign language* osi i kapab ganny permet pour bann dimoun ki merite.

E alor vwala en pti pe an gro bann pwen sa lamannman. Me mon ti a kontan profite osi pou adres serten bann konsern ki'n ganny souleve par diferan Manm.

E par egzantp Onorab Gill ti pe demande ki mannyer zot determin distrik ki sa dimoun i tonm lo la. Dizon ki en etidyan ki'n ale. Oubyen en diplomat ki aletranze.

Mon krwar i pou depan en kantite lo zot deklarasyon. Lo zot deklarasyon ki zot, zot in fer. Pou annan serten verifikasyon ki kapab ganny fer par Biro Eleksyon, me ganny siporte par serten dokiman ki montre zot verifikasyon.

Pa bliye Onorab, ki nou pe sey fer se ouver laport pli gran. Parske nou konnen zot rezidan. En etidyan nou konnen kote i ti reste avan i ale.

E alor nou, nou pe zis senpleman permet li, aköz nou konn son deklarasyon. Sa i enn. I annan lezot fason zot kapab verifiye. Bann dimoun ki o bor. Son – kekfwa son reprezantan - son fanmir, ki a fer en *statement* pou fer sir nou konnen kote sa bann dimoun i ete.

Alor se sa fason ki zot pou konsider sa bann aplikasyon san bezwen neserman pas dan sa verifikasyon fizik ki normalman i ganny fer pour lezot dimoun.

Peryod verifikasyon i pou pli vit posib. Mon pa pou kapab koz pour Komisyon Elektoral. Me selman mon

ganny dir pou dir zot pou fer sa o pli vit ki zot kapab pou fer sir ki sa prosesis i mars byen.

Onorab Aglae ti pe demande lo kote *special station* e ki mannyer bann provizyon pou ganny fer, sirtou avek bann *ballot bags*. Ou ti demann osi kestyon lo la.

E ou ti pe osi demande si en dimoun in deor - si mon'n konpran ou byen - Si li i kapab vin anrezistre. Menm ki i ti an deor. Me selman in vin Sesel i anvi anrezistre.

Onorab, normalman nou pa'n sanz naryen dan Lalwa pour en dimoun ki pa lo rezis me ki vin Sesel e i anvi anrezistre. I annan sa peryod limitasyon 3 mwan. Ou bezwen vin ek en *ID card* oubyen en paspor, prezant son lekor. Idantifye. I bezwen annan sa peryod 3 mwan ki in reste.

Me selman, enn fwa ki ou'n anrezistre, ou deza lo lalis voter. Ou kapab ale aletranze e ou retourn lavey eleksyon. E ou vini ou in vote. Napa problem ek sa, akoz ou'n deza lo rezis. Alor sa pa sanze e sa lamannman pa pe tous sa ditou.

Ballot bags parey mon'n eksplike se en keksoz ki Komisyon Elektoral in propoze. E nou, nou konpran zot krwar poudir pou fasilite zot dan transportasyon, baze lo leksperyans plizyer lannen ki

eleksyon in ganny fer e bann *ballot box* in ganny transporte lo bann zil.

Zot santi poudir en *ballot bag* ki pli fleksib, i pli fasil pour zot mannye li dan bann sistenm transportasyon. Ti annan en konsern vizavi sekirite avek bann *ballot bag*.

Mwan mon senpleman pou dir ki mon asire ki *Electoral Commission* pou pran tou bann mezir nesese, pou fer sir ki sa bann keksoz pa kapab ganny enterfer avek.

Zot bezwen annan fason ki zot, zot a fer. Mon pa kapab koz pour zot lo la. Me mon ganny asire ki zot, zot annan ase konfyans poudir an servan en *ballot bag* – pa bliye nou toultan pou annan obzervater a tou moman pandan ki *ballots* i ganny met – papye vote i ganny met ladan.

Ler i ganny fermen. Ler i ganny transporter. Depi sorti kot avyon ziska kot Biro Eleksyon kot i pou ganny garde, i pou toultan annan obzervater dan sa bann prosesis.

Alor, zot santi poudir i senpleman en kestyon lozistik. I pa pou konpromet dan okenn fason sekirite otour sa bann papye vote.

In annan serten konsern ki'n ganny leve lo bann lekipman elektronik ek *mobile*. Mwan osi mon annan mon lopinyon. Mon krwar nou dan

en lemonn ozordi kot bokou keksoz i lo en rezo nimerik.

Me se Biro Eleksyon ki santi ki zot osi zot annan kontrent kan zot vwar serten *mobile* pe ganny servi dan en fason ki kapab enterfer avek zot loperasyon.

E zot santi poudir sa i devret en kondisyon ki i pa ganny permet anndan dan stasyon. Mon panse ki apard sa, bann lezot pwen ki'n ganny souleve ; eski en paspor i kapab ganny aksepte pour nominasyon? Onorab Sandy ti pe demande, vi ki nou deza aksepte en paspor pour verifikasyon.

Mon mazine sa i en keksoz ki Komisyon Elektoral a bezwen regarde. Mon antyerman dakor avek ou poudir i lozik si ou rekonnnet li - en paspor valid pour anrezisteman. Akoz ou pa kapab konsider sa pour vote?

So – pour nominasyon. So, mon konpran sa pwen. Me petet i en keksoz ki zot, zot kapab klarifye lo la. Mon krwar apard sa, nou'n kouver en kantite.

Onorab Henrie ti lev en pwen konsernan lafason verifikasyon *SeyID*. Mwan osi mon dakor avek ou. Nou devret pe bouz dan en direksyon nimerik e nou devret pe promouvwar tou bann sistenm pou al ver en rezo nimerik.

Me selman, nou osi realize poudir i annan en kantite – i annan en kantite ki annan dout lo ler ou pe permet en sistenm nimerik pou administre en eleksyon - pa lo kote teknik, sa mon krwar i ok sa.

Selman i toultan annan serten ki pou dir petet sa sistenm i kapab ganny manipile. E i annan fason ki – akoz pa tou dimoun ki konpran en sistenm nimerik antyerman. Pa tou dimoun ki annan konfyans pou dir en sistenm nimerik i kapab mars parey devret.

Mwan mon enn ki mwan mon krwar nou devret pe regard sa konman nou lavenir. Akoz i annan bokou pei ki'n bouz dan sa direksyon. E mon pa krwar in annan bokou problem ki zot in rankontre, si zot fer li byen.

E alor Sesel nou devret pe mazin dan sa direksyon. Me i paret kot nou ete ozordi nou pa ankor ariv sa staz, me definitivman i enn bann vizyon ki nou devret targete pour nou en zour kapab *vote* dan en fason elektronik. E sertenman konman en mwayen verifikasyon servi *SeyID* konman en metod verifikasyon.

Vwala Mr Speaker, mon krwar nou'n kouver en pe bann pwen ki'n ganny souleve dan deba bomaten. Mon

espere ki nou'n ase kler lo sa bann lamannman ki nou pe anmennen.

Mon zis fer rapel tou bann Manm Lasanble ki tou sa bann lamannman i deza bann lamannman ki'n ganny diskite avek bann parti politik.

Dan diskisyon pli boner mon ti'n osi koz avek Onorab Georges, ki mon mazine i kapab dan Staz Komite petet pou poz bann pti *minor amendments*. E pou enkli bann ki dan *Schedule*.

Kot par egzanp, nou vwar ki zot pa'n met lapolis. E souvandfwa nou war lapolis dan *special station*. I annan zis *Coast Guard*. Me nou panse, petet i devret met tousala ansanm konman lafors disiplinier. E lafors disiplinier i kouver en kantite zot. So, olye zis met enn separe.

So nou krwar sa ti pou en fason pli lozik. Akoz nou vwar dan - nou'n vwar dan lepase, sak fwa lo *special station* ou war gard. Ou war bann solda ki pe al travay dan serten landrwa. Se zot ki dan laliny. *Discipline Forces*, se zot ki dan laliny. Alor, petet ti ava en fason pou kouver zot.

Me, vwala Mr Speaker. Se sa ki mwan mon'n kapab – mon'n kapab anmase depi bomaten. Me mon asire si i annan plis klarifikasyon ki petet nou'n manke, avek ou permisyon, mon pa *mind*, avek

ou permisyon Mr Speaker, si dan Staz Komite ler nou pe ale nou kapab koz lo detrwa lezot. Mersi bokou.

MR SPEAKER

Mersi Vis-Prezidan. Bon, avek repons lo deba, Manm i kapab vote lo *Bill general merit Second Reading*. Manm ki an faver, lev lanmen silvouple? Mersi.

Tou Manm mon krwar in vote. Okenn Manm ki *vote* kont? Non. Lo *general merit Second Reading of the Elections (Amendment) Bill, 2025*, 30 Manm in *vote* pour, 0 kont, 0 *abstain*. Sa *Bill* in aprouve par Lasanble e Madanm Deputy Clerk i a fer *Second Reading*.

MADAM DEPUTY CLERK

Mersi Mr Speaker. A *Bill for an Act to amend the Elections Act (Cap. 262)*. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. *Ok*, nou a pas dan Staz Komite pou konsider bann amannman ki dan *Bill*. Mersi Serzan. Lo kote *Bills Committee*, lekel ki pou *lead the amendments*? Onorab Andre?

HON CLIFFORD ANDRE

Mersi Mr Chair. Mr Chair, nou annan bann lamannman. I annan bokou i plito tipografi bann *commas* kot i devret

ganny mete. Oubyen kot i devret ganny avanse. So sa i dan *clause 1, clause 2. clause 2 - Roman(i) – sorry, clause 2(a)Roman(i) towards the end. clause 2(a)Roman(ii) as well* i annan.

MR SPEAKER

En segonn. En segonn, Onorab Pillay, i annan en lanmen anler. Onorab?

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Chairman. Mr Chairman, mon le zis avan mon le fer mon pwen, zis pou *remind* ou ki mon pe rankontre sa delegasyon a en *courtesy call*. So, mon le fer en pwen la *regarding* premye *clause* dan sa Lalwa. E sa *clause 1*.

E mon pa krwar i fer sans ki mannyer sa *clause* in ganny ekrir Mr Speaker. E sa *clause* i fer mansyon en Minis. Me sa *Bill* pa'n ganny anmennen par en Minis Mr Speaker.

Sa *Bill* in ganny ekrir par – in ganny anmennen par Atorni Zeneral. So sa *clause* i pa fer sans premyerman.

Dezyenmman Mr Speaker, zot dir dan sa *clause* ki serten provizyon sa Lalwa pou vin an aplikasyon pli tar. I pa akseptab Mr Speaker.

Nou'n *vote* lo merit sa Lalwa avek bonn fwa ozordi apre midi. E alors dan bonn fwa, nou bezwen klarifye. E i

bezwen kapab ganny klarifye avek nou la lekel provizyon sa Lalwa ki pou vin an aplikasyon pli tar.

Akoz si nou pe dir sa Lalwa Mr Speaker, i irzan, *then upon* Lasanble pas li, *ok*, Prezidan i *assent*, Lalwa i vin an operasyon. I pa lo en dat. Akoz *assent*, Prezidan i annan en provizyon anba Konstitisyon ki kler kan Prezidan i *assent* Lalwa.

So, mon krwar i en kestyon lezitim ki *panel* i devret pe reponn pour nou, akoz i pa sipoze annan en Minis ki responsab pour *Electoral Commission*. So mon pa konnen ki mannyer en Minis ki pou fer sa. I pa pou kapab Vis-Prezidan. I bezwen Prezidan pou fer sa parey anliny avek Konstitisyon.

Akoz nou pe koz en antite Leta ki par anba responsabilite okenn Minister. La i anba responsabilite Prezidan konman *Head of State*.

E *Electoral Commission* i en *State Institution*. I pa en *Ministerial Department*. So *therefore*, sa kestyon i bezwen ganny reponn Mr Speaker. *With your permission*. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Wi, mon krwar nou kapab poz en kestyon. Selman, avan mon donn Vis-Prezidan oubyen *panel*

laparol, les mwan zis eklersi bann term ki nou pe servi.

Ou dir sa *Bill* in ganny anmennen par *Attorney General*. Mwan pour mon *Bill* in ganny anmennen par Vis-Prezidan, en Minis. In ganny prepare – in ganny prepare par *Electoral Commission* avek *Attorney General* ki drafte tou Lalwa.

Mwan se sa ki mon anvi bann term i reflekte. Me selman, sa pa – mon pa pe *dispute* avek ou pwen ki la. Mon konpran ou pwen.

Me selman, nou a donn *panel* posibilite eksplike e prensipalman reponn ou keston final; lekel sa bann diferan seksyon ki pou ganny aplike diferan dat? *Panel*, ler zot pare. Minis? Vis-Prezidan, wi?

VICE-PRESIDENT AHMED AFIF

Mersi Mr Chair. Mr Chair, avek ou permisyon mon a permet Mr Victor Hill *from AG's Office* i ava donn klarifikasyon lo sa pwen. Mersi.

MR SPEAKER

Ok. Mr Pool?

ASSISTANT PRINCIPAL LEGAL DRAFTSPERSON VICTOR POOL

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker, parey *LGB* ti anonse

yer, nou ti pe propoze ki tou le 3 sa *Bill* – *well* sa 2 ki reste, nou pou *delete* sa *clause* – *commencement clause* dan premye *clause* dan premye seksyon sa *Bill*.

So, nou pe propoze ki premye *clause* pou lir koumsa; “*This Act may be cited as the Elections (Amendment) Act, 2025*”. Tou sa ki vin apre nou pou tire. E sa i ava *preclude* sa lentervansyon ki *Leader* Lopozisyon in fer.

MR SPEAKER

Ok.

ASSISTANT PRINCIPAL LEGAL DRAFTSPERSON VICTOR POOL

Ok. Thank you.

MR SPEAKER

Ok, les nou a dil avek sa premye. Nou ankore lo la en. Wi Onorab Henrie?

HON GERVAIS HENRIE

Mersi Mr Chair. Mon pe zis regard en keksoz, aköz dan lefase mannyer in fer. Par egzanp la devan mwan i annan en *S.I 119 of 2020*.

E sa i ti ganny gazete le 31 Out 2020. I en *S.I ki Election (Amendment) Act, 2020 (Commencement) Notice, 2020* sinyen par Prezidan Danny Faure.

So *then*, toultan i konmsi, i bezwen Minis ouswa

Prezidan ki *give it effect*.
What's different this time around? Mersi.

MR SPEAKER

Mr Pool, ou kapab adrese?

**ASSISTANT PRINCIPAL
LEGAL DRAFTSPERSON
VICTOR POOL**

Mr Speaker, mersi. Parey depi nou *former AG* osi ki ti la nou ti konmans pran – *AG* ti konmans pran responsabilite pou siny bann *Bill* ki tonm anba *portfolio* Prezidan. I annan enn de Lalwa ki tonm anba son *portfolio*. So, *AG* ti deside pou siny sa bann *Bill*. Son *objects and reason*.

E dan sa ka osi la, *AG* ti dakor pour li siny sa *Bill*. Son *objects and reason*, dan plas ki Prezidan i sinyen. Akoz nou konnen apre ki se en Minis ki pou vin dan Lasanble dan plas Prezidan.

So, sa *practice* i napa naryen ki mal avek ki in ganny fer depi *wayback*, e nou pe kontinyen. E solman, Legzekitiv i kapab *nominate* son Minis apropiye ki pou vin reprezant Prezidan pou prezant sa *Bill* dan Lasanble. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Wi, Onorab Pillay?

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Fodre pa ki mon koleg lo lot kote latab i war nanm partou. Sa ki mon pe dir i en keksoz ki tre senp.

An relasyon avek *S.I 2020* ki ti donn en *commencement date*, sete Prezidan ki ti donn *commencement date* e i toultan in Prezidan ki'n donn *commencement date* en Lalwa ki tonm anba Komisyon Eleksyon. I pa'n zanmen annan en Minis. Akoz?

Dan son *main* Lalwa li menm anba son *interpretation section*, napa definisyon pour Minis. Napa. So, si napa en definisyon pour Minis – mon pe gete la - si napa en definisyon pour Minis, nou pa kapab dir ki en Minis i ava konmanse.

Sa ki mon krwar probableman in arive se ki sa *clause* in ganny mete parey tou *clause* ki ganny mete avek bann Lalwa, i kapab annan en *oversight*.

Sa ki nou pe dir se koriz sa *oversight*. Danze ki nou, nou ti pe war se ki nou ti pe koz lo bann *clause* ki pou konmans pli tar. E *usually* ler en Lalwa i dir ou sa, i fer kler poudir tel seksyon pou konmans pli tar anler dan son *objects and reason*, menm si pa *form* parti ou *Bill*.

So safwasi nou pa'n ganny sa nou. Nou satisfè avek sa ki Mr Hill in propoze e

mon krwar sa i rezourd kestyon e deba ki nou pe gannye an sa ki konsern sa *clause*. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. *Well*, mon krwar si Biro *Attorney General* ek *panel* ki pe prezant sa Bill, i santi poudir sa i bon. *So, that's the main thing*. Onorab Andre, ou ankor lo la?

HON CLIFFORD ANDRE

Mersi. Mr Chair, zis mon ti pe al dir pou dir, kekfwa sa ki Onorab Henrie in dir i annan en merit. Me selman parey sa ki Mr Hill in enformen, mon krwar i fer bokou sans.

E pour nou bouz devan e fer sir ki sa Lalwa ki irzan i ganny met an aplikasyon. Alors, nou kapab al avek sa ki Mr Hill in dir. E si dan lefitir letan i annan bann lezot lamannman ki ganny mete koumsa.

Akoz vre parey Onorab Pillay in dir ki letan normalman i dir tel seksyon, tel seksyon pou ganny son laplikasyon pli tar. I mansyonnen. Alors pour nou evit sa sityasyon, so nou ava zis al lo parey Mr Hill in dir.

MR SPEAKER

Thank you.

HON CLIFFORD ANDRE

But, si ou donn mwan permisyon, mon a kontinyen.

MR SPEAKER

Bomaten nou ti – non, bomaten nou ti fer Mosyon e *vote* lo sa *Bill* akoz i en *serious amendment*.

Mon krwar nou kapab pou par prekasyon pran menm lapros. Likel ki pare pou anmenn en *amendment* – en Mosyon? Onorab Andre?

HON CLIFFORD ANDRE

Ok. Mon anmenn en Mosyon ki nou amann *clause* nimeron 1 pour li reflekte koumsa; *“This Act may be cited as the Elections (Amendment) Act, 2025 “.” (full stop)* e lezot nou retire. Mersi.

MR SPEAKER

Thank you. Mon a ganny segonnman pour sa Mosyon. Onorab Esparon?

HON REGINA ESPARON

Mersi Mr Speaker. *Motion seconded*.

MR SPEAKER

Ok. Nou'n fer en pe deba lo la. Mon pa konnen si i annan nouvo entervansyon. Oubyen nou sey aksepte bann pwen ki'n ganny fer zis avan sa konman bann pwen sibstansyel ki'n ganny mete lo sa *amendment*.

Ok, si napa nou a kapab *vote* pour sa *Bill*. Manm ki an faver, lev lanmen silvouple – pour sa *amendment*, *sorry*. Manm ki an faver lev lanmen. *Thank you*. Manm ki kont?

Lo *amendment* ki'n ganny *move* par Onorab Andre, 22 Manm in *vote* pour, 0 kont, 6 in *abstain*. Sa *amendment* in pase. Ou kapab kontinyen prezan. Wi, Onorab Andre?

HON CLIFFORD ANDRE

Yes, Mr Chair, mon kontinyen. Lo paz 3(b)(a) *Roman(i)* i annan *indentation* ki i bezwen aranze. Menm zafer avek *Roman(ii)*.

E osi dan *capital "(B)"* lo komansman. Sa i bann ki nou'n agree *avek panel, unless* i annan okenn *issues*. Menm zafer lo paz 4.

MR SPEAKER

Un instant. Onorab Georges?

HON BERNARD GEORGES

Bonn apre midi Mr Chair. Bonn apre midi tou dimoun ki pe swiv. Mr Chair, eskiz mwan, eski nou pe swiv menm *draft*? Akoz mwan lo mon paz 3 mon vwar serten lamannman dan *Roman"(iii)"*.

MR SPEAKER

Wi, e pour mwan osi. Versyon ki nou pe ganny propoze pou servi i enn ki apel "*tract version*" ki Madanm Clerk in

sirkile. Apre – apre sa *Bill* ti ganny *include* dan *Order Paper*.

So sey regarde si ou annan sa. E mon versyon i parey avek sa ki pour Onorab Georges pe dir. *In other words*, 3 i sa "*the*".

HON CLIFFORD ANDRE

My mistake Mr Chair. Mon avazis al lo sa enn.

MR SPEAKER

Ok.

HON CLIFFORD ANDRE

Donn mwan en segonn. *Elections Amendment*. Annefe mon'n anvoy kot – *ok*. *Ok, yes* nou lo paz 3. *Sorry* lo paz 3, *yes - Roman"(iii)"*, *the line before last* avan kot i met sa "*proviso*" i vin koumsa;

"*closure of the*". Nou'n add "*the*" e nou delete "*voter*". I vin "*the register of voters*". So in met en – nou delete sa "*voter*" e nou azout "*of voters*".

MR SPEAKER

Good.

HON CLIFFORD ANDRE

Nou kontinyen. Nou al lo (b) *third line*, apre "*for*" nou delete "*the*". Lo *fifth line*, apre "*and*" nou delete "*the*". Onorab Gill, Mr Speaker.

MR SPEAKER

Sorry, yes, Onorab Gill, wi?

HON CHURCHILL GILL

Mersi Mr Chair. Lo sa *clause* mon ti demann en klarifikasyon, me selman pa ti'n ganny donnen.

Mon ti'n demande vi ki i dir ki Biro Eleksyon pou aprouv bann dokimantasyon - si zis Biro Eleksyon i kapab dir nou, vi ki sa i *involve* ladministrasyon apard ki bann etidyan ki lo *overseas study*, lezot in *involve* ladministrasyon. Si i kapab donn nou en nide ki fason ki sa pou ganny fer? Mersi.

MR SPEAKER

Thank you. VP, CEO i kapab adrese, wi?

CHIEF OFFICER AMESBURY**ELECTORAL MANUELLA**

Good afternoon, Mr Speaker. Good afternoon Onorab. With regards to bann -

MR SPEAKER

Sorry, mon pa pe tann ou byen.

CHIEF OFFICER AMESBURY**ELECTORAL MANUELLA**

Ok.

MR SPEAKER

Ou micro i on?

CHIEF OFFICER AMESBURY**ELECTORAL MANUELLA**

Yes-yes.

MR SPEAKER

Ok.

CHIEF OFFICER AMESBURY**ELECTORAL MANUELLA**

With regards to bann person ki pe servi lo diplomatic mission. Apre bann ki pe travay overseas, zot annan bann Kontra ki pou ganny issue par Gouvernman.

Alors sa i pou en form legal ki Komisyon pou servi pou klasifye sa group dimoun pou donn zot sa exemption.

E pour bann student ki Liniversite, la nou pou bezwen ganny proof zot Liniversite poudir zot al lo sa course li menm li pour nou kapab donn sa leksepsyon. Mersi.

MR SPEAKER

Ok, good. Onorab Andre?

HON CLIFFORD ANDRE

Mersi Mr Chair. Lo paz 4 indentation dan (e)(4). Lamannman dan Seksyon 6. Nou'n azout dan premye laliny apre "by" i vin "deleting the full stop in clause (b) and replacing it with a semi-colon, and". "semi-colon, (comma) and".

I annan indentation dan "(c)" dan lamannman 7(a) ki

tonm dan *clause* 5. Dezyenm laliny apre “*the*” *towards the end* en “s” avek “*word*”. I vin “*words*”. E osi en “s” avek “*interval*” ki vin “*intervals*”.

Dan 6 – *clause* 6(a) dezyenm laliny i annan pou aranz ki mannyer bann lespas i ete. E osi *towards the end* apre 9 pou aranz lespas apropiye. Mr Hill?

MR SPEAKER

Yes, Mr Hill?

**ASSISTANT PRINCIPAL
LEGAL DRAFTSPERSON
VICTOR HILL**

Mersi. Mr Speaker, lo lamannman Seksyon 9 – *amendment to section 9*. Nou pa ankor ariv la nou?

MR SPEAKER

Non, nou ti pe ariv lo la. I kapab avans lo la Onorab Andre oubyen ou annan en lot keksoz avan? *Ok*, fini lo 8. *Yeah*.

HON CLIFFORD ANDRE

Ok. Yes, nou ti lo 8 e la nou lo paz 5 kot nou pe ariv lo lamannman an referans avek Seksyon 9 ki tonm dan *clause* 7.

Lo dezyenm laliny dan – premye laliny dan proviso apre “*the*” nou’n osi *delete* “*voters*” nou’n met “*register*” nou’n azout en “s” avek.

Me mwan mon krwar i devret “*register of voters*” akoz si nou met li “*registers of voters*”. Mon krwar i “*register of voters*”. Nou pa met en “s” avek “*register*”. Me nou met en – apre nou azout “*of voters*”. Nou tir en “s” avek “*close*”. So i vin “*close*” pa “*closes*”.

Lo dezyenm laliny apre “*publishes*” nou azout en “a” e nou – dan “*official*” ki *towards the end* nou’n tir sa *small* “o” nou’n met li *capital*.

MR SPEAKER

Be *sorry*, si ou’n tir “s” avek “*registers*”, eski sa “*closes*” pa devret reste avek “s”?

HON CLIFFORD ANDRE

Sorry Speaker, mon –

MR SPEAKER

Dan sa ki ou fek dir la, dan sa *proviso*, premye laliny. Si ou’n tir “s” avek “*registers*”, i lir “*register of voters*”. *Register singular*. So, mon krwar i bezwen “*closes*”. Onorab Georges, *sorry*, ou lo la?

HON BERNARD GEORGES

Wi, mersi Mr Chair. Mr Chair, annefe napa en *register of voters*. I annan en *register of voters* pour sak *electoral area*.

In fact, si nou regard *just above that*, *subsection 2* nou ava vwar “*the register of voters in an electoral area*”. Alor, probableman, la “*registers of*

voters” i ti byen. Or me selman panel ava dir nou.

So – akoz zot tou zot pou ferm an menm tan. You’re dealing there with the registers of voters rather than one register of voters.

MR SPEAKER

Thank you. Panel i ava adres sa.

CHIEF ELECTORAL OFFICER MANUELLA AMESBURY

Mersi Mr Speaker. Letan nou pe regard Seksyon 9 nou pe fer referans avek kot i dir “amend the register of voters for all electoral area”.

Kot la nou Komisyon nou pe dir i annan en rezis – en master rezis ki konpri tou bann electoral areas. Thank you.

MR SPEAKER

So, ou pa’n spesifye if it should be “register” or “registers” la anba?

CHIEF ELECTORAL OFFICER MANUELLA AMESBURY

Yes, nou pe dir “register of voters”. “Register” without an “s”. Thank you.

MR SPEAKER

Onorab Georges, ou satisfè?

HON BERNARD GEORGES

Well, mon ti pe zis point out en pwen Mr Chair. Mon pa ni satisfè, ni pa satisfè. Obviously, si if that’s the case, that’s what it is.

Mon pe zis avek ou permisyon retourn lo the principal Act Certification of register “amend the register of voters”. Me ou vwar?

Dan Seksyon 9 of the principal Act, the first provisor reads; “Provided that the amended registers of voters under this subsection shall be certified and published”.

I think that’s why the Bills Committee in al lo plural rather than singular. Mersi.

MR SPEAKER

Panel?

VICE-PRESIDENT AHMED AFIF

Mr Chair mon tant pou dakor avek Onorab Georges akoz the main Act li menm i koz lo plizyer rezis.

So, mon mazine nou pe fer referans lo sa bann rezis menm. Alor i devret “registers” parey in ganny propoze e “close” without an “s”.

MR SPEAKER

Ok. Onorab Andre ou –

HON CLIFFORD ANDRE

Yes, Mr Chair, be solman letan nou get lo paz 3, sa proviso ki donn nou i donn nou ankor

“*register of voters*” dan sa *proviso in respect of Roman (iii)*.

So. Akoz mon konpran en pti pe ki madanm *CEO* pe dir. Akoz i annan en rezis voter. Me selman sa en rezis voter i definitivman apre ganny donnen. Sak distrik i ganny son *particular register*.

Me selman li ki Lalwa pe koz *register of voter – of voters*, ki sa enn sa *master register*. Selman akoz letan nou pe get Lalwa, i pou en pti pe konfizan.

Mon konpran ki Onorab Georges pe dir. Dan *Mother Act* i dir en kalite, la nou’n konmans dir en kalite. Aprezan ki nou pe dir, *whether we need to correct what needs to be corrected, or we leave it as it is?* Mersi.

MR SPEAKER

VP ou ankor annan menm lopinyon?

VICE-PRESIDENT AHMED AFIF

Mon pa tro asire si mon pe swiv tou largiman. Selman pour lemoman dan mon lespri si nou annan “*registers*” dan *main Act* e nou pe fer referans avek sanmenm sa bann *registers*, la dan sa lamannman *then* i devret reste “*registers*”.

MR SPEAKER

Yes?

HON CLIFFORD ANDRE

Savedir Mr Chair, letan nou pe get parey lo paz 3 *Roman (iii)*, savedir i bezwen “*registers of voters*”.

Akoz si nou pe dir *consistency in terms of what it is*, nou bezwen konsistan *throughout*. So sanmenm sa ki nou’n al “*register of voters*”. Akoz anler dan *Roman (iii)* lo paz 3 i dir “*register of voters*”.

MR SPEAKER

Yes, Mr Hill?

ASSISTANT PRINCIPAL LEGAL DRAFTSPERSON VICTOR HILL

Yes, mersi Mr Speaker. Mr Speaker, mwan mon pe get pour par egzansp lo paz 3 *Roman (iii)* i korek. La i devret “*the register*” san “s” akoz la i pe koz lo *the final register*.

E menm dan Lalwa Seksyon 9 *current* la premye *proviso*, kantmenm i pe dir “*registers*”. Solman lentansyon i pe refer *to the final register*.

So, so mwan mon *of the opinion* osi ki *the proviso* ki nou pe al *insert right now should be without an “s”* akoz la i pe koz lo *that final “the register” final and not* sa bann *register* ki dan sak distrik.

MR SPEAKER

Ok. Onorab Georges?

HON BERNARD GEORGES

Well, Mr Chair nou pa kapab regard sa an labstraksyon. Mon pe regard *clause 10 – sorry, Seksyon 10 of the principal Act which says; “The Registration Officer shall display the registers of voters certified under section 9”*.

So, i pe dir ki *section 9* i annan plis ki en *register of voters*. So, nou pa kapab fer en lekivalans ant 5 avek 9 zis an dizan ki enn i dir “*register*” and the other one i dir “*registers*”. Nou bezwen regard son konteks.

E probableman bann Manm *Bills Committee* ki’n fer sa propozisyon ti’n regard *the principal Act*.

MR SPEAKER

Panel?

**ASSISTANT PRINCIPAL
LEGAL DRAFTSPERSON
VICTOR HILL**

Be still selman deor Komisyon ler zot sertifye, zot sertifye en rezis. Zot pa zanmen sertifye diferan rezis voter.

So, *at this stage* mon pa konnen si nou pou le al fer en lamannman lo tou sa bann landrwa. Oubyen si nou pou zis fer nou lamannman ki nou pe dil avek la korekteman. E nou pa tous lezot landrwa. So, sa i mon pwennvi.

MR SPEAKER

Onorab Andre?

HON CLIFFORD ANDRE

Si ou permet mwan Mr Chair, kekfwa pou kontribye. Si nou pe – parey mon pe dir, mwan osi mon konpran ki i annan zis en rezis ki ganny sertifye.

Apre, definitivman i tir pour sak distrik i anvoy kot sa distrik. So i pa sertifye tou sa sak distrik. *So it is one register of voters*. So mwan – mwan mon santi ki kekfwa nou pe byen ale.

Si nou’n fer lerer dan lepase, me kekfwa nou bezwen koriz sa lerer. Nou bezwen koriz li la e pa gard li parey i ete. Mersi.

MR SPEAKER

Yes, Onorab Georges?

HON BERNARD GEORGES

Well, mon pa dakor Mr Chair, avek tou respe. *The principal Act Seksyon 9 Certification of register in the singular. “The Chief Registration Officer shall, after all claims, objections and appeals have been concluded under section 8, amend the register or voters for each electoral area accordingly and certify the registers”*.

Savedir i annan enn pour sak *area*. *That’s how it’s been all along*.

“*Provided that the amended registers of voters under this subsection shall be*

certified and published by the 31st March”.

So i pa en *register* ki ganny sertifye. I enn pour sak *electoral district*. *Obviously* zot tou zot ganny met ansanm *and we call it “The Register”*. *But actually, in law* i annan en *register of voters* pour sak distrik.

E ler nou kontinyen, nou vwar *the – again* Seksyon 9(1) *“and certify and publish such amended registers of voters”*.

Aprè *subsection (2) “The registers of voters certified under subsection (1) shall be the registers for the purposes of an election or referendum”*.

So it’s I think the concept of the Elections Act se ki ou annan en *electoral register* pour sak distrik. E zot, zot ganny sertifye *individually*.

Annefe, sak nou bann Manm ler nou al pour eleksyon, nou annan en *register* pour nou distrik ki’n ganny sertifye e sinyen par *the Electoral Commission*, ki normal.

Me, *the whole lot together* I form en *national register*. Alor nou pa devret melanz tou le de.

MR SPEAKER

Yes, Vis-Prezidan?

VICE-PRESIDENT AHMED AFIF

Mersi Mr Chair. Mr Chair, mon tant pou dakor avek sa ki lozik ki Onorab Georges pe donner. Me mon ganny dir par sirtou Mr Hill ki i krwar poudir lentansyon anba 9(1) *of the original Act* li menm i pa ti devret pe servi *“registers”*.

Akoz toultan zot sertifye en sel rezis. Zanmen zot annan bann distrik ki zot in marke *certified* ladan. Toultan *master* ki zot in anvoye ki zot sertifye. Toultan i annan zis en stanp dan en *master register*. Zanmen zot stanp bann endividyel pour sak distrik.

So, i krwar – i krwar poudir *the master* li menm i deza annan en problem. Alor dan sa amannman zot pe tant pou gard li konman *“register”* san en “s”. Be selman sa i pwennvi legal. Mon pa konnen ki mannyer ou rezourd li pour lemoman.

MR SPEAKER

Well, nou a bezwen – nou a rezourd li. Ler – zis mon a poz en kestyon petet. Ler nou lir sa fraz nou dir; *“Provided further register of voters closes”*.

What is closed at this point? Is it closed as one register? Or closed as separate registers? If it’s closed as one, then we would keep “the register of voters closes”. Yes, Madam Benstrong?

**SENIOR LEGAL OFFICER
ECS FLORIE BENSTRONG**

Ok. Mersi Mr Speaker. Bonn apre midi tou dimoun. Kekfwa zis pou donn en pti pe plis klarifikasyon, *in terms of the practical sense of the register itself.*

Se ki le 31 Mars ler nou fer *certification of the register, i one register. So, this is where the Chief Registration Officer i fer, i compile tou son bann tranzaksyon ki'n fer in the previous year across all electoral areas.*

E i *ensure ki sa i ganny copulate dan en sel master register which is then distributed to all required parties ki the Elections Act i permet pou ganny sa distribisyon. Thank you.*

MR SPEAKER

Ok. Dan sa ka nou pe koz *one register. Yes?*

HON BERNARD GEORGES

Mersi Mr Chair. Mr Chair, i pa ki mon ou le kay lo sa pwen. E nou bezwen bouze. E mon ava aksepte *the amendment* ki pe ganny propoze apre midi.

Me mon bezwen met lo rikord ki *if this is what the Electoral Commission is doing, zot pa pe swiv Lalwa. Lalwa i kler anba Seksyon 9 you must certify a register for each electoral area. Fodre nou sanz*

Seksyon 9 pour nou *validate* sa ki zot pe fer.

Akoz, *whether they're doing it or not – and of course they're doing it in good faith. And for practical purposes, i pa an konformite avek Lalwa. And I need as a Legislator to put this on record.* Mersi.

MR SPEAKER

Yeah. VP, nou a ganny zot *final proposal.*

**VICE-PRESIDENT AHMED
AFIF**

Mr Chair, mon ganny gide pou petet demann Lasanble si zot krwar nou devret a sa staz osi modifye 9 li menm pou fer referans avek en sel rezis?

Oubyen vi ki i deza koumsa – mon krwar sa i plito en *major amendment*, nou al avek li konman *registers* e la pratik administrasyon i ava adapte dapre selon Lalwa? Se sa ki mon panse i pli fasil la ozordi.

MR SPEAKER

Wi. Donk, nou a kit li "*registers of voters*" e apre *Electoral Commission* i pa sa - Ok. Thank you. Nou kapab – Mr Hill, ou ti annan okenn lot pwen an relasyon avek sa Seksyon 9?

**ASSISTANT PRINCIPAL
LEGAL DRAFTSPERSON
VICTOR HILL**

Yes, mersi. Mr Speaker, mon ti pe get lenstriksyon lamannman pour amann Seksyon 9. I dir; *“In section 9 of the principal Act, by adding after the first”*. It should be *“by adding after the second proviso”*.

Akoz si nou kit li *“first proviso”* la, then i pou kree konplikasyon. So. *So it should be “second proviso”*. So sa *“proviso”* pou antre apre - dernyen apre Seksyon 9 la. Dernyen keksoz dan Seksyon 9 i pou vin sa *“proviso”* la anba. *That’s the proposal*.

MR SPEAKER

Thank you. I ganny aksepte sa koreksyon? Onorab Andre?

HON CLIFFORD ANDRE

Yes. Mr Chair, annefe dan Lalwa i mete *“In section 9 of the principal Act, by adding after the first proviso to subsection (1), the following proviso”*.

So i – annefe, i kler akoz i pou vin apre sa – i pou vin *“the second proviso”*.

MR SPEAKER

Second proviso? Ok. Yes, Onorab Georges?

HON BERNARD GEORGES

Non, mon krwar Mr Hill i annan rezon Mr Chair. Annefe ler nou regard *the principal Act*, i annan 2 proviso to subsection (1); *“Provided that*

and “provided further that”. So *this will be after “the second proviso”*. So we need to amend *“first” to “second”*. Mersi.

MR SPEAKER

Ok. Mr Hill?

**ASSISTANT PRINCIPAL
LEGAL DRAFTSPERSON
VICTOR HILL**

Yes, akoz premye proviso li i aplikab pour ler en *normal year* ler napa eleksyon. Dezyenm proviso i pou aplikab pour ler i annan eleksyon.

So, prezan sa proviso ki nou pe mete la i pou vin par anba pou *qualify sa close of register*.

MR SPEAKER

Tre byen. Manm i aksepte sa? *Thank you. Accepted*. Onorab Andre, nou a *move on*.

HON CLIFFORD ANDRE

Sorry. Paz nimerò 5 menm *clause 10* ki amann Seksyon 10C, lo dezyenm laliny apre 5 – apre *section 5* pou met *“subsection (3)”*.

MR SPEAKER

Ok.

HON CLIFFORD ANDRE

Lo paz nimerò 6 Mr Chair, *10D sub (3)* dezyenm laliny – *i mean*, premye laliny. *“Registration centre, pou add “centre” pou delete “office”*.

E lo dezyenm laliny apre “be’ pou delete sa “shall”. So i “shall be as may be specified”.

E lo katriyenm laliny apre “and” pou delete “shall be given”. So pou kit “notice” e osi pou delete “in the local newspaper”.

So sa pou lir; “the Commission in the Official Gazette before such registration and notice for utilising the services of – epi nou’n azout en “a” apre “of”.

E ankor apre “registration” lo menm laliny, pou azout “centre”, delete “office” e met “shall be given in media”. Mon mazinen “in the media”, “in media”, “in the media”.

MR SPEAKER

Pou azout “the” also. Yes. Ok. Panel, i annord? Thank you. VP in sinyale.

HON CLIFFORD ANDRE

“In the media”, wi. Nou azout “the” before “media”, en.

MR SPEAKER

Yes.

HON CLIFFORD ANDRE

E 10E dernyen laliny nou delete after the “said” e pou delete en full stop akoz i annan 2 full stop apre “information”.

Lo menm paz 12 (1B) premye laliny nou delete “for

the” e nou azout “as candidate for”.

Lo dezyenm laliny apre Vice-President nou’n delete candidature e bann lespas i ganny aranze accordingly.

Lo paz nimerò 7 nou azout lo premye laliny 1C. Premye laliny after “for” “an election under subsection (1B) shall not be nominated for any other election when the”.

So nou delete “one for of election shall not be nominated in another form of election when”. So zis pou klarite mon ava lir li ki mannyer i sipoze etc.

“(1C) A person who has been nominated for an election under subsection (1B) shall not be nominated for any other election when the Presidential and National Assembly Elections are held concurrently, or in any other election as may be notified by the Election Commission”.

Apre pou aranz bann space. Tir bann comma kot pa neser kot i annan full stop.

MR SPEAKER

One second. Vis-Prezidan?

VICE-PRESIDENT AHMED AFIF

Mr Chair, zis dan sanmenm sa laliny ki in lir, sa dernyen laliny i devret “by the Electoral Commission”, pa “Election

Commission". Mon vwar sa i en *typo* probableman.

MR SPEAKER

Thank you.

HON CLIFFORD ANDRE

Ok. Roman (ii) (2A) lo premye laliny apre (2) i annan (,)comma. Nou delete "under" nou azout "in".

Lo dezyenm laliny apre "circumstances" nou azout en "a".

Nou kontinyen lo menm paz (2B) trwazyenm laliny apre "not" nou azout en "be". Sorry. Lo dezyenm laliny apre "means" nou delete "that". Apre "the" nou delete "proposed".

E apre "not" lo trwazyenm laliny nou azout en "be". E towards the end apre "filing", nou azout "the" nou delete "his".

E line before last apre "disaster" nou delete "due", nou azout "owing". E a lafen, nou met – apre "not" nou met "be physically".

Nou kontinyen lo menm paz Mr Chair, letan nou pe amann Seksyon 16 clause 13, premye laliny apre principal nou azout "Act".

Lo lamannman Seksyon 18 clause 14, trwazyenm laliny apre "area" nou delete "shall be allowed". Apre bann comma ki swiv i ganny aranze annord.

Bann ki fodre delete i ganny deleted.

Lo paz 8 (5A) trwazyenm laliny, nou delete "for". Apre "stations" nou azout "on".

Clause 16 ki pe amann Seksyon 23, premye laliny apre sub (1) nou'n delete "the".

Clause 4 – sub-clause (4) – dan clause 3 sorry, apre "ballot papers" nou'n azout "for" nou'n delete "to".

Sub (4) dezyenm laliny apre "facilitate" nou delete "the". Trwazyenm laliny apre "of" nou delete "such". Apre bann commas ensidswit i ganny aranze dapre lespas.

Ler nou al lo clause 17 sub (6) - (b)(6) dezyenm laliny apre "in" nou delete "the".

Lo paz 9, 36A dezyenm laliny apre "prescribed", nou delete "the".

E trwazyenm laliny apre "presidential" nou tir small "e" nou met capital "E". E apre "and" nou delete "the".

MR SPEAKER

Yes, Onorab Georges?

HON BERNARD GEORGES

Mersi Mr Chair. Lo 36A clause 18 mon krwar i annan en pti defayans la. "Procedures for the conduct of Presidential Elections", mon krwar. Akoz nou'n koz ek "National Assembly Elections".

And if we capitalize "Election" with "Presidential",

nou bezwen fer parey avek “National Assembly”.

So, *I would move an amendment to the amendment to read; “the conduct of Presidential Elections with a capital “E” and National Assembly Elections” with a capital E.*

MR SPEAKER

Thank you. Panel i war sa annord? Yes?

CHIEF OFFICER AMESBURY **ELECTORAL OFFICER MANUELLA**

Zis pour nou retourn lo Seksyon 16(3) kot i dir; “*ballot papers to the visually impaired*”. Ti annan en amannman ki ti ganny fer la, akoz tou *ballot papers* pou parey.

Mon krwar i enportan pou fer sa distenksyon. Tou *ballot papers* pou parey. Letan ou annan en problem *sight*, ou antre dan stasyon, ou pou ganny en normal *ballot papers*.

Ki nou pe entrodwi, nou pe entrodwi *braille folders*. Kot sa pape normal i ganny *insert* dan en *folder braille*. As long ki ou kapab lir ou *braille*, ou cast ou *vote*. Apre *the paper is removed from the folder*. Nou’n fer sa ekspres pou nou kapab garanti *secrecy of the vote*.

Akoz si nou annan zis en dimoun ki - dan en stasyon *vote*. So tou *ballot papers will be the same*. It’s the folder ki pou ganny donner pou *allow for braille voting*. Thank you.

MR SPEAKER

So, is there an amendment there?

CHIEF OFFICER AMESBURY **ELECTORAL OFFICER MANUELLA**

Yes. Amannman petet kot nou retir – mon pa konnen si Mr Hill - Nou retir *ballot papers* petet nou fer referans avek sa *format braille*-

MR SPEAKER

Yes, Mr Hill, ki ou pe propoze pour la?

ASSISTANT LEGAL OFFICER VICTOR HILL **PRINCIPAL DRAFTSPERSON**

Onorab Andre, wi?

HON CLIFFORD ANDRE

Mon zis re demann en kestyon. Eski i en *folder* ki pou ganny met lo la? *If it is the folder*, mon kapab sizer sa ki nou dir “*Subject to subsection (1), the folder for ballot papers for to the visually impaired*”. *Something to that effect*.

Akoz ou pa pe dir *ballot paper* ki diferan. Be ou pe dir sa *folder* ki pou ganny servi. “*or the folder to be used*”. *Something to that effect* ki i a fer li en pe pli *palatable* dan sa ki ou le dir. Mersi.

MR SPEAKER

Panel, ler zot pare. Yes, Mr Hill?

ASSISTANT LEGAL PRINCIPAL DRAFTSPERSON
VICTOR HILL

Mersi. Mr Speaker, selman nou pou bezwen sey *recast* li. Mon konpran i pe dir ki *ballot* pa pou diferan. So zis i pou ganny asiste avek en keksoz ekstra ki pou ganny mete lo sa *ballot*.

So si nou dir; “*Subject to subsection (1), visually impaired persons shall be provided with a braille folder*”. Non, non.

“*shall be provided with additional material*” oubyen “*shall be provided with additional assistance*”. Ou le mention sa *folder*? “*Visually impaired persons shall be...*”

MR SPEAKER

Yes, Onorab Georges?

HON BERNARD GEORGES

Mon pa vwar en difikilte Mr Chair. Akoz si *the ballot paper* is not going to change e i pou

ganny met dan en *folder which will have braille type on it*, pour sa dimoun kapab lir sa ki sa *ballot paper* i dir. *I think this is what the section says*;

“*subsection (1), the ballot paper for visually impaired persons shall be made available in such form and manner*”.

So, it will be available in a manner which is in a folder with a braille type on it, which they will prescribe or which they will approve.

Mon pa vwar nesosite pou sanz li pour bann rezon ki CEO pe propoze. Mersi.

MR SPEAKER

Yeah. So, the way it is made available will be different. Panel, si zot kapab pronons lo la.

ASSISTANT LEGAL PRINCIPAL DRAFTSPERSON
VICTOR HILL

Mr Speaker, selman mannyer mon pe ganny eksplike, Komisyon Eleksyon pe dir ki sa *ballot paper* pa pe sanze li.

Solman mannyer la i pe dir, i pe dir ki *it's subject interpretation* ki *ballot paper* pou dimoun ki *visually impaired* pou dan en lot fason.

I pa pou dan en lot fason. I pou *the same*, me selman en keksoz pou ganny mete lo la. *Braille* pou ganny mete lo la.

MR SPEAKER

Be eski *the word "manner" doesn't cover that? It's not the form but it's the manner in which it is provided.*

ASSISTANT LEGAL VICTOR HILL

In such manner. In such manner.

MR SPEAKER

Because it says-

ASSISTANT LEGAL VICTOR HILL

Selman ler nou servi sa mo *"manner"* nou pe toultan adres sa keksoz ki *the subject*. Ou war? Sa *ballot paper*. Sa *ballot paper* ki pou *"in such manner"*. Me solman i pa pou diferan li. I pou *still* parey.

HON BERNARD GEORGES

But it's the availability which is in a different form an manner. Not the ballot paper itself. That's what i read; "shall be made available in the form and manner".

So, the Electoral Commission will say we will make it available in the same form but in a different manner, *i.e; in a braille folder*. E donk, e nou – *that's the way I read it.*

MR SPEAKER

Panel?

ASSISTANT LEGAL VICTOR HILL

Onorab Andre, wi. *In the meantime.*

HON CLIFFORD ANDRE

Mon pe sey mazine si ou fer li; *"Subject to subsection (1), braille folder for the visually impaired person shall be made available in such form and manner for convenience of such persons to vote as may be approved"*.

Konmsi mon pe sey propoz kekfwa *a way forward* dan sa laliny.

MR SPEAKER

Yes, Madanm Benstrong?

SENIOR LEGAL OFFICER ECS FLORIE BENSTRONG

Thank you, Mr Speaker. I believe sa ki Onorab Andre i fek mansyonnen la reflects our intention towards that amendment.

Akoz if we do go back to the Mother Act, section 23 is making reference to the form of ballot paper itself.

So if we keep on reading on and making mention to the ballot paper itself, it will tend to read that the interpretation is saying that the former manner

is being changed to the ballot paper itself.

So mon krwar sa distenksyon i enportan pour nou fer li kler, akoz sa i lentansyon. Se ki nou pe *provide tactile folders for visually impaired people* pour zot kapab vote. Me pa sa *ballot paper* ki pe sanze. *Thank you.*

MR SPEAKER

Ok. Panel, eski zot pare pou propoz en final version? Ok, VP. Yes VP?

VICE-PRESIDENT AHMED AFIF

Mon annan en propozisyon ki *Electoral Commission* i konfortab avek e i lir koumsa; *“Subject to subsection (1), the ballot papers for the visually impaired persons shall be made available and applied in such form and manner for the convenience of such persons as may be approved by the Commission.”*

MR SPEAKER

Ok.

VICE-PRESIDENT AHMED AFIF

Konmsi ou ganny – akoz ou pa pe sanze sa *ballot paper*. *But you applied in such form an manner.*

Akoz ki pe arive fizikman? Se sa *ballot paper*, i

menm *ballot paper* ki ou ek mwan pou servi. Eksepte ler sa dimoun ki *visually impaired* i arive, zot pou met li dan en *folder* ki mon mazine i annan lespas *braille*.

Prezan ler i pou pas son lanmen lo la i pou konnen. Apre ler i pou *tick* i pou annan sa lespas ladan kot i pou *tick* lo *ballot paper* akoz i anndan ladan.

Be alor nou, nou pe dir nou pa pe sanz *ballot paper* nou. Selman i pou donn li – *“it will be made available and applied in such form and manner”*. Sa aplikasyon ki pou *“in such form and manner”*. Pa sa *ballot paper*.

MR SPEAKER

Thank you. Yes, Onorab-

VICE-PRESIDENT AHMED AFIF

Selman Mr Hill i annan en lot propozisyon.

ASSISTANT PRINCIPAL LEGAL DRAFTSPERSON VICTOR HILL

Mersi. Mr Speaker, mon pe sey propoz sa si zot pou aksepte. Nou dir;

“Subject to subsection (1), visually impaired persons shall be provided with braille folder

in order to assist such person to cast a vote”.

MR SPEAKER

Yes, Onorab Esparon?

HON REGINA ESPARON

Mr Chair, mon *go back to* komanter ki Onorab Henrie ti fer bomaten.

Parske ou annan sa bann dimoun *impaired* ki annan problem vizyon ki pa konn servi *braille*. Alor sa zofisye i bezwen servi son diskresyon. Si sa dimoun pa konn servi *braille*, i pou bezwen ganny asiste, parey Onorab Henrie ti dir bomaten.

Me si i konn servi *braille*, la ou ava servi sa *braille folder* pou ed li. Nou bezwen osi pran konsiderasyon sa osi. E ler mon pe dir sa mon mazin bann dimoun Lopital North East Point. I annan ki pa war kler me i pa konn servi *braille*. Mersi.

MR SPEAKER

Thank you. Onorab Andre?

HON CLIFFORD ANDRE

Yes. Mersi Mr Chair. Mr Chair, letan mon pe get *the initial proposal* ki'n ganny fer i mete *“as may be approved by the Commission”*.

Be nou'n mank sa – mon pa konnen si i neseler. Be selman mon mazin si i ti

ladan, i bezwen enn ki'n ganny aprouve.

Akoz si non sa, mannyer nou pe dir, menm si dan Lalwa, savedir sa dimoun ki la dan stasyon i kapab donn li nenport *braille* ki pa neserman in ganny aprouve par Komisyon.

Ki pe dir kekfwa latet anba. Me i pe dir sa enn ki anba i anler. Sa enn ki anler i anba. Mon pe zis sey mazin koumsa mwan en. Mersi.

MR SPEAKER

Si mon kapab eksprim en lopinyon. Mon pa konnen si soz. Mwan mon war pou dir *the wording* la ki ase zeneral avek sa ki *VP* in azoute;

“in such form and manner” – sorry “made available and applied in such form and manner” i permet Komisyon adapte sa ki i donnen pour sak kalite voter. So, i les li lib.

E avek sa mo *“as may be approved by the Commission”*. Ok, lekel ki pou annan responsabilite *form* en dernyen lopinyon? Wi? Onorab Arissol.

HON SANDY ARISSOL

Mr Chair, zis mon ti pe dir pou dir mwan lo mon kote mon pli kontan oubyen dakor avek lamannman ki'n ganny propoze par *VP*.

Akoz i osi enkli sa bout “*as may be approved by the Commission*”. Me sa ki Mr Hill in fer, zis nou’n rat en pe sa bout dernyen.

So, mon an faver sa enn premye ki annan sa konponan pour Mr Gill e osi pour VP ladan. Be selman pour VP, “*as may be approved buy the Commission*”. Mersi Mr Chair.

MR SPEAKER

Ok, nou kapab aksepte *wording* ki VP in propoze? Onorab Georges?

HON BERNARD GEORGES

Wi, Mr Chair. Wi, me mon ti ava anmenn sa de mo “*and applied*” e met li kot ou ou’n sizere.

So it will read; “shall be made available and applied in such form and manner for the convenience of such persons as may be prescribed” – “as may be approved”.

MR SPEAKER

Thank you. Panel, nou kapab aksepte sa wording? Ok. Manm, final? Tre byen. Nou ava aksepte sa. Next one, Onorab Andre?

HON CLIFFORD ANDRE

Mr Chair, sa ti dernyen lamannman ki mwan mon ti annan avan ki nou retourn anler. Mersi.

MR SPEAKER

Non, mon krwar pa. Nou ti’n ariv lo dernyen paz, me ou pa ti ankor fini, non?

HON CLIFFORD ANDRE

Non, nou dernyen paz nou ti’n arive, nou ti’n fini konmans “*elections*”, “*the elections*”. So, nou ti’n fini fer 36(a). E apre 36(a) napa lot ankor apard ki bann lespas dan 19 ensidswit.

MR SPEAKER

Ok. Sorry Onorab Gill, *yes?*

HON CHURCHILL GILL

Mersi Mr Chair. Mon ti pe zis *draw* latansyon *panel* lo amannman Seksyon 25(b)(6) i dir; “*Usage of mobile phones or electronic devices shall not be permitted*”.

Eski Biro Eleksyon i annan lekspertiz? Akoz konmela i annan diferan kalite *gadget* ki ganny servi. Ki dimoun i kapab servi.

Eski Biro Eleksyon i annan sa lekspertiz pou kapab idantifye bann serten *gadget* ki kapab – dimoun i kapab vin avek?

MR SPEAKER

Ok. So, ou pa pe kestyonn *wording*. Pe zis demande si *Electoral – VP*, ou kapab permet *Electoral Commission* pou adres sa? *CEO?*

CHIEF ELECTORAL OFFICER MANUELLA AMESBURY

Yes, thank you. Wi, Komisyon letan in propoz sa Lalwa i annan resers ki in fer. Sanmenm sa in met *gadget* elektronik.

Ki i fer ki letan nou pe pas sa Lalwa la, i pou annan *sensitization* lo la osi tou pour nou kapab enform piblik ki nou bann lekipman ki nou pe fer referans avek.

MR SPEAKER

Onorab Aglae?

HON EGBERT AGLAE

Mersi Mr Speaker. Zis ki nou anvi eklersi. Akoz boner dan lentervansyon Onorab Gill ti demande; eski – akoz normalman ou pa pou servi en telefonn dan *polling station*. Ou pou al deor pou fer ou *call*.

Sa ki nou anvi konpran la, eski nou pou annan drwa antre avek, me pa pou servi dan *polling station*. Pour kandida nou pe koze la. Nou pa pe koz voter la nou, en. Sirtou bann kandida. Mersi.

MR SPEAKER

Onorab Henrie?

HON GERVAIS HENRIE

Lo sanmenm sa pwen Mr Chair. Mon war sa *clause* i annan en *blanket coverage, no usage whatsoever*.

Be mon krwar i bezwen annan en derogasyon. Akoz ou dimoun ki pe ansarz stasyon, li par egzanp i bezwen *at all times* servi en telefonn.

Be mwan mon vini mon pou dir ek li; eh sa Lalwa i dir *usage of mobile phones* pa servi. Menm ou pa annan drwa servi. So, i bezwen annan en derogasyon pour zot. Sa le pwen ki mon ti le fer.

MR SPEAKER

Yeah. So, yes Commission? CEO?

CHIEF ELECTORAL OFFICER MANUELLA AMESBURY

Ok. Mersi. An prensip sa Lalwa la, i pe zis reflekte ki mannyer in ete dan stasyon dan vote toultan. Toultan personn pa annan drwa antre avek telefonn. La prezan nou pe formaliz li dan Lalwa. E *this is how* nou pe formaliz li.

Ki i fer ki sa ki Onorab in dir laba, zot konnen poudir kot en stasyon vote sa *electoral area* i ansarz sa stasyon, Me *voting room* i ganny *manned* par bann *deputies* dapre amannman ki nou ti fer 2020.

Ki *mean* ki tou dimoun ki pou dan en stasyon vote i pa pou kapab dan en *voting room*, i pa pou kapab annan en *device* elektronik avek li kot i pe ganny servi. Mon pe dir bann dimoun, bann *agent*,

bann obzervater. Nou pe fer referans avek tou.

Be selman, i annan en amannman ki nou'n fer dan Lalwa, Kot la kot letan nou ti vin devan Lasanble, nou ti fer zot konpran poudir pou annan sa lentrodiksyon *of voter tagging* pour eleksyon 2025.

La kot nou pou pe kapab *tag*. Me sa i pou atraver en *tablet*, kot sa zofisyè eleksyon li menm li i servi pour li *tag* bann voter ki pe pase. Zot kart idantite. Zot paspor, eksepera. Mersi.

MR SPEAKER

Thank you. Mon pa konnen si kestyon Onorab Henrie in ganny reponn. Si i permet *staff* servi *electronic devices*?

CHIEF ELECTORAL OFFICER MANUELLA AMESBURY

Nou - An prensip sa *Electoral Officer* ki ansarz sa stasyon, zis li ki pou annan en telefonn avek li. Me son telefonn pa pou avek li dan stasyon. Akoz li i pa pou dan en laklas li. I pa pou dan en *voting room*.

The voting room pou pe ganny *manned by* bann *deputies*. Me selman li – mon konpran *where you're coming from* pour nou kapab donn li diskresyon. E mon pa war okenn *issue* pour nou kapab donn li diskresyon, akoz i pou

bezwen an kominikasyon avek *headquarters*.

Me selman rasyonnalite deryer sa i se ki, li i kapab pe kominik avek nou. Me i pa pe kapab debout dan en stasyon kot vote pe ganny fer pou li pe servi telefonn, pe kominik avek nou kot *headquarters*.

MR SPEAKER

Onorab Aglae avan.

HON EGBERT AGLAE

Mr Chair, mon konpran sa ki Mrs Amesbury pe fer resorti. Be selman, mannyer Lalwa in mete dan 6, i dir; *“usage of mobile phones and electronic device”*. Not *“in possession”*.

Sa ki mon anvi. Akoz mon kapab annan mon *device on myself*, lo mwan. Mon pa pe servi mon. Lalwa i dir *“usage”*.

MR SPEAKER

Yes. Usage. Yes, Onorab Arissol?

HON SANDY ARISSOL

Mersi Mr Chair. Mwan mon en pe siport largiman tou bann Manm. Ou konnen, nou'n koz depi yer ziska ozordi. Nou pe ankouraz – nou pe demann bann zenn. Nou pe ankouraz bann zenn pou vin vote. Zenn ozordi i pa marse san son telefonn. I bezwen son telefonn avek li. So.

Ou konnen, dan bann eleksyon oparavan ti annan

Lalwa – en pratik kot letan en dimoun i antre dan stasyon vote, ki i ti kit son sak lo en pti latab devan.

Ladan i annan son telefonn, i annan son lakle. I pa ti annan drwa antre - sirtou bann madanm. Bann madanm zanmen pa pe mars ek en kaba. Alor i ti oblize kit son kaba la pour li pa al avek laba dan *polling booths*.

So, sa ki mon'n propoze dan mon merit. Sa ki mon'n dir. Letan sa zenn ki nou pe ankouraz li pou anrezistre pour li vin vote i vin ek son telefonn. Parske nou annan *CID* ozordi kot in met tou keksoz lo telefonn. E nou menm ki'n ankouraz li pou fer sa.

Ler i vini avek son telefonn. I montre son non, son figir aköz i konn son laniverser. Son dat laniverser. I montre laba.

Ler i fini fer sa premye prosedir, i ava annan sa bwat la. I ava met son telefonn ladan. I a fer tou lezot prosedir. San al ek son telefonn, i al vote, i sorti. Sa madanm i pran son kaba. Sa zenn i pran son telefonn, zot al dan lakour. Sa i en propozisyon. Ou konpran?

Be dan eleksyon 2020 Bel Ombre, mon ti napa drwa servi telefonn avek Mr Souris ki ti ansarz stasyon vote. Mon pa ti annan drwa konman

kandida. Mon ti tous mon telefonn apre rezilta ti'n fini ganny donnen. Ti deza annan sa li. Sa Lalwa. Sa pratik.

Me kekfwa la sa ki zot, zot pe fer *Electoral Commission*, zot pe formaliz li kekfwa. Me selman 2020, mwan mon pa ti ganny drwa servi mon telefonn. E tou lezot kandida pa ti ganny drwa.

Me selman dan lespri telekominikasyon, transformasyon. Kekfwa, sa ki nou pe fer la i en pe rizid. Parske, parey Onorab Henrie pe dir, dimoun pou *challenge* zot bann zofisye dan stasyon. Ler li i pe sorti deor pou al servi son telefonn, pour nou dan sa lespri pa ganny okenn konfrontasyon.

Kekfwa, nou kapab servi sa lespri ki enn de nou nou'n dir dan nou merit. Annan en bwat spesyal kot kaba, telefonn i ava al ladan apre ki in fini montre. E i sorti i al avek. Si i posib. Mersi bokou Mr Chair.

MR SPEAKER

Onorab William?

HON WAVEN WILLIAM

Mersi Mr Chairman. Mr Chairman, mon pou siport en pti pe sa ki Onorab Aglae in dir. An menm tan, sa derogasyon ki Onorab Henrie pe rode.

Akoz letan mon pe lir sa lartik la, i koz lo *usage*. I pa'n dir ou pa anmenn li. I pa'n dir ou, ou pa kapab posede. So, *it's only about usage*. E mon mazine poudir bann dimoun ki dan stasyon vote ki konpran ki Lalwa pe dir. Sa dimoun pe servi son telefonn. I pa'n dir li poudir i pa kapab anmennen.

Me si provizyon i ganny fer an deor stasyon vote ki i annan landrwa ki en dimoun i kapab kit son telefonn, *fair enough*. Thank you.

MR SPEAKER

So, napa – napa propozisyon ki nou pe sanz sa *wording* la. I zis se ki *manner Chief Electoral Officer* pou *manage* sa *issue* letan i dan stasyon. Onorab Georges?

HON BERNARD GEORGES

Mersi Mr Chair. Non, mon krwar nou bezwen sanze. Akoz konmela la, *manner* i ete, ni *Electoral Officer*, ni *Assistant Electoral Officer* pa pou kapab servi en *device* elektronik. E nou pa anvi anpes zot servi sa.

Alor, mwan mon ti ava propoze. E pwen Onorab Aglae i enportan. *Usage rather than possession*. Epi nou pe mank en loportinite, me i tro tar, pour nou permet idantifikasyon en dimoun par son telefonn. *Ok, that's gone*. Nou ava retourn lo la.

So mwan mon ava propoze ki nou pa kapab fer li *rigid* *manner* i ete la. Akoz la, ni bann zofisye eleksyon pa pou kapab servi. Alor mon ti ava sizere ki o komansman sa *clause* – sa *sub-clause* 6 nou mete;

“unless authorized by the Electoral Officer or the Assistant Electoral Officer, usage of mobile phones etcetera, shall not be permitted”.

Ki donn zot permisyon pou – aköz zot ki ansarz stasyon. Zot ki otorize dan sa ka mon kapab les ou. Dan sa ka mon pa pou kapab les ou. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Panel i aksepte sa? *Ok, panel* in aksepte. So avek sa amannman. *Ok*. Onorab Georges?

HON BERNARD GEORGES

I annan ankor enn de amannman Mr – ki mon ti a kontan. Anfen, i annan kestyon mon anvi avan ki mon al lo en lot propozisyon.

Anba *clause* 19. E *“(da)” insertion by adding the new clause (d) - a new clause (da) “any activity with the objective of campaigning”*.

Mon pe regard *the Mother Act*. *The principal Act* i dir ou i annan *a, b, c, d, e* ek *f* ki ou pa

kapab fer. Pandan sa *cooling off period* 24 erdtan;

“*motorcade, rally or public meeting*”, dakor.

“*stage show, party or picnic*”, dakor.

“*political broadcast, political advert, radio, television, newspaper*”, dakor.

“*publication of political bill, placard, poster or pamphlet, whether printed or in electronic form*”, dakor.

“*opinion poll*”, dakor. Apre, “*any other activity as may be prescribed by regulations*”.

So, akfer nou bezwen sa enn ki zot pe propoze mete. “*any activity with the objective of campaigning*”?

Mon pa telman konpran. Akoz *in any event, regulations can exclude a series of activities*. Akoz sa, i tro larz sa. “*Any activity with the objective of campaigning*”. Ki mannyer ou pou al prouv sa? Ki mannyer ou pou al prouv sa?

Si mon pe vizit en malad dan mon distrik, *without the objective of campaigning* e en rapor i ganny fer. Ki mannyer mon pou al defann mon lekor ki mon pa ti pe sey grat *vote* sa dimoun, me mon ti pe vizit li akoz i malad? Oubyen i dan lekspektasyon lanmor?

I find it to be too wide. E mon konpran lentansyon. Lentansyon se *cooling off period is cooling off period*.

Reste kot ou, asize, pa al rod *vote*. Sa mon konpran.

But, as it is, and in any event i ganny konpri dan anything specified in a regulation. So, depi ler mon’n lir sa premye fwa mon’n demann mon lekor “*why is that there*”? As a specific-

MR SPEAKER

Yeah. Me i la. Panel?

VICE-PRESIDENT AHMED AFIF

Mr Chair, mon ganny gide par *Electoral Commission* ki dir zot dakor ki nou kapab *delete* li a kondisyon ki nou pe enterpret 50(f) – (3)(f) ki zot kapab *prescribed* par regilasyon bann aktivite spesifik. Alor i pou tonm dan lespri *Bill* li menm. Alor, si nou kapab depan lo 50(3)(f), *then* nou konfortab pou retir li konpletman.

HON BERNARD GEORGES

Thank you, Mr Chair.

MR SPEAKER

So eski-

HON BERNARD GEORGES

Mon pe mazin – mon pe mazin en keksoz inofansif parey zwe en sanson. Mon vwazen kekfwa i anvi sey anmenn mwan pou *vote* pour son parti. E i zwe en sanson politik.

That would be – that would fall foul of this. E mon krwar ki nou'n devret les sa lespas pour en serten rezonnabilite.

MR SPEAKER

Onorab Vidot?

HON AUDREY VIDOT

Mr Chairman, anliny avek sa ki Onorab Georges osi in site, mon pe mazin *social media*. Ler in koz lo *advertisement and everything*. Eski sa osi pou ganny enkli dan sa *others* ki zot pe site? Bezwen kler. Letan en kandida *or someone* i poste.

MR SPEAKER

Panel, yes?

VICE-PRESIDENT AHMED AFIF

Mr Chair, mon konpran sa ki Onorab pe dir. Me mon mazin enba 53(22) "*publication of political bill, placard, poster or pamphlet, whether printed or in electronic form*".

Well i kouver serten keksoz. Bann *posters, pamphlet or political bill*. Mon pa konnen kisisa en *political bill*. So, i kouver *electronic form*. E *social media* i kapab dan en *electronic form*.

HON AUDREY VIDOT

Si ou permet mwan Mr Chair.

MR SPEAKER

Yes?

HON AUDREY VIDOT

Eski ou pe spesifye sa i pour bann kandida ki pe partisip ki'n fini ganny nominen, *or anyone*?

Parey Onorab Georges in dir; si en vwazen li i decide zwe son lanmizik. Laba en lot dimoun li endividi, i pa en kandida li, i pe decide met son *post*. Eski ou pe dir li i pe *advertise*? Si li i anvi mete?

VICE-CHAIR AHMED AFIF

Ler mon pe regard mannyer in ganny *worded* dan *original Act* i dir; "*A candidate at the election or an agent of the candidate or any political party or any person on their behalf*".

Kouver nenport ki dimoun. Alor i en pe – i kit sa ouver.

MR SPEAKER

Ok. Kot nou'n arive Onorab Georges, ki mannyer ou pou fer sa *amendment* la? *Delete*-

HON BERNARD GEORGES

Mr Chair, avek ou permisyon mon pe propoze ki nou zis *delete* 19.

MR SPEAKER

Delete 19 e renumber 20 to 19.

HON BERNARD GEORGES

E *renumber 20*, 19.

MR SPEAKER

Panel i aksepté sa? *Ok*. Panel in aksepté. Manm? *Ok. Alright*. Onorab Gill, wi?

HON CHURCHILL GILL

I pa lo sa *clause*, me selman en-

MR SPEAKER

Ok, nou'n fini avek sa.

HON CHURCHILL GILL

En keksoz ki ti'n leve dan diskisyon se konsernan potò elektrik ki met portre lo la. Ti annan mansyon ki sa bann permisyon pou ganny donnen par *PUC* oubyen *Land Transport*.

Eski Biro Eleksyon i annan okenn konversasyon ki in fer dan sa direksyon ek sa bann dimoun? Oubyen sa i en zafer *political parties* ek sa bann dimoun? Mersi.

MR SPEAKER

Ok. Sa i pa dan sa *Bill*. I en klarifikasyon. *CEO*?

CHIEF ELECTORAL OFFICER MANUELLA AMESBURY

Wi, i annan konversasyon ki'n ganny fer avek sa bann *entities*. Sa bann dimoun. E an prensip sanmenm sa nou annan en *meeting* avek bann parti politik. Kot nou pou

bezwen fer zot zwenn avek sa bann dimoun osi tou.

Akoz i pou antre dan – i pou reflekte dan en regilasyon ki nou pou anmenn devan zot. Kot la parti politik pou ganny sans angaze avek sa bann dimoun... Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Georges?

HON BERNARD GEORGES

Mr Chair, mon al lo "*Schedule 2*". *Last bit of the Bill*. E mon annan enn de propozisyon lamannman. E mon ava demann ou permisyon ankor aköz sa in vin – e mon eskiz mon lekor, me in vin dan mon lespri dernyen minit.

Me mon krwar zot ava konpran rezon aköz mon pe propoz enn de amannman. Premyerman, pour sa dezyenm kategori i "*Purse Seiners*". *Purse Seiners* pa vote. E i devret "*workers on Purse Seiners*" or "*Purse Seiners workers*" egzaktaman parey trwazyenm i ete "*Industrial fisheries workers*".

Mon krwar i annan en mo ki manke la. Se bann travayer lo *Purse Seiners* ki kapab *vote* avan ler. Mon krwar se sa ki sa -

MR SPEAKER

Be – be sa pa i eksplik – pa i aplik pour *Health Services* osi? *Health Services* pa vote.

HON BERNARD GEORGES

Well, i aplik pour – yeah, Health Service workers, wi.

MR SPEAKER

Wi.

HON BERNARD GEORGES

Voting station. E anefe i annan plizyer.

MR SPEAKER

Non. Non, these are essential services. Sorry. It's not workers. It's not the voters. They are the services. So-

HON BERNARD GEORGES

Ok, mon konpran. These are services. But, in that case, trwazyenm pa devret annan workers alor. Akoz it's "industrial fisheries" that's the service and not "workers".

MR SPEAKER

Wi.

HON BERNARD GEORGES

"Airline crew" osi. E i pa en service, it should be "airlines".

MR SPEAKER

Yes.

HON BERNARD GEORGES

"voting station" i ok. "prison". Ou konpran mwan?

MR SPEAKER

Thank you.

HON BERNARD GEORGES

E i en pti pe mal drafte. Me – so i annan en serten travay netwayaz ki pou bezwen ganny fer lo la. But, mon vwar i annan serten keksoz ki mon pa konpran.

Par egzanp, nou annan "Seychelles Coast Guard", me nou napa lezot eleman larme oubyen Lafors Defans.

Lapolis pa appear ditou. Pourtan, toultan lapolis in ganny sa 3 vote avan. E akoz zot travay. Bann ki pou travay dan polling stations koman sekirite sa zour, zot bezwen ganny released avan pour zot kapab vote.

So, mon ti a propoze ki olye zis "Seychelles Coast Guard" nou met "Seychelles Defence Forces", dizon, which covers everything.

Nou annan "Presidential Security and Ex-Presidents Security. That's fine. Police, par egzanp "police force" i devret antre la. E apre retir "workers", "crew", eksetera kot i pa nesaser.

MR SPEAKER

Ok.

HON BERNARD GEORGES

Mersi.

MR SPEAKER

Ou pwen Onorab Pillay?

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Mon konpran kote Onorab pe propoze son bann lamannman.

Be selman, mon pa konnen si dan letan eleksyon tou bann manm Lafors Defans i ganny *called in*. Si sa i leka *then* nou zis dir “*Seychelles Defence Force*” - “*SDF*”. I pou kouver tou, depi *Air Force*, depi bann dimoun ki Bel Eau.

Be i posib osi si i annan ki sa bann letan i annan ki lo zot *pass*. Sanmenm sa ki nou bezwen konfirman *or* klarifye. Ou konpran?

E lapolis li, baze lo leksperyans, lapolis tou son bann zofisye i *on duty* pandan letan eleksyon. So, ou met “*the police*”, i ava kouver tou seksyon.

Sel keksoz ki mon pa konnen se si pou annan bann dimoun ki pou lo zot *pass*, *that would mean* ki zot osi zot pou vote dan sa *special station*, oubyen si zot *on duty as well*?

Mon krwar dernyen fwa ti bann dimoun ki ti *on duty* ki ti al vote. Sa ki mon pe sey konpran. Petet Komisyon Eleksyon i kapab klarifye si zot ti – zot okouran si tou bann zofisye Lafors Defans i *on call* sa zour, eksetera? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Komisyon Eleksyon i kapab dir lekel ki le enkli?

VICE-PRESIDENT AHMED AFIF

Mersi Mr Chair. Mon tant pou dakor avek pwennvi ki Onorab in eksprimen. Me mon santi petet en fason pli fasil pou fer tousala se *members of – well*, nou pa pe koz lo *members*. Nou pa pe rod travayer.

Me selman, si i kouver bann dimoun ki dan lafors, swa *disciplinary forces*. Or ki kouver lapolis ek militer ansanm. *Disciplinary forces*, i kouver tou.

MR SPEAKER

Me, i kouver tou, me selman i en pe vag. Onorab Pillay?

HON SEBASTIEN PILLAY

What if nou dir; “*members of the Seychelles Defence Force on duty of the day of the poll*” and “*members of the Seychelles Police on duty of the day of the poll*”. Akoz mon krwar sete sa ki ti ganny fer avan. Mon konpran ki ou pe vini.

MR SPEAKER

Well, sel keksoz sa lalis i *essential services*.

HON SEBASTIEN PILLAY

Wi, i prezan i sa servis.

MR SPEAKER

Ou, ou pe dir *members*?

HON SEBASTIEN PILLAY

Mwan mon pe fer sa voter, wi. Wi.

MR SPEAKER

Yes, Onorab Georges?

HON BERNARD GEORGES

Wi, Mr Chair. Annefe, i annan en seksyon *somewhere* ki refer to *Schedule 2*. E dan sa seksyon nou pou war ki i pou dir bann - *the workers in the essential services in Schedule 2 who are on duty on the voting day will be able to*. E mon pe sey rod sa seksyon, mon pa war. Akoz sa i ava reponn sa –

MR SPEAKER

Si i annan sa seksyon, solisyon se pou azout “*Police and Seychelles Defence Forces*”. CEO?

CHIEF ELECTORAL OFFICER MANUELLA AMESBURY

Section 18(4) i dir i fer provizyon pour *police officers on duty at a polling station, of an electoral area, other than sa electoral area* ki zot anrezistre.

Alor sanmenm sa zot pa’n ganny azoute laba, akoz lapolis i deza ganny fer provizyon anba sa seksyon.

MR SPEAKER

Ok.

(Interruptions)

MR SPEAKER

Yes, Onorab Pillay?

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Chairman. Mon pe gete kot sa in mete, ou’n met; “*provide voting facilities for Electoral Officers, Assistant Electoral Officers and Police Offices on duty at the Police Station, en. On duty at the police station of an electoral area other than –*

Be la nou pa pe koz zis bann ki *on duty at the police Station*. Nou pe koz bann ki pou *generally on duty* pe kouver sekirite. Pe kouver tou bann lezot –

E mon krwar zot ti *sort of* ganny anvlope pou vote pandan sa letan. So petet se sa ki sa *Schedule* pe fer. Sa *Schedule* pe fer li en pe pli kler. Prezan ou annan bann manm Lafors Defans osi ki *on standby*, ki bezwen reste *on standby* pandan sa letan.

So, vi ki nou pa pe kapab *amend the mother Act*, nou sel opsyon se fer en enklizyon dan *Schedule* ki kapab satisfere nou kondisyon ki nou pou gannyen sa letan.

So, nou bezwen zis rod lafason ki nou met li. Petet nou kapab met li – si nou met li tro ouver *SDF personnel* ou nou pa konnen si tou *SDF personnel* i *on call* sa zour, *then* i fer ou sityasyon, eski ou

kapab ganny ou sa *special station* ki pou annan en *overload* lo la. Ou konpran? Sa ki nou bezwen fer.

MR SPEAKER

Be eski ou pa kapab met li; “*police on duty*”? “*Security personnel on duty*”? Onorab Georges?

HON BERNARD GEORGES

The Section Mr Chair i 18(2)(d) “The Chief Electoral Officer shall provide voting facilities for voters;

“Temporarily on Mahé (a)”.

“Temporarily residing on the Island of Praslin (b)”.

“incapacitated and elderly”(c).

(d) “who are registered in any electoral areas and employed in the essential services, as set out in Schedule 2”.

So basically, those are the essential services. All the people employed in those services, arrangements will be made for them. So, nou annan kouvèrtir anba 18(2)(d).

Sa ki fodre nou fer prezan se fodre nou fer sir ki the Schedule covers every essential service that we want.

MR SPEAKER

Thank you. Yes CEO?

CHIEF ELECTORAL OFFICER MANUELLA AMESBURY

Yes. An menm tan, nou pa’n al an detay akoz nou santi poudir 18(f) – 18(f) i dir “in any other special circumstances the Chief Electoral Officer considers it appropriate”.

Nou pa’n al an detay akoz nou Komisyon in rely lo 18(f). An prensip, in annan sa diskisyon pou enkorpor Defence Forces. Li menm li Defence Forces.

Be selman rasyonnalite deryer ki Komisyon in servi i se ki zanmen dan bann eleksyon avan zot in deza ganny trete konman sa kategori. Enn.

Apre osi akoz dan bann eleksyon baze lo bann prensip enternasyonal, Eleksyon Komisyon i travay avek lapolis. Pa avek Lafors Defans, larme.

HON BERNARD GEORGES

I don’t have 18(f). Mon mother Act napa 18(f) e it was a subsequent amendment.

VICE-PRESIDENT AHMED AFIF

Mr Chair, sa ki mwan mon annan se 18(1)(f).

HON BERNARD GEORGES

Arh, 18(1)(f).

VICE-PRESIDENT AHMED AFIF

18(1)(f) i dir;

HON BERNARD GEORGES

Non, mwan napa.

VICE-PRESIDENT AHMED AFIF

“Subject to subsections (2), (3) and (4) – non, pardon. 18(2)(f), sorry. “The Chief Electoral Officer shall provide voting facilities for voters” – prezan (f); “in any other special circumstances the Chief Electoral Officer considers it appropriate”. Sa ki li i pe dir.

HON SEBASTIEN PILLAY

Excuse me. Mr Chair - Mr Chair, mon pe zis gete, this was a subsequent amendment from when?

Because 18(2) goes up to (e) ki ti ganny amended by section 2 of Act 27 of 2014.

VICE-PRESIDENT AHMED AFIF

Sa enn la (f) ti ganny 18(2) subbed by 2 of Act 4 of 2011 with effect from 9th May, 2011. Apre 18(2)(f) inserted by section 2 of Act 14 of 2015 with effect 19th October, 2015. Sa ki mwan mon annan.

Me selman i pa rezourd problemn anba 18(4) kot nou pe koz lo lapolis. Me i annan lapolis ki pe travay pa neserman dan en polling station, me an deor.

E pareyman ou annan lezot security forces working.

Pa o bor en polling station, but elsewhere but related because of that event. Zot on duty.

HON BERNARD GEORGES

Precisely. E mon ti ava donk propoze ki nou azout zot. There’s no harm done ki nou azout the Seychelles Police Forces and the Seychelles Defence Forces.

Seychelles Defence Forces in the place of Seychelles Coast Guard par egzanp. Sa i ava kouver sa 2 kategori ki – epi, it’s only those who will be on duty somewhere else on that day ki pou ganny afekte. Mersi.

MR SPEAKER

Thank you. Panel a aksepte sa propozisyon? Yes?

VICE-PRESIDENT AHMED AFIF

Nou ok avek sa akoz i kouver sa korekteman. Nou ganny tou dimoun kouver. Mersi.

MR SPEAKER

Good. Thank you. Bon, nou’n ariv a lafen bann amannman. Nou a kapab prosede. Nou a pas dan Staz Komite pou vote lo Third Reading. Dan Staz Lasanble silvouple. Sorry, Serzan.

Nou a ganny Mosyon pour Third Reading silvouple, Onorab Arissol?

HON SANDY ARISSOL

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker, anba parey nou *Standing Order* i fer provizyon anba 76(1) mon le *move* ki *Bills Elections (Amendment) Bill, 2025 as amended this time round* i ganny lir en Trwazyenm Fwa. Mersi.

MR SPEAKER

Thank you. Nou a ganny segonde, Onorab Esparon?

HON REGINA ESPARON

Mersi Mr Speaker. Mosyon i ganny segonde pour ki *the Election Act Cap 262* as amended i ganny lir en Trwazyenm Fwa. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Manm a *vote* lo *Bill* pour *Third Reading*. Manm ki an faver? Lo *Third Reading Elections (Amendment) Bill, 2025*, 31 Manm in *vote* pour, 0 kont, 0 abstansyon. *Bill* in aprouve par Lasanble. Madanm Clerk, *Third Reading*.

MADAM CLERK

Mersi Mr Speaker. "*This Act may be cited as the Elections (Amendment) Act, 2025.*" Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Thank you. The Bill is passed. Nou annan ankor en *Bill* lo nou *Order Paper*. I en *Bill* ki ase kourt. Mon pa konnen.

Difikilte se ki toultan serten *Bill* i sisit deba. Me mon pe propoze ki nou pran sa *Bill* pour nou fini avek nou *Order Paper*.

Eski mon kapab propoze ki nou pran en *15 minute break* e nou retournen 4er edmi pou kontinyen? *Thank you.* Nou a pran *break* e nou a retournen 4er edmi.

(BREAK)

MR SPEAKER

Bon, mon espere nou tou nou'n ganny en pti moman pou *refresh*. Nou ava kontinyen avek *Political Parties (Registration and Regulation) (Amendment) Bill, 2025*.

Nou a ganny Mosyon pour *Second Reading*, Onorab Arissol?

HON SANDY ARISSOL

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker, anba *Order 69(2)* mon le *move* ki *Political Parties (Registration and Regulation) (Amendment) Bill, 2025* i ganny lir en Dezyenm Fwa. Mersi.

MR SPEAKER

Mon a ganny segonde. Onorab Esparon?

HON REGINA ESPARON

Mersi Mr Speaker. *Motion seconded.*

MR SPEAKER

Thank you. Vis-Prezidan, nou ava apel ou pou fer ou lentrodiksyon.

VICE-PRESIDENT AHMED AFIF

Mersi bokou Mr Speaker. Bonn apre midi ankor Mr Speaker e tou Manm Lasanble. Mon annan plezir pou entrodwir sa Prozedlwa dan Lalwa lo Lanrezistremant Parti Politik.

Ankor enn fwa, mon oule fer kler ki sa lamannman in vin swivan konsiltasyon ki Komisyon Elektoral in fer avek tou bann parti prenan konsernen. Prensipalman, bann parti politik pandan plizyer diskisyon ki zot ti annan. Me ki dayer tou bann parti politik zot in tonm dakor lo la pandan sa bann diskisyon.

E swivan sa, byensir sa bann propozisyon in pas kot Biro Atorni Zeneral pou fer bann lamannman neseler. E parey zot pou vwar, *Bill* li menm in ganny sinyen par Atorni Zeneral.

Alor sa bann lamannman i kouver;

Premyerman, laplikasyon pou lanrezistremant parti politik.

Dezyenman; notifikasyon par Komisyon Elektoral ler i annan okenn

sanzman dan okenn partikiler en parti politik.

Trwazyenman; gouvrenans lenformasyon konfidansyel konsernan bann parti politik.

Katriyenman; Seksyon 5 pe ganny amande pou azoute ki ler en aplikan pe soumet son lalis san Manm, son parti i bezwen osi soumet en kopi valid paspor ouswa en kopi en *valid I.D card*.

Menm seksyon pe ganny amande pour ki sa bann dokiman swivan i osi ganny soumet avek laplikasyon ler ou pe anrezistre en parti politik.

En sonm Mil Roupikonman en sonm lanrezistremant. En dokiman ki montre senbol *logo* e sa ki nou apel sa son *acronym* (en pti non), slogan e kouler sa parti.

Senkyenman; Seksyon 14 pe ganny ranplase par en nouvo seksyon ki pe elarzi, *lapse confidentiality* lenformasyon, ki bann *staff* Komisyon Eleksyon i posede ankour zot travay.

Sa seksyon i fer kler ki kalite lenformasyon en zofisye i kapab devwale e ki lenstans en Biro Zofisye Eleksyon i kapab devwal serten – dan ki lenstans i kapab devwal serten lenformasyon.

E dernyerman, sa menm lamannman pe fer ki – pe fer li

vin en lofans si en zofisye eleksyon i devwal okenn lenformasyon ki pa merit devwale. E sa i en lanmann R10mil, ouswa son lanplwa i kapab ganny terminen.

Vwala Mr Speaker, provizyon a Prozedlwa ki mon pe soumet avek Lasanble nasyonal pour zot laprouvasyon. Mersi bokou.

MR SPEAKER

Mersi Vis-Prezidan. Lasanble i ava ouver pour deba. Onorab Gill i a komanse.

HON CHURCHILL GILL

Mersi Mr Chair. Mr Speaker, rather. Detay pour leksplikasyon i ase kler. Selman mon annan 2 pwen ki mon le met devan.

Sa se *amendment of section 5 (b)(d)(a)* kot i fer referans avek en *demand draft drawn in favour of the Electoral Commission*.

Parey nou konnen, ozordi nou annan bokou fason ki peyman i kapab ganny fer. Eski sa fason ki'n mete la i sel fason fer? Oubyen petet *given* teknolozi ozordi ki mannyer diferan fason peyman i kapab fer, si sa pa ti kapab petet fer en refleksyon lo la?

Aprè dezyenm i lo sa amannman 14(1). Ki sa bann detay ki en zofisye i kapab donnen lo en parti politik i tre minim. E dan seksyon 2 in

spesifye bann ki ou pa kapab donnen.

Nou okouran ki ler i annan en konsern ki Biro Eleksyon in ganny ekrire, i ganny met devan li, eski a sa moman Biro Eleksyon i dan en pozisyon pour li kapab reponn en konsern atraver en let ki anvoy kot li, oubyen *otherwise*? Ou ava eksplik nou lo la.

Akoz sa ki la i fer referans ki en *staff* pa kapab donn okenn lenformasyon konfidansyel. I vedir i bezwen ganny otorize. Me si en let ofisyel i sorti kot en parti politik oubyen kot en endividi ki annan serten konsern ki pe met devan konsernan en parti politik, eski sa bann pwen koumsa, *Electoral Officer* i kapab donn en larepons oubyen entervenir?

E an menm tan lo sa amannman 14(2), i osi fer sorti ki okenn lenformasyon ki an *form* statistik, i pa sipoze ganny *disclosed*. E pour sa kapab ganny *disclosed* fodre i ganny *consent* sa parti politik.

Parey nou konnen, tou Lalwa Parti Politik i kler. I dan domenn piblik, kwa ki en parti politik i bezwen fer si en group dimoun i anvi antre, i anvi fer en parti politik.

Vi ki tou sa bann keksoz i deza dan domenn piblik, eski zot osi annan serten limitasyon oubyen sa i bann

limitasyon ki zot pe donn zot lekor pour zot zisteman pa kapab *attend* pour okenn konsern ki vin devan zot? Mersi Mr Chair.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Onorab Pillay?

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker, mwan mon lentervansyon lo sa Prozedlwa an sa ki konsern son merit, pou vin ver bann provizyon ki pe ganny enkli.

E la nou bezwen pran konsyans ki le 2 parti reprezante dan Lasanble Nasyonal, nou pe fer en desizyon ki pou annan en lenpak lo en parti ki pou al anrezistre. E tou dimoun i annan drwa form en parti politik akoz sa i form nou – enn nou bann drwa fondamantal anba Konstitisyon.

E si mon pe get byen Lartik 23 Mr Speaker, i annan petet detrwa kestyon ki mon ti a kontan Komisyon i sey reponn.

E la kot nou pe regard sirtou provizyon Konstitisyon ki koz sa drwa an sa ki konsern bann restriksyon ki neserer dan en pei demokratik.

Ou konnen, ler mon pe regard sa, nou pe fer li kler ki i annan bann lenformasyon ki

en parti politik pe prevwar donn.

Be ler nou get derogasyon anba Konstitisyon Mr Speaker, ki ganny kree an sa ki konsern Lalwa dan en sosyete demokratik. E *that's (2)(b)* an sa ki konsern anrezistremman bann lasosyasyon e parti politik.

E se la kot sa Lalwa li i pe ganny son lavi. I pe ganny son lavi atraver 23(2)(b) dan Konstitisyon. Nou konpran sa. I byen.

Kestyon petet ki nou kapab demann Komisyon Eleksyon. Eski sa bann mezir i devret annan en serten *limit* ki zot devret pe propoze, ki fer ki ou pa ekskli en dimoun pou form en parti politik? Lalwa i donn zot – Konstitisyon i donn zot provizyon pou fer li.

Me sa ki nou pe gete se eski bann provizyon ki nou pe mete i fer li difisil pour en parti politik formen?

I osi vedir osi ki nou pe dir avek nenport ki, ki le pran par dan politik ki ou bezwen serye. E ki ler ou form ou parti politik ou bezwen annan sa bann *bare minimum* ki la.

Prezan Mr Speaker, eski tou sa bann keksoz i bezwen prezan o moman ki sa lanrezistremman i ganny fer? Eski ou pe egzize ki tou sa bann keksoz i bezwen prezan?

Par egzanzp, ou'n dir li en *demand draft in drawn in*

favour of the Electoral Commission of Seychelles pour mil rroupi towards a registration fee. So pou anrezistre en parti politik, nou pe dir pou kout ou mil rroupi.

Dezyenmman, ou bezwen annan en *party symbol, logo, acronym, slogan and party colour. So, basically* ou pe dir ek en parti politik ki fek formen, ki fek sa – ki bezwen annan tousala.

Mon konnen nou'n diskrit sa avek bann parti politik. E i ti kler poudir dan sa *meeting* i bann parti politik ki'n fini anrezistre. So zot ti annan tou sa bann keksoz. Be sa ki nou bezwen konsidere se ki demen, e i pou annan lezot parti politik ki pou formen.

Mon kestyon se eski tou sa bann keksoz i bezwen prezan? Akoz Lalwa i dir. i nonmen. Eski i bezwen prezan? Eski i pou enposib pour en dimoun anrezistre en parti politik san ki i annan son senbol, *logo, acronym, slogan and party colour at the same time* ki pe *provide* sa?

Now, dezyenmman Mr Speaker, i konsern konfidansyalite. Ozordi Mr Speaker, la nou pe koz konfidansyalite an sa ki konsern tou parti politik.

En manm Komisyon oubyen en dimoun ki ganny otorize par Komisyon pa devret *disclose* lenformasyon lo non

en parti politik ki'n anrezistre, ladres sa oubyen lofis sa parti politik. Bann partikilye oubyen *office bearers of a registered political party. Konstitisyon of a political party. Ok?*

Aprezan i annan bann restriksyon ki i dir ou poudir sa i ganny permi oubyen i a ganny fer anba en Lalwa. Oubyen anba sa Lalwa. Oubyen anba en lot Lalwa Sesel. Dan ka lenformasyon dokiman an relasyon ek en parti politik avek *consent* sa parti politik. Lenformasyon *disclosed in statistical form.*

Prezan mon vin lo *Access to Information Act.*

Si nou pe pran en premiz Konstitisyon ki dir pou dir ou annan drwa lasosyasyon. E ou annan en lot premiz Konstitisyon ki koz lo akse a lenformasyon. Ki mon pe gete la? Eski anba *Access to Information Act* en nenport ki endividi i kapab ekrir – mon krwar – mon prezimen dan sa ka se pour Mrs Amesbury ki pou reprezant konman *Information Officer.* Oubyen mon krwar ou annan en *Information Officer* dan ou lorganizasyon.

Eski anba sa Lalwa nou'n fer kler ki mannyer en dimoun i kapab ganny sa lenformasyon an sa ki konsern en parti politik?

Akoz la nou'n koz lo en zofisye ki lo Komisyon *disclose* sa lenformasyon. Be nou pou osi koz lo en dimoun ganny akse ek sa lenformasyon.

E pour mwan se sa ki mon war i en pti pe – en keksoz ki manke la. Eski nou ti devret kapab azoute pou dir anba en *request – for a request. Under a request met for information under the Information Act* osi *as well?*

Akoz, dan sa ka, sa zofisye pou pe *disclose* sa lenformasyon anliny avek en provizyon ki egziste anba en lot Lalwa. Akoz *by* lozik si nou'n donn *freedom of association* pour en dimoun konn serten lenformasyon. I le *join* sa parti politik pour li konnen kote son lofis i ete, si i napa en lofis. Pour li konnen kote son bann keksoz i ete.

Zot ava dir mwan si sa i ganny kouver anba en Provizyon Lalwa ki egziste. Me sa i en konsern ki mon krwar i devret ganny adrese. Pa pour benefis bann parti politik. Be pour benefis okenn endividi ki le ganny sa lenformasyon.

So, Mr Speaker, mon krwar se sa ki i reste en keksoz fondamantal ki nou bezwen konsidere. Byensir nou'n fini ganny en serten langazman ki sa *short title* pou sanze pour li enkorpor provizyon ki nou le war;

“This Act may be cited as the Political Parties (Registration and Regulation) (Amendment) Act”. Mon krwar i pou fini lanmenm kot 2025. E i pa koz lo *“shall come into operation on such date as the Minister may, by notice in the Gazette, appoint”.*

Mon krwar nou'n fini dil avek sa problemm Mr Speaker depi taler. I pou annan sa lamannman mon prezimen ki pou ganny propoze.

So avek sa bref lentervansyon Mr Speaker, mon ava atann pou ganny en konpran si en manm piblik ki fer en – si ou le, en *request* anba en *Access to Information Act* i ava kapab ganny sa lenformasyon an sa ki konsern sa parti politik, ek sa zofisye ki *disclose* sa lenformasyon, pa pou pe komet en lofans. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Napa lot Manm ki le pran laparol? Bon, me dan sa ka mon ava envit Vis-Prezidan pou fer son repons lo deba.

VICE-PRESIDENT AHMED AFIF

Mersi bokou Mr Speaker. Mr Speaker, mon ti a – vi ki mon'n fek fer mon prezantasyon, mon pa pou fer en rezimen lo la. Me selman mon ava al direk

lo bann pwen ki'n ganny souleve.

Onorab Gill in demande lo sa mo "*demand draft*". E mon konpran ki dan *Bills Committee* zot in tonm dakor pou retir li e zot ava al lo bann *forms of payment* ki apropiye.

E lo kote ki kalite lenformasyon ki *Information Officer* i kapab deklare. Akoz anba sa, nou'n dir kwa ki i kapab dir e kwa ki i pa kapab dir.

Mon krwar sa i pou en keksoz ki entern lo kote *Electoral Commission*. E i pou marye en pti pe avek kestyon ki Onorab Pillay li osi in leve.

Onorab Pillay in koz lo *Access to Information e Access ti Information* i en Lalwa ki gouvèrn bann antite piblik e lafason zot gard zot lenformasyon.

E anba sa Lalwa, i dir klerman poudir i bezwen annan en zofisye. E li sa lorganizasyon i bezwen definir kwa ki i kapab donner direktman. I annan serten lenformasyon ki pa pou kapab donner. E se li ki pou definir sa.

E enn fwa li i fer sa, sa Lalwa i permet li fer sa, si zanmen en dimoun i demann lenformasyon ki li i santi i pa kapab donner. Anba Seksyon 11 si mon pa tronpe, i permet li kapab zistifye akoz i pa

kapab donn serten lenformasyon.

E li i ava – e anba la i dir; "*If the request for information is refused, the notice referred to in subsections (1) and (2) shall state the reasons for the refusal, based on the contents and substance of the request and the information considered by the Information Officer*".

E answit i annan tout en seri prosedir ki pou etale ki drwa sa dimoun ki li i pe rod sa lenformasyon i annan. Alor *Access to Information* i kouver sa bann sityasyon koumsa.

Alor mon krwar mwan poudir nou pa kapab definir li, met li dan en definisyon sitan kler dan Lalwa. I bezwen annan en eleman diskresyon kot en dimoun i pou bezwen pran sa desizyon kwa ki li i kapab dan en keksoz ki tre spesifik pour li devwale si wi ou non. E i kit sa diskresyon menm anba *Access to Information*. E menm anba sa Lalwa.

Petet sa *Chief Electoral Officer* i a sa dimoun ki pou desid lo la. Me selman i etal bann balizaz tre kler kwa ki ou kapab donner zeneralman. E kwa ki ou pa kapab.

Lo kote sa pwen kot ou dir bann nouvo parti oubyen bann pti parti ki'n formen napa en *logo*, parfwa zot ankor annan zot *acronym*. Zot pa ankor fer zot *design*, eksetera.

Mon konpran sa lozik. Me an menm tan, i osi enportan pou vwar ki i kapab annan bann parti ki ganny formen senpleman pou annan en non ki ase pre avek en lot parti. Pou swazir en kouler e en senbol ki ase pre avek en lot parti, pou konfiz dimoun dan eleksyon.

E mon mazine se pour sa rezon ki i pa en pratik ki zis Sesel. Ler ou anrezistre en antite politik. En parti politik, ou bezwen kler. Ou bezwen serye. Si ou serye e ou vin anrezistre, ou serye. Ou pa 2 mwan pli tar ou kase ou vin en lot. Ou *SNAP* ou vin en lot.

(laughter)

VICE-PRESIDENT AHMED AFIF

Alor, si ou serye, ou pou vin avek en senbol. Avek en non. Avek en kouler, ki en dimoun i gete e i kapab vitman asosye avek ou. I pa pou konfiz en voter zour eleksyon. E se pour sa rezon ki mon krwar tou sa bann lenformasyon in ganny demande.

E si en parti i serye, e tou parti ki serye in reisi fer sa, mon pa war akoz sa i devret vin en problem. Alor se pour sa rezon ki i annan sa stipilasyon dan Lalwa ozordi.

E avek sa Mr Speaker, mon santi ki nou pou ganny sipor zeneral lo sa *Bill*. I pa en

Bill ki konplike. Nou pe zis met en pe lord ki ler dimoun i vin anrezistre, ou pey en larzan. Travayer kot Biro Eleksyon i gard lenformasyon konfidansyel.

Bann parti ki anrezistre si zot sanz non zot *Leader*. Si zot sanz bann diferan zofisye, zot bezwen enformen. E ler zot soumet zot lalis zot bann non pour en kandidatur si zot pe mete. I pe dir zot kapab anmenn zot paspor osi.

E vwala an gro tou dimoun i gard konfidansyalite. Sa bann ki pa gard konfidansyalite i annan en lanmann ki zot pou bezwen peye. E se zisteman pour nou kapab fer sa prosesis vin pli modern, pli zis.

E ki nou kapab dir poudir nou'n fer sa prosesis lanrezistreman parti politik en keksoz ki lozik, vit e i donn plis klarite pour sa antite ki pe administre sa ki *Electoral Commission*. E avek sa mon espere nou a ganny zot sipor. Mersi bokou Mr Speaker.

VICE-PRESIDENT AHMED AFIF

Mersi Vis-Prezidan. Avek repons lo deba, nou ava apel Manm pou vot lo *Bill* dan *Second Reading*. Manm ki *vote* an faver, lev lanmen. Mersi. Tou Manm in vote. E napa personn ki'n *vote* kont.

Lo *General Merit Political Parties (Registration and Regulation) (Amendment) Bill, 2025*, 31 Manm in *vote pour*, 0 kont, 0 abstansyon. *Bill* in aprouve dan *Second Reading*. Madanm Clerk a fer *Second Reading*.

MADAM CLERK

Mersi Mr Speaker. A *BILL for an Act to amend the Political Parties (Registration and Regulation) Act*. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Thank you, Madanm Clerk. Eski nou annan *amendment Bill*, Onorab Andre?

HON CLIFFORD ANDRE

Mersi Mr Chair. Mr Chair, mon lo paz-

MR SPEAKER

Ok. Non, mon pe zis demann ou si i annan. Nou bezwen bouz dan Staz Komite.

HON CLIFFORD ANDRE

Anr, *yes*. Wi, wi i annan. *Sorry*. *Sorry*.

MR SPEAKER

Ok. Nou ava avans dan Staz Komite. Permet mwan en pti moman Onorab Andre, petet pou rod en lot versyon akoz-*oops*.

Ale, kontinyen Onorab Andre, mon ava - Onorab

Pillay, ou le en keksoz o komansman?

HON SEBASTIEN PILLAY

Yes, Mr Chairman, mon ti a kontan ki nou amann *short title* pour li zis dir "*This Act may be cited as the Political Parties (Registration and Regulation) (Amendment) Act, 2025* e retir tou larestan mo ki vin apre sa.

MR SPEAKER

Panel?

HON CLIFFORD ANDRE

Annefe Mr Chair, mon ti pe al prezant Lalwa pour – konmsi prezant dan *Committee Stage as Chair Bills Committee* pour mwan dir ki poudir sa ki nou'n diskite. Be selman, mon mazin en i a pran-

MR SPEAKER

Sorry, mon war Onorab Pillay ti'n lev son lanmen. Mon'n krwar i pou annan en keksoz prezan- *Ok*, so sa i en keksoz ki'n fini ganny lagreman.

HON CLIFFORD ANDRE

Wi. Fini ganny adrese. Alors-

MR SPEAKER

Panel, mon krwar *VP* in adres mwan poudir i *ok*.

HON CLIFFORD ANDRE

Wi.

MR SPEAKER

Korek. *Ok.* So, nou kapab kontinyen.

HON CLIFFORD ANDRE

Lo menm paz 2 Mr Chair, dan 2(a) dezyenm laliny apre "*of*" towards the end nou'n azout en "*a*". Apre bann spacing i ganny parey in ganny agree pou al travay lo la.

Lo paz 3, i pran konsiderasyon sa ki Onorab Gill in dir. Nou'n met "*proof of payment*". Nou delete "*a demand draft drawn*". Apre i kontinyen "*in favour*".

Apre lo trwazyenm laliny apre mil – apre "*1,000*" nou'n delete "*towards*" nou'n azout "*as*". Apre bann spacing dan (d)(b) i ganny pran konsiderasyon. Menm zafer dan 3(c), *indentation*.

Apre Mr Chair, nou al lo paz nimero 4 (2)(a) nou azout "*those*" avan "*permit*" lo premye laliny. E apre "*or*" lo premye laliny nou azout *under any other written law of Seychelles*" e nou delete "*under any written law of Seychelles*". So nou'n zis remet li dan en *format* en pe pli annord. (b) trwazyenm laliny-

MR SPEAKER

One second please. Yes, Onorab Pillay?

HON SEBASTIEN PILLAY

Eski nou kapab reganny sa propozisyon lamannman *please?*

MR SPEAKER

Dan (a). Yes, Onorab Andre, ou kapab re *state* sa ki ou pe propoze la.

HON CLIFFORD ANDRE

(a) I dir; "*those permitted or required under the Act or under any other written law of Seychelles*".

MR SPEAKER

Thank you.

HON CLIFFORD ANDRE

Mon a kontinyen (b) lo dernyen laliny apre "*party*" i tir en *full stop* in met en "*coma*". Apre nou'n azout "*through its authorised*

representative;(semi-column).

Dan (c) trwazyenm laliny –

MR SPEAKER

One second, nou annan en pe lanmen. Onorab Georges, wi?

HON BERNARD GEORGES

Mersi Mr Chair. Mr Chair, dan 2(b) premye laliny "*in the case of information or documents in relation*" - napa "*s*" - "*to a political party, with the prior written consent of the political party*". Napa en *punctuation point* la. I zis "*political party through its authorised representative*". Mersi.

MR SPEAKER

Thank you, sa i konplet sa ki Onorab Andre in dir. Onorab Pillay, ou ti annan...? That's it, en. Ok, good. Onorab Andre, ou kapab kontinyen.

HON CLIFFORD ANDRE

Mersi Mr Chair. *(c)* trwazyenm laliny, apre "*of*" nou'n azout "*the*". Nou'n *delete* "*a*". E nou *delete* *(d)* in ganny *deleted* ek *(e)* in ganny *deleted*. Lo menm –

MR SPEAKER

One second, nou ankor annan en lanmen la. Wi, Onorab Gill?

HON CHURCHILL GILL

Mersi Mr Chair. Ler nou ti pe koz lo merit, ti annan 2 keksoz ti leve. Mwan mon ti lev enn kot si en dimoun i annan konsern, i ekri *Electoral Commission* si sa bann dimoun zot *warrant* en larepons.

Apre Onorab Pillay ti fer sorti ki si zot *on the right of information*. E VP in eksplike, i annan serten *clause* ki kouver.

Me selman nou pa'n ganny kler si en dimoun ki pe rod lenformasyon i pou aktyelman gannyen sa lenformasyon. So sa ki nou ti le eklersi anba sa *(c)*. Si en dimoun pou gannyen sa lenformasyon. Mersi.

MR SPEAKER

Thank you. Menm zafer oubyen en lot? Nou a dil avek sa enn avan? Ok, panel ou le adres pwen Onorab Gill?

VICE-PRESIDENT AHMED AFIF

Mr Chair, mon ti mazinen sa ki mon ti'n eksplike ti kouver sa. Ki mon ti sizere se ki, i annan serten lenformasyon ki pa pou ganny devwale. Pa kapab ganny devwale par son natir sa lenformasyon.

Me selman, anba *Access to Information* i annan en prosedir ki sa *Information Officer* oubyen son siperyer i kapab zistifye aköz. E sa i permet li kapab pa donner.

Me kot i santi i devret donner, zot annan diskresyon pour zot donner e zot a donner. Alors, mon pa tro konnen ki sikonstans ki ou pe refer lo la.

Be selman, i kler poudir Lalwa mannyer i ganny drafte ozordi, i donn serten diskresyon Biro Eleksyon pou donn lenformasyon. Zot annan serten diskresyon. Oubyen pa donner.

MR SPEAKER

Ok, thank you pour klarifikasyon. Ti annan lot pwen? Onorab Pillay, wi?

HON SEBASTIEN PILLAY

Wi, Mr Chairman. Me selman pwen Onorab Gill i se ki ou annan en *convergence point* anba ou Lalwa anba 2 (a). I dir ou; “*those permitted or required under the Act or under any other written law of Seychelles*”. Which would mean, the *Access to Information Act*”.

Be prezan, *you don't specify clearly* lekel lenformasyon. Ou konpran? So, *Access to Information Act* i wide.

Sel keksoz ki ou'n dir la, ou'n dir i kapab donn son non *registered political party, address*. Ok. Sa ki mon pe war se ki i pou kree – i kapab kree *ambiguity* an sa ki konsern lezot lenformasyon ki en dimoun i kapab demande anba *Access to Information* akoz i en *wide Law*. I pa fermen li. Mon konpran ou largiman *about Information Officer e internal Policy*.

Sa ki mon prezimen i kapab ganny fer se ki i pou bezwen posibleman – mon pa konnen si pou kapab ganny fer anba preskripsyon, anba regilasyon. An sa ki konsern lenformasyon ki zot kapab devwale, zot ava spesifye ki lenformasyon zot kapab devwale.

Akoz tou bann Lalwa i annan en derogasyon ki ganny kree an sa ki konsern lenformasyon ki kapab ganny

devwale anba akse sa lenformasyon.

So se sa ki problemn. Akoz ou'n mete ladan ou; “*anba any other written law*”. So, *Access to Information* mon kapab demann ou nenport kwa mwan. Ou prezan ki ou pou bezwen dir mwan *it's not permitted*. Even sa bann ki ou'n mete anler.

So se sa ki mon war poudir i annan en *convergence point* ki bezwen ganny adrese ki Onorab Gill pe souleve. So, sa i a bezwen vin en keksoz ki zot pou bezwen adrese Mr Speaker. Nou pa pou kapab probableman *solve* li la ozordi, baze lo mannyer Lalwa in ganny ekrir.

MR SPEAKER

Wi, be nou napa en propo amannman. So nou a bezwen zis *rely* lo leksplikasyon ki *panel* i a donner. VP, ou annan nouvo komanter?

VICE-PRESIDENT AHMED AFIF

Non, Mr Speaker. Zis pou dir li ki kot i pe dir i annan Lalwa parey i pe ganny propoze, amande la i dir kwa ki i kapab donner. E i kler; non sa parti, ladres, lekel bann *office bearers* e Konstitisyon. Sa i kapab donner.

Me bann lezot lenformasyon, sa pour lemoman Komisyon i a desid lo

li menm baze lo Lalwa ki li i pe administre. So, *Access to Information* i donn li en lot mwayen pour li dir kwa ki kapab donner. Kwa ki i pa kapab donner.

Me alor, si nou kapab rafin sa lavenir, si i annan bann propozisyon spesifik, mon mazine sa i kapab fer pli tar.

MR SPEAKER

Anyway, nou napa en propozisyon spesifik, so nou ava kontinyen. Onorab Georges, ki pwen?

HON BERNARD GEORGES

Mersi Mr Chair. Mr Chair, *Chairman Bills Committee* i dir ki *(d)* avek *(e)* pe ganny siprimen. E eski nou kapab konnen akoz? Kekfwa mon pa'n swiv, me akoz nou pe siprim *(d)* avek *(e)*. *Pursuant to an order of the Court or an koneksyon avek en lofans?*

MR SPEAKER

Panel?

**ASSISTANT PRINCIPAL
LEGAL DRAFTSPERSON
VICTOR POOL**

Mersi Mr Speaker. Pandan *Bills Committee* nou ti diskit longman lo sa – lo *(d)* and *(e)*. E dapre diskisyon nou ti tonm dakor ki *(d)* pa neser akoz *in any event it would be under an*

Act kot ou pou *request* sa lenformasyon.

E apre si ou *appeal*, si i ganny *denied* ou a *appeal*, i pou ganny – i pou *through an order of Court* then ki i pou kapab – ki pou swa dir ek *Commission to release the information or not*. So, nou'n *compromise*, nou'n dir *ok* pour *(d)* and *(e)*.

So, *it was* – i en lamannman ki *Bills Committee* ki'n desid lo la.

MR SPEAKER

Onorab Andre, i le adres sa?

HON CLIFFORD ANDRE

Yes, Mr Chair. Mr Chair, parey Mr Hill in dir, nou ti debat longman lo la. E par egzanp dan *(e)*, nou ti dir letan i dir; *“for the purposes of, or in connection with an offence”*. *Was it an investigation* ki an referans avek sa *offence?*

So sanmenm sa ki epi letan nou'n met sa bann pwen – anefe, *Legal Officer* in met sa bann pwen devan. *I mean*, nou nou'n met sa bann pwen e nou'n analiz li. So, par lefe ki i pa dir si i an referans avek en *investigation*.

Akoz si non sa, mon osi mon kapab zis ale rod en lenformasyon. Be selman i dir kot *“in connection with an offence”*. *“with an offence under this Act”*. So, *the offence needs to have been committed*.

Epi *an investigation* pe ganny fer.

So, se sanmenm sa ki nou'n diskite e nou'n vwar ki kekfwa pli bon solisyon se souprim (*d*) avek (*e*) pour nou kapab avans devan.

Epi pli tar si i annan lezot fason oubyen annan nesosite pour ou amande e revwar *wording*, i ava kapab ganny fer. So se sa rezondet par deryer sa, an azoutan lo sa ki Mr Hill in dir. Mersi.

MR SPEAKER

Yes, Onorab Georges?

HON BERNARD GEORGES

With respect Mr Speaker, mon pa dakor. E mon krwar ki nou pe ferm laport lo en keksoz ki nou pa devret fermen.

Mon ava eksplike. Premyerman, *an order of the court* pa neserman vin anba en *Act*. Lakour i annan *full* lotorite pou demann *production of any document at any time*. Menm ler ki pa pe refer to a law. E sa nou pa kapab ferm sa lotorite Lakour.

E dezyenmman, mon dakor ki i pa'n ganny terribleman byen drafte. E kekfwa i devret dir; "*for the purpose of investigating an offence under the Act*". Par egzanp dan sa 2 ka, ou bezwen kapab fors Komisyon Eleksyon donn ou sa lenformasyon.

MR SPEAKER

Thank you. Onorab Pillay?

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Chairman. Mr Chairman, pou siprim (*d*) *would be going against the premise* Konstitisyon. En *court order* i – in ganny eksplike en *court order* pa bezwen depan lo en Lalwa.

Apré dezyenmman, lamazorite Lalwa ki nou'n drafte ozordi, sirtou par egzanp anba *disclosure* an sa ki konsern *Beneficial Ownership Act*, i pursuant to a *court order* ki ou disclose lenformasyon. *The reason being* se ki Lakour i kapab ordonnen ki lenformasyon i ganny donneren.

In fact, bann Komite Lasanble ki pe fer *investigation* i ganny pouvwar Lakour Siprenm. E i pa fer li anba en Lawa. Ou konpran? So mon pa krwar pou dir pou tir (*d*) pou fer sa Lalwa okenn lazistis. *In fact*, i pou fer li pli restren.

Apré an sa ki konsern *for the purposes of investigating an offence under this Act*, i fer sans. Akoz si ou pa ankor komet lofans, ou bezwen sa lenformasyon pou *conclude investigation you should be able to get the information*. Ok? Akoz en lofans in fini ganny kree.

Zot, konmsi annou - mon krwar nou dakor ek sa. Annou kit li parey i ete. Mersi.

MR SPEAKER

Yes, Onorab Andre?

HON CLIFFORD ANDRE

Mon en pe konsernen la aköz, ou konnen, nou, nou ganny loportinite oubyen sa sans pour nou diskit avek bann *sponsors*. Nou sey nou mye. Komite antye i sey son mye pour li fer *maximum* ki posib.

Sa dokiman in ganny sirkile li. I annan ki - sa dokiman byen depi semenn pase. Me, ou konnen annandler zot diskit avek nou, kekfw nou, nou war dan en lot perspektiv.

Kekfwa ti a bon – mwan mon dir dan prosen Lasanble. 8enm Lasanble, kekfwa sa 2 *Leaders* zot devret *attend Bills Committee* pou kapab asiste e ede. Oubyen - kekfwa pli tar oubyen donn sa bann komanter aköz – ou konpran ou? Mersi.

MR SPEAKER

Wi, be selman - mon konpran ou pwen. Be selman mwan sa ki mon pe war *from here* se ki siprim sa 2 – sa 2 *clause – subclause or whatever it is. subclause* i fer en *major* sanzman avek lenpak sa *Bill* manner sa *Bill* i kapab ganny servi.

So, mon aksepte pou dir *yes*, zot in fer sa. Me selman mon krwar i merit. I merit en deba lo lapar Manm. Aköz *the impact of the Bill changes*. So se pour sa ki mon krwar sa ki nou pe fer i valab. Yes, Onorab Andre?

HON CLIFFORD ANDRE

Wi Speaker, tou diskisyon dan en Lasanble i annan son validite. Me selman, nou, nou pa'n fer sa *unilaterally*.

Nou ti annan Komisyon Eleksyon. Nou ti annan Atorni Zeneral. Annefe, Mr Rao ti la tou. Annefe nou'n dir sa *lengthily*. Pa vedir ki nou nou'n dir tire.

Me konsansis avek *panel*. Sanmenm sa annandler ki enportan ki nou annan tou dimoun ki bezwen pran desizyon pour nou kapab pran en desizyon, wi ou oubyen non.

MR SPEAKER

Wi, be selman antretan nou pe dil avek sa ki la. Sa ki ou pe dir i pour lavenir. *VP?*

VICE-PRESIDENT AHMED AFIF

Mersi Mr Chair. Mr Chair, mon konpran ou bann largiman ki pe ganny mete. Me selman an menm tan, i kapab ganny war ki (*d*) ek (*e*) si ou pe retire i vin en *substantial amendment* dan li menm.

E mwan mon pare pou al avek sa ki Onorab Georges pe sizere ki kit li – kit li lanmenm, parey nou dir. Kit tou lede lanmenm e-

(laughter)

VICE-PRESIDENT AHMED AFIF

Kit sa 2 *clause* lanmenm. Kit sa 2 *clause* lanmenm. E nou ava al avek. Nou ava al avek parey i ete. En.

MR SPEAKER

Ok, VP in fer sa propozisyon. Ki - Onorab Georges, nou ankor lo menm pwen?

HON BERNARD GEORGES

Yes, Mr Chair -

MR SPEAKER

Ok.

HON BERNARD GEORGES

Akoz mon le propoz en amannman *to the amendment*. Mon remersye *panel*.

Mr Chair, les mwan dir kler la. *Bills Committee* i fer en travay ekstraordiner e nou pa pe redwir zot lenportans. E o kontrer, lo lapar Lasanble mon remersye sa bann Manm sa Komite ki donn zot letan e ki pas lo Lalwa. E ki vin avek bann propozisyon. E nou bezwen rekonnèt sa.

Me i annan zis – dan sa pei i annan zis 34 Lezislater. E

sa se nou ki dan sa Lasanble. Napa okenn lezot dimoun. Ni enn ki asiz anler *State House or whatever*. Lezislater se nou e se nou ki finalman decide kisisa ki antre, kisisa ki sorti dan en *Bill*.

Alor mon propozisyon se ki nou pou lir byen avek *chapeaux*, nou bezwen dan (*d*) konmans son fraz avek “those - those pursuant to an order of the court”.

“Restrictions under subsection (1) shall not apply to the following disclosures— those pursuant to an order of the court”.

E (*e*) “those for the purposes of investigation an offence under this Act.”

Donk, mon pe *move for those amendments to the amendment*. Mersi.

MR SPEAKER

Thank you. Ou’n *move*. Nou a ganny en segonnman pour sa *amendment*. Onorab Esparon?

HON REGINA ESPARON

Mr Speaker. Amannman in ganny segonde. Mersi.

MR SPEAKER

Ok, plizyer komanter in ganny fer lo la deza. Eski Manm i le kontinyen avek deba vi ki Mosyon in ganny *move*? Onorab Pillay?

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Chairman. Mr Chairman, ou'n propoze ki nou fer en deba lo sa lamannman. Ler mon pe gete, sa 2 lamannman i plito kosmetik. Dan le sans ki *major amendment would have been the deletion of sa 2 clause.*

Now, mon osi mon le azout en pwen lo sa zafer – lo sa size Bills Committee. E mon le fer kler Mr Speaker, ki i pa nou lentansyon pour ki Bills Committee i fer son travay and then nou vin sanz son travay lo floor.

Me selman *Bills Committee* i bezwen respekte lefe ki i *Bills Committee* e i pa Lasanble Nasyonal. E nou drwa koman Lezislater pou fer komantr lo lamannman ki menm li in propoze. Ki menm *panel* in propoze i reste toultan la. Sa i devret en keksoz ki enportan.

An sa ki konsern le 2 lamannman ki pe ganny propoze. Nou'n *move* sa lamannman dan sa fason e ou'n dakor ek sa e mon pa pou al kont sa ki ou'n deside pour nou kapab prosede e fini avek travay ki nou annan pou fer.

Mover lamannman in met "*those pursuant to an order of the court*", pour li fer li lir parey sa enn premye anler. Mon pe mazinen sa i leka. *Ok.*

Dezyenmman, i pe met "*those for the purpose*". Me

eski nou pe kit "s" avek *purposes* oubyen nou pou tire? "*purposes of investigating or investing an offence in connection with an-*, Or "*investigating an offence or the connection with an offence of the Act?*"

(comments off-mic)

HON SEBASTIEN PILLAY

Or in connection with an offence under the Act". Ok. Si sa i leka Mr Speaker, then nou al avek sa.

MR SPEAKER

La i la. Okenn lot Manm ki le adres sa pwen? *Ok*, be nou kapab pran en *vote* lo sa Mosyon *for the amendment*. Manm ki vote an faver? *Thank you*. Tou Manm in *vote*. So sa nou'n aksepte sa 2 *amendment* – sa 2 *clause* avek zot *amendment*. Mersi. *Anything else?* Nou'n fini Onorab Andre. *Yes?*

HON CLIFFORD ANDRE

Non, mon annan ankor – i annan ankor 2.

MR SPEAKER

Ale wi?

HON CLIFFORD ANDRE

2 pti, pti. *Sub 3 delete "the" to replace it with "a" dan premye laliny. E lo dezyenm laliny apre sub(1) pou met en*

“coma”. E lo trwazyenm laliny apre “from”, pou delete “the”. E sa se dernyen Mr Chair.

MR SPEAKER

Thank you. Yes, Onorab Georges?

HON BERNARD GEORGES

Mersi Mr Chair. Mr Chair, si koman nou’n fer li vin sengilye, *Members* i bezwen vin sengilye li osi. *So it will read “a member of the Commission” instead of “a members”.*

E mon *move* – eskiz mwan, pou delete sa “comma” dan dezyenm laliny aköz i zis – i bezwen zis kontinyen.

“*A person who fails to comply commits an offence*”. Napa en *pause*. Mersi.

MR SPEAKER

Thank you. Mon krwar sa i *straight forward*. Ok. Nou’n ariv a lafen tou *amendment*. Mr Hill, *yes*?

**ASSISTANT PRINCIPAL
LEGAL DRAFTSPERSON
VICTOR POOL**

Mr Speaker, enn dernyen. Zis pou nou pa bliye pou nou met dan *title* sa Lalwa pou nou met “*Second Amendment Bill*” dan son *title*. *Citation title*, i ava vin “*Second Amendment Bill*”.

MR SPEAKER

So, pou “*Political Parties (Registration and Regulation) (Second Amendment) Bill*”. Sa in ganny diskite, in dakor? Ok. Bon. Yes, Onorab Pillay?

HON SEBASTIEN PILLAY

Zis en dernyen pwen vitman Mr Chairman. Mon le zis konfirmen avek Komisyon, eski *termination of appointment of the Commissioner* anba Lalwa – *the main law*, en, eski nou’n dir pou dir son *appointment* i kapab *terminated subject to an offence under this Act*?

Akoz la nou’n dir pou dir si i fer en lofans, “*who fails to comply with subsection (1), commits an offence and is liable to a fine of SCR10,000 and termination from the office.*” Savedir menm en *Commissioner* i kapab ganny *terminated from office* la.

So mon pe zis konfirmen si dan Lalwa nou’n dir pou dir *termination of appointment of a Commissioner* i also *subject to an offence under the law*? Si i kler dan Lalwa sa? Zis pou fer sir poudir i annord. Ou pe tyeke? Mersi.

MR SPEAKER

Sorry, CEO i pe adrese?

**CHIEF ELECTORAL
OFFICER MANUELLA
AMESBURY**

Mr Chair, en moman *SLO* pe regarde.

MR SPEAKER

Pe tyeke, *ok*. Selman Onorab Pillay, anefe, sa ki ou demande la i pa fer diferans pour sa *Bill*. I zis pour -

HON SEBASTIEN PILLAY

Non. Selman i kree en problem Mr Chairman, akoz i pou fer ki *Bill* i pa anliny avek lapwentman e terminasyon en Komisyoner. Ou konpran mwan?

Akoz nou pe koz lo – nou kapab *terminate* son apwentman. So se sa ki mon pe *raise* en konsern si sa in ganny *aligned*. Akoz Komisyoner i ganny apwente anba Konstitisyon si mon pa tronpe, non?

MR SPEAKER

Yes, Onorab Pillay?

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Chairman. Mon le klarifye avek panel byen, en. Akoz ki mannyer zot in met Lalwa la, zot pe koz menm lo en Komisyoner.

Now, be problem se ki Komisyoner li son lapwentman i ganny fer anba Konstitisyon ki siprenm par lao Lalwa *Political Parties Registration*.

Prezan ler mon pe get Konstitisyon Lartik 115 Mr Speaker; *“removal of a*

Commissioner” - i pa kler si ou kapab fer sa Komisyoner ganny retire dan lofis, akoz son apwentman i ganny fer atraver CAA. I posib i kapab *render* sa *clause unconstitutional*. I posib. *I’m not saying it does*.

MR SPEAKER

Ok. Mon war Mr Hill in lev lanmen, nou a gete si i annan en solisyon. Oubyen en repons.

**ASSISTANT PRINCIPAL
LEGAL DRAFTSPERSON
VICTOR POOL**

Yes, Mr Speaker, mersi. I vre, parey *Leader of the Opposition* pe dir. *A Commissioner legal appointee is en constitutional appointee*.

So son *removal* son prosedir dan Konstitisyon 116, *yes*. So – e ki nou pe propoze. Nou kit – nou tir sa bout ki dir *“and termination of office”*. Nou a met en *full stop* apre *“10,000”*. E si en *Commissioner* i fer en lofans, prosedir anba la *it takes place. Investigation i happen*.

And apre, *the Commission itself* zot a fer zot *referral to CAA*. Pou prezan sa prosedir CAA *kick* in konmsi pour zot si i nesaser *for removal, then it’s prerogative of the President* apre. So, nou pe sey propoz sa pour lemoman.

MR SPEAKER

So, dapre sa ki mon konpran, Mr Hill pe propoz *deletion* “*and termination from the office*”. So that this termination is left to be handled according to the Constitution. Onorab Georges?

HON BERNARD GEORGES

Mr Chair, mersi. Mon pa pe – mon pa pe pa dakor. Me mon anvi zis enform Lasanble ki sa fraz *is liable to* i *subject to* en zizman Lakour ki pe ganny ekspekte konmela la. I pa ankor defini.

Does it mean, you will be removed, dan sa ka? Or does it just mean you can be removed subject to CAA determining or whatever, 116 or whatever.

Me mon pe zis enform Lasanble, *there is no pronouncement as such* ziska prezan. Me i en fraz ki pe ganny etidye par Lakour Siprenm pou reponn sa kestyon ki mon’n met devan nou ozordi. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Pillay?

HON SEBASTIEN PILLAY

Mr Speaker, akoz pour nou *solve* sa problemm nou pa retir konpletman “*members of the Commission*”. Me nou dir – akoz sa lenformasyon i bezwen ganny donner. Komisyon i bezwen otoriz en dimoun pou donn sa lenformasyon.

Akoz nou pa zis dir; en *person authorised* ki’n donn sa lenformasyon – ki pa sipoze donn sa lenformasyon i komet en lofans?

Akoz prezan li Komisyoner si in fer son fot, *then* i ava ganny *dealt* avek anba Konstitisyon parey i prevwar. *Rather* ki ou pou-

Akoz menm pour ou *fine* li *it comes into question*. Eski ou annan drwa *fine* li dan sa sironstans? Pour mwan i kree en anbigite.

Mon konpran ki ou pe dir pou *solve* sa problemm. Me Onorab Georges in met en lot problemm pou koz lo kestyon lo *liable to*. So *why not put it on the function of the Commission rather than on the members of the Commission?* Ou pe konpran *what I mean*, Mr Speaker?

MR SPEAKER

Wi, mon konpran, be selman pwen ki mon war se ki, si ou met zis; “*a person authorised by the Commission*”, eski sa dernyen fraz “*termination from office*” i aplike? Parske “*a person*” *doesn’t designate any office*.

HON SEBASTIEN PILLAY

Me *why not say – why not say* Mr Speaker; “*and may be subject to termination of office*”.

MR SPEAKER

Well yes, dan sa ka si –

HON SEBASTIEN PILLAY

I donn ou en – i donn ou en-

MR SPEAKER

Wi. Si i annan en office then it's; "a person he or she is subject to termination". Ok back to the panel.

HON SEBASTIEN PILLAY

What about – Mr Hill?

MR SPEAKER

Ale, wi. Fini Onorab Pillay.

HON SEBASTIEN PILLAY

Yes.

MR SPEAKER

En pti moman.

HON SEBASTIEN PILLAY

Dan plas ki i fer sa ki i pe fer, nou dir; "liable to 10,000 and may be subject to termination of office".

MR SPEAKER

Ok. Onorab Andre?

HON CLIFFORD ANDRE

Mersi. Mr Chair, letan mon pe gete, who is subject to termination of office? Akoz parey ou'n dir, the person authorised doesn't hold an office. It's the Commissioner that holds the office.

So is the person authorized that would be

subjected to termination of office. Which office is he holding? Thank you.

MR SPEAKER

Non, it can be an official. Par egzanp; a member who is not an –

(comments off-mic)

MR SPEAKER

Sorry, mon pe zis eksplik mon pwen. Akoz mon'n lev sa pwen. An official of the Commission. Dizon en Information Officer authorised by the Commission i fer an plis ki i devret fer. Then that person has an office. Ou konpran mwan?

The person within the Commissioner is staff member. An official. Be wi, nou ti'n ganny en propozisyon sorti kot Mr Hill. Annou ekout ankor nou a gete si i solve nou problem nou a kapab fini.

**ASSISTANT PRINCIPAL
LEGAL DRAFTSPERSON
VICTOR HILL**

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker, en lot pti issue in leve la. Sa mo "member". Mon'n seek clarification e Komisyon i le ki sa clause i apply pour tou staff. Savedir tou anplwayer sa Komisyon.

E en member is not a staff or sa bann lezot anplwayer of en Komisyon. Par egzanp si en officer of the Commission i

devwal lenformasyon in *contravention of subsection 3* la, i komet en lofans. Be manner la in ganny ekrire, i pa ganny konsidere konman en *member*.

So, let us si i posibil pou nou *rephrase* e dir – pou nou dir; “*any employer – e nou pou bezwen fer distenksyon tou ant the – staff avek members of the Commission*. Swa nou tir “*members of the Commission*” out of the picture. E – yeah.

Tou fason si en *member of the Commission* i komet en lofans, prezan, i pa pou ganny kapte. So nou pa pou kapab tir li. Selman nou bezwen distenge ki manner i ganny aplike. Lo *staff* i lo Komisyon separeman.

MR SPEAKER

Ok. Nou bezwen en nouvo propozisyon alor. Onorab Pillay, wi?

HON SEBASTIEN PILLAY

Ok Mr Chairman. Si nou dir an *employee*, “*member or a person authorised by the Commission who fails to comply with subsection (1), commits an offence and is liable to a fine of R10,000*”. Prezan nou pa kapab kit sa *termination from office*. Sa mon problem.

MR SPEAKER

Yes Onorab Georges?

HON BERNARD GEORGES

Let me try this Mr Chair. A *member or employee of the Commission or a person authorized by a Commission who fails to comply with subsection (1), commits an offence and is liable to a fine of R10,000 and, in the case of an employee or an authorised person to termination from office.*” So, that means the *member is not liable to termination from office, but the others are*.

MR SPEAKER

Thank you. Panel?

VICE-PRESIDENT AHMED AFIF

Mr Chair, mon tant pou dakor avek sa aköz in fer distenksyon ant en *Commissioner* avek en *employee* ki ganny trete diferaman, aköz nou, nou pa kapab enpoz *termination of a commissioner* ki amwen i depase. Mersi. Mon konpran e mon dakor avek sa propozisyon.

MR SPEAKER

Mon krwar sa i rezourd sa *issue*, ok. Ou le relir? Onorab Pillay, ou oule *argue* sa nou kapab aksepté sa.

HON SEBASTIEN PILLAY

Sa i ok sa Mr Chairman. Me selman eski nou kapab annan

nou annan en (3) nou pa kapab apel sa 3 (1) e annan en 3 (2) *in a case of a commissioner subject to in line of the Constitution for - it follows.* Akoz ki nou oule mon krwar Komisyon i oule capture menm en Komisyoner ki fer sa lofans.

So, si nou annan enn an plis ki prezan ki dir poudir la nou'n fer derogasyon pou en *employee and a person authorized.* Prezan nou a kapab annan enn trwazyenm ki dir *"in the case of Commissioner subject to"* mon pa konnen si ou pou dir *disciplinary action.* Me selman ou kapab *subject* li pou *something* Mr Chairman. Akoz si in fer sa lofans.

MR SPEAKER

Me napa lot landrwa dan Lalwa ki aplik...

HON SEBASTIEN PILLAY

Problenm se Konstitisyon.

MR SPEAKER

Wi, ki permet *disciplinary action against a Commissioner.*

HON SEBASTIEN PILLAY

Mon pe sey rode. Fodre *unless* mwan ki pa pe war Mr Chairman. *It silent it doesn't say. It just says how they are appointed, but it doesn't say ki manner ou pou tir en Komisyoner. Epi if it is silent,*

you can't remove them. But also, if it is silent, can't you remove them as well? It creates a...

That is why mon oule at the safe side nou annan en proviso ki dir prezan "in the case of a commissioner, the appointment of such Commissioner can be revied by the CAA" eksetera. Because they committed an offence they have... everybody has equal treatment before the law. So, le 3 dimoun i fer menm lofans me selman 2 pou kapab ganny pini, 1 pa pou ganny pini.

So, i raised en lot kestyon Konstitisyonnel prezan. Equal treatment before the law.

MR SPEAKER

Panel?

SENIOR LEGAL DRAFTSPERSON VICTOR HILL

Thank you. Apre nou bezwen pa bliye pou nou azout "upon conviction osi tou". "Upon conviction" which should be, yes. So, nou proceed with LGB's proposal. Son proposal li i cater zis for staff apre nou'n met en "4", apre nou met en "4".

MR SPEAKER

Elektora "(1)" ek 3 "(2)".

Wi mon'n mank en, mon'n mank en *halleluiah* dan mon lapriyer Mr Chair, dan 3 Mr Hill, in fer nou rapel ki *commits an offence and is liable on conviction to a fine of R10,000.*

MR SPEAKER

Ok, nou azout sa. Ok, bann propozisyon i ganny aksepté? Thank you. Onorab Willaim, wi?

HON WAVEN WILLIAM

Thank you, Mr Chair. Mr Chair, mon pe zis *wonder* avek sa bann lamannman ki nou pe fer, mon anvi zis konnen si i pa afekte 14(1) i pa afekte *the wording of 14(1)* mon pe zis *wonder*. Thank you.

MR SPEAKER

Panel?

HON SEBASTIEN PILLAY

Mr Chair, *he has a point*. In the *chapeaux* anler, ou bezwen now fer menm laranzman ki Onorab Georges, in fer anba *to include an employee*.

MR SPEAKER

So-

HON SEBASTIEN PILLAY

Selman ler mon pe mazinen, eski ler nou pe *mean the Commission it will include an employee and a Member of the Commission?* I think that's

what the general intent is to be non? Yeah, yeah.

MR SPEAKER

Panel, eski nou bezwen en sanzman dan 14(1)?

HON SEBASTIEN PILLAY

Does the Commission include the employees? Yes, ok.

MR SPEAKER

Ok, dan sa ka i ganny kouver, ok. Onorab William, ok i ganny kouver, mersi. Bon nou'n fini avek *amendment*. Nou'n pare pou vote lo *Third Reading*. Nou a pas dan Staz Lasanble. Nou a ganny Mosyon pou *Third Reading* Onorab Arisol.

HON SANDY ARISSOL

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker, anba nou *Standing Order 76(1)* mon le *move* ki *Political Parties (Registration and Regulation) (Second Amendment) Bill, as amended* i ganny en Trwazyenm Fwa. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab Esparon, *secondment*.

HON REGINA ESPARON

Mersi Mr Speaker, *Motion seconded*.

MR SPEAKER

Thank you. Manm a vote lo *Bill Third Reading*. Manm ki an

faver lev lanmen? *Thank you, tou Manm in vote. Lo Formal Third Reading Political Parties (Registration and Regulation) (Second Amendment) Bill, as amended. 31 Manm in vot pour, 0 kont, 0 abstansyon. Bill in ganny aprouve par Lasanble, Madanm Clerk, Third Reading.*

MADAM CLERK

This Act may be cited as the Political Parties (Registration and Regulation) (Second Amendment) Act, 2025. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi, Bill is passed. Mersi bann Manm pou zot kontribisyon, e mersi VP avek bann zofisye Electoral Commission, e Mr Hill dan AG's Office pou zot partisipasyon.

Nou kontan ki Bill in ganny aprouve avek inanimite fotespere sa bann Lalwa ki nou'n pase dan sa bann 2 zour i a eklersi semen pou Electoral Commission fer son travay avek efikasite.

E mon swet zot bon kouraz bonn kontinyasyon, e mon swet toulmonn bon depar. Lasanble ava adjourn, e nou a rebran travay 9er bomaten Mardi prosen. Mersi adjourned.

(ADJOURNMENT)